

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

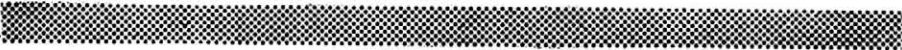
VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

8

ZÁKON 73

ČÍSLO 73

Z denního tisku je čtenářům Vojenské mysli známo, že dne 27. června t. r. schválilo Federální shromáždění ČSSR zákon č. 73/1973 Sb., o brané výchově. Mnozí čtenáři měli možnost si již zákon prostudovat nebo alepoň do něj nahlédnout ve Sbírce zákonů ČSSR, částka 21 z 3. 7. 1973. Zabývá-li se náš časopis vysvětlením zákona v určitém časovém odstupu po jeho schválení, není to rozhodně pozdě. Zákonodárce stanovil účinnost zákona až od 1. ledna 1974. Je to běžný postup u většiny vydávaných zákonů. Dnem schválení nabývá zákon svou platnost a doby do nabytí jeho účinnosti má být využito k vysvětlení zákona všem těm, kteří s ním budou pracovat a dále k vydání potřebných prováděcích předpisů. Tak tomu bude i se zákonem o brané výchově. V současné době se naši veřejnosti vysvětluje jeho smysl a obsah a také se připravují jak obecně platné předpisy, jako např. vládní nařízení o náhradě škody při provádění brané výchovy, tak i předpisy vnitroresortní. Smyslem tohoto článku je ujasnit zásadní ustanovení zákona i některé okolnosti, které k přijetí zákona vedly nebo jsou spojeny s jeho další realizací.

Proč zákon a proč v současné době?

To jsou otázky, které nejčastěji provázely přípravu zákona i proces jeho schvalování. Jsou to otázky oprávněné a budeme se tedy jím zabývat dříve, než přistoupíme k zásadním ustanovením zákona.

Na prvou otázku bychom si mohli odpověď usnadnit. Vydání zákona doporučilo předsednictvo ÚV KSČ již 19. března 1971, když schvalovalo usnesení o jednotném systému brané výchovy obyvatelstva ČSSR. Avšak i toto doporučení mělo své důvody a v procesu zpracování a schvalování zákona byly tyto důvody znovu zvažovány.

Branná výchova jako součást branného systému státu potřebuje samostatnou zákonnou úpravu tak, aby byla závazná pro všechny složky naší společnosti. Tato potřeba vynikla ještě výrazněji, když byl schválen nový, kvalitativně vyšší, jednotný systém branné výchovy. Dosud však byla branná příprava právně upravena jen velmi rámcově zákonem č. 40/1961 Sb. o obraně ČSSR, v rámci přípravy občanů k obraně republiky. Tento zákon upravuje působnost orgánů a organizací jen v nejobecnější podobě. Současně vydáním tohoto zákona byl zrušen zákon č. 92/1951 Sb. o branné výchově a zákon č. 87/1952 Sb. o reorganizaci branné výchovy, takže branná výchova tím ztratila samostatný zákon. To společně s danou společenskou a ekonomickou situací vedlo k šedesátých letech k oslabení odpovědnosti orgánů a organizací za brannou výchovu a ve svých důsledcích i k poklesu společenského významu branné výchovy.

Po zkoncipování nového systému branné výchovy se tedy dosavadní právní úprava této oblasti jevila jako nedostatečná, nemohla postihnout v dostatečné míře všechny vztahy, které bylo nutné z hlediska tohoto nového systému právně regulovat. To byl tedy hlavní důvod pro rozhodnutí, aby byl vypracován nový, samostatný zákon o branné výchově, který by dal nové koncepci branné výchovy zákonný základ a který by brannou výchovu upravoval komplexně.

Přitom si uvědomujeme, že právní úprava je jen jedním z opatření k realizaci stranického dokumentu o branné výchově, že zákon není všemocný a že v takové oblasti, která je především výchovou, tedy ideovou a politickou výchovou, nelze vše upravit zákonem. Tím význam zákona nijak nesnižujeme. Rozhodně patří mezi klíčová opatření pro další rozvoj branné výchovy a je významným mezníkem v jejím dosavadním vývoji.

Zákon důsledně vychází z jednotného systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR. Také jeho tvorba je s tímto systémem úzce spjata. První práce na vypracování návrhu zákona započaly v době, kdy byl vypracován návrh nové koncepce branné výchovy. Po schválení návrhu nové koncepce v roce 1971 dostalo vypracování návrhu zákona již oficiální ráz. Byly nejprve vypracovány zásady zákona, které v průběhu roku 1972 projednalo předsednictvo ÚV KSČ, vláda ČSSR a výbory Federálního shromáždění ČSSR. Po ukončení této fáze na podzim 1972 započalo s tvorbou paragrafovaného znění osnovy zákona. Vláda ČSSR již v průběhu tohoto roku předložila konečný návrh zákona ke schválení Federálnímu shromáždění. Tím byl završen proces právní úpravy branné výchovy a otevřela se cesta pro realizaci zákona.

Druhou otázkou, která byla v souvislosti se schvalováním zákona kladena bylo, proč je zákon schvalován právě v současné době, kdy dochází k uvolnění v mezinárodních vztazích a kdy jsou reálné naděje na posílení světového míru. Čtenářům časopisu Vojenská mysl jistě není třeba tuto otázku hlouběji zodpovídat. Proto zdůrazníme jen dvě skutečnosti.

Současné úspěchy ve zmírňování mezinárodního napětí a v posilování míru a bezpečnosti ve světě, zvláště v Evropě, jsou výsledkem důsledné a vytrvalé realizace leninské mírové zahraniční politiky Sovětského svazu a jeho spojenců, socialistických zemí Varšavské smlouvy. Nejde tedy o projev dobré vůle a mírových snah imperialistických velmocí. Ty nezměnily své agresivní cíle a plány a nevzdávají se naděje na obnovení svého celosvětového panství. Jejich politická, vojenská i ekonomická opatření to dosvědčují.

Žijeme v třídně rozděleném světě, v epoše zápasu dvou protichůdných společenských soustav. Agresivní politika imperialismu směřuje k oslabení pozic

socialismu a imperialismus se ani v současné době nezřídka přímého ozbrojeného boje proti socialismu. Za takové situace, přes úspěchy, kterých socialistické země dosahují v upevňování míru a svobody ve světě, není důvodu pro zmírňování ostražitosti a pro zanedbávání naší připravenosti k obraně. To platí nejen pro ozbrojené síly, ale i pro obranu našeho státu vcelku. XIV. sjezd KSČ ustanovil, že zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu je trvalým úkolem celé společnosti, nejen ozbrojených sil, ale i všech státních a společenských orgánů a institucí. Do toho celku patří branná výchova.

Při vysvětlování zákona o branné výchově určitě narazíme na podobné otázky té, na kterou právě odpovídáme. Bude správné, když my jako vojáci z povolání budeme umět odpovědět nejen v poučkách, ale na konkrétních faktech, které můžeme použít, budeme občanům ukazovat pravou tvář imperialismu a jeho neutuchajících vojenských příprav. Budeme tuto otázku trpělivě vysvětlovat, ale současně budeme muset rozhodně potírat jakékoliv pacifistické smyšlenky a iluze, jakékoliv projevy oportunismu nebo nacionalismu.

Zabezpečit obranu našeho socialistického státu v současných podmínkách je objektivní nutností. Stejně tak objektivní nutností je i potřeba připravit k obraně své socialistické vlasti všechny lid. Naše politická, ekonomická a vojenská síla a připravenost, znásobená silou, připraveností a autoritou Sovětského svazu a socialistických zemí Varšavské smlouvy, je v současném světě výrazným mírotvorným činitelem, který brání imperialistickým velmocem v jejich agresivních snahách a nutí je podřizovat se mírové ofenzívě. Proto také zákon o branné výchově byl schválen a doba pro jeho schválení byla vhodná.

Základní ustanovení zákona

V úvodní části — preambuli, kterou závažnější zákony mohou mít, jsou vyjádřeny základní politické principy, které vyjadřují místo a postavení branné výchovy. Je zde vyjádřena vedoucí úloha Komunistické strany Československa při zajišťování obrany našeho státu, začlenění branné výchovy do systému obrany naší země a je zde vyjádřen i význam branné výchovy, která je důležitým úkolem branné politiky státu. Tyto politické zásady se plně opírají o vojenskopolitickou linii stanovenou XIV. sjezdem KSČ.

Zákon dále uvádí, že jeho smyslem, účelem je stanovit cíle, obsah a rozsah branné výchovy, způsob jejího řízení, práva a povinnosti orgánů, organizací a účastníků branné výchovy. Již při vysvětlování nové koncepce branné výchovy v roce 1971 jsme zdůrazňovali, že kvalita a jednota nového systému je dána především jednotou, propojeností a sladěností cílů branné výchovy. Jednotný systém branné výchovy určil celou soustavu cílů jak pro brannou výchovu jako celek, tak i pro její jednotlivé oblasti i jejich části. Zákon tyto cíle potvrzuje. Shodně s novou koncepcí branné výchovy stanoví v § 2 hlavní cíl branné výchovy a v § § 10, 13, 15, 17 a 19 cíle jednotlivých oblastí. Dílčí cíle vycházejí z cíle hlavního a tvoří s ním jednotu.

Branná výchova je nedílnou součástí komunistické výchovy občanů. Rozvíjí především branné a vojenské aspekty při utváření socialistického vlastenectví a internacionalismu, charakterové vlastnosti, psychickou a fyzickou připravenost a technické a odborné znalosti a dovednosti. Spojuje diferencované oblasti výchovy a výcviku v jednotný systém. Zůstává však především výchovou a její hlavní složkou je morálně politická složka. Nelze připravit občana našeho so-

cialistického státu k jeho obraně, aniž bychom ho nenaučili milovat jeho socialistickou vlast, její spojení, její pokrokové revoluční a bojové tradice, aniž bychom v něm vypěstovali přesvědčení, že je jeho nejsvětější povinností nejen tuto vlast budovat, ale také ji v případě potřeby bránit i za cenu obětování vlastního života. Nelze také občana naší země připravit k obraně, aniž bychom mu nevysvětlili, kdo ohrožuje naši svobodu a nezávislost, v čem je podstata třídního rozporu mezi socialismem a kapitalismem, jaké nebezpečí pro světové mírové síly a pro socialismus znamená dobrodružná a agresivní politika imperialistických velmocí. Rozhodně nepodceňujeme ostatní složky branné výchovy, jsou pro brannou připravenost občana zcela nezbytné, avšak jádrem branné výchovy je ideově výchovná a politická práce.

Svým rozsahem zahrnuje branná výchova všechny občany našeho státu, od těch nejmenších až po ty nejstarší. Proléhá výchovou v rodině, ve škole, v pracovním procesu a je proto nedílnou součástí činnosti všech orgánů a organizací naší společnosti. Je to dáno tím, že případné ohrožení svobody a nezávislosti by se dotýkalo každého z nás.

Jednou z nejdiskutovanějších otázek v období přípravy zákona, a to i ve výborech Federálního shromáždění ČSSR, byla otázka povinné nebo dobrovolné účasti na branné výchově. Organizátoři branné výchovy, zvláště ti na nejnižších organizačních stupních, kteří účast na branné výchově bezprostředně zajišťují, by jistě uvítali, kdyby zákon zcela jednoznačně mohl stanovit povinnou účast na branné výchově pro všechny občany. Nebudeme zastírat, že jde o otázku především politickou a že také byla řešena politickými orgány již v době schválení jednotného systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR. Proč je tomu tak?

V prvé řadě by jistě bylo značně nepopulární, kdybychom za současné mezinárodní a vnitropolitické situace rozšiřovali branné povinnosti občanů. Proto se zachovává dosavadní stav: branná výchova na školách, pokud jde o branné vyučování, zůstává i nadále povinná, kdežto ostatní druhy branné výchovy se uskutečňují na základě dobrovolnosti. Ale ani tu dobrovolnost si nelze vykládat jako naprostou volnost účastníka branné výchovy. Zákon se odvolává na Ústavu Československé socialistické republiky, která v článku 37 stanoví, že „vrcholnou povinností a věcí cti každého občana je obrana vlasti a jejího socialistického zřízení“.

Nerozšiřují-li se povinnosti jednotlivce, stanoví se zcela přesně povinnosti orgánů a organizací. Orgány a organizace jsou povinny plnit úkoly branné výchovy, všestranně je zabezpečovat, pečovat o přípravu kádrů, využívat při své činnosti poznatků a výzkumu branné výchovy, a pokud jde o účast jejich zaměstnanců na branné výchově, jsou povinny umožňovat jim účast a dokonce jim hradit i úslou mzdu, je-li nutno brannou výchovu uskutečňovat v pracovní době. Vybíráme jen některé povinnosti. Jisté však je, že problém dobrovolné nebo povinné účasti na branné výchově nebude problémem, bude-li celé společnosti, všem jejím orgánům a organizacím, záležet na tom, aby se občané k obraně vlasti připravovali a budou-li k tomu vytvářeny odpovídající podmínky.

Při řešení této otázky se však nezvažovalo jen to, zda by bylo dobré a únosné rozšířit brannou povinnost občanů. Žijeme v socialistické společnosti a zabezpečení obrany vymožeností této společnosti je v zájmu každého občana, vyplývá z odpovědnosti, z uvědomělosti a odhodlání občanů bránit svou socialistickou vlast. Patří mezi přednosti našeho zřízení, že obranu vlasti nemusíme

zakládat jen na povinnosti občanů, že můžeme počítat s jejich iniciativou a aktivitou, s jejich uvědomělostí, s jejich politickou vyspělostí a morální pevností.

Mohli bychom vypočítávat i jiné důvody, které vedly k tomu, aby se nerozšiřovaly branné povinnosti občanů. Byly zvažovány otázky ekonomické, organizační i jiné. Např. stanovení branné povinnosti by vyžadovalo stanovit také sankce pro případ, že by občan neplnil uložené úkoly. Promítneme-li si takovou možnost do přípravy branců, museli bychom počítat s tím, že někteří branci by pro neplnění úkolů byli zákonem postiženi již před nástupem vojenské služby proto, že zanedbávali povinnost se na ni připravovat. Jistě si dovedeme představit, jaký by byl vztah těchto mladých chlapců k vojenské službě po jejím nastoupení a jaký vliv by měli na ostatní vojáky.

Již jsme naznačili, že hlavní složkou branné výchovy je morálně politická složka, že tedy jádrem branné výchovy je ideově výchovná a politická práce. Již to samo napovídá, že v branné výchově se budeme více opírat a přesvědčování, o výchovu, o masově politickou práci než o donucení.

Společnosti záleží na tom, aby se branná výchova konala. Proto také byl zákon vypracován a schválen, a proto také tento zákon ukládá poměrně rozsáhlé povinnosti odpovědným orgánům a organizacím. Zákon však pamatuje i na podmínky méně příznivé než jsou v současné době. Proto zmocňuje vládu ČSSR, aby v případě potřeby zejména v době branné pohotovosti státu (ovšem nejen v ní), mohla zavést povinnou účast občanů i v dalších oblastech branné výchovy.

Řízení branné výchovy

V části zákona o řízení branné výchovy jsou v základních rysech stanoveny hlavní povinnosti a úkoly orgánů a organizací v branné výchově. Ze zákona vyplývá, že politickou linii pro brannou výchovu stanoví Komunistická strana Československa. Na základě této linie stanoví Rada obrany státu koncepci branné výchovy. Vláda ČSSR svými opatřeními uvádí tuto koncepci do života. Zajišťuje jednotné uskutečňování branné výchovy v celém státě a stanoví konkrétní úkoly jednotlivým federálním ministerstvům a ostatním ústředním orgánům. Z koncepce branné výchovy a z opatření federální vlády vychází při řízení branné výchovy vlády obou našich národních republik. Také ony zabezpečují jednotné konání branné výchovy na území svých republik, stanoví úkoly republikovým ministerstvům, ústředním orgánům republik a národním výborem.

Zákon v obecné podobě vymezuje i úkoly a povinnosti federálním a republikovým ministerstvům a ostatním ústředním orgánům federace i republik. Ukládá jim činit opatření nutná k zabezpečení branné výchovy, stanovit úkoly podřízeným orgánům a kontrolovat plnění těchto úkolů. Tato ustanovení zákona mají velký význam. Např. kontrolami Výboru lidové kontroly v ČSSR v tomto roce u některých federálních ministerstev a jejich podřízených orgánů bylo zjištěno, že řízení branné výchovy v těchto resortech značně zaostává. Úkoly se ukládají velmi málo, většinou jen obecně a jejich plnění se téměř nekontroluje. Je to na škodu věci, hlavně u těch nejnižších organizačních článků, které často správně poukazují na to, že jim úkoly na úseku branné výchovy nikdo neukládá a že v podstatě nevědí co mají dělat.

Zvláštní pozornost věnuje zákon úkolům federálního ministerstva národní obrany a federálního ministerstva vnitra. Tato ministerstva mají v systému branné výchovy zvláštní postavení. Obě ministerstva jsou gestory v oblasti

branné výchovy. Gesce federálního ministerstva vnitra je vymezena jen ve vztahu branné výchovy k civilní obraně, je tedy užší než gesce federálního ministerstva národní obrany. Obě ministerstva z hlediska tohoto svého postavení navrhuji Radě obrany státu koncepci a hlavní směry rozvoje branné výchovy (stanoví to zákon č. 133/1970 Sb. o působnosti federálních ministerstev). Zákon o branné výchově tato ministerstva zmocňuje vydávat směrnice a potřebné metodické pokyny k zajištění jednotného uskutečňování branné výchovy (umožňuje to čl. 85 ústavního zákona č. 143/1968 Sb. o československé federaci). Obě ministerstva dále poskytují ostatním orgánům a organizacím odbornou pomoc a mají právo v součinnosti s příslušnými federálními orgány nebo orgány republik sledovat, tedy kontrolovat brannou výchovu.

V systému řízení branné výchovy nebývávala vzrůstá úloha národních výborů. Stávají se rozhodujícím činitelem v realizaci úkolů branné výchovy v krajích, okresech i místech. Nejde jen o to, že brannou výchovu řídí u národních výborů u nižších stupňů a v organizacích, které spravují nebo řídí. Národním výborům dává zákon právo sjednocovat, tedy koordinovat činnost ostatních orgánů a organizací na své úrovni a dále mají za povinnost vést občany k odpovědnému postoji při plnění úkolů branné výchovy (srovnej to s výše uvedeným vysvětlením otázky povinné nebo dobrovolné účasti na branné výchově).

Ustanovení zákona o povinnosti sjednocovat úsilí ostatních orgánů a organizací potvrzuje již dosavadní praxi, kdy podle usnesení vlád ČSR a SSR vznikly u národních výborů komise pro brannou výchovu. Tyto komise za krátkou dobu svého trvání získaly v krajích a okresech (někde jsou zřízeny dokonce v místech) značnou autoritu a naučily se plánovitě, přitom však pružně řešit všechny problémy, které na jejich teritoriu jsou s brannou výchovou spojeny. Obdobně i při vládách ČSR a SSR byly zřízeny vládní výbory, které práci těchto komisí národních výborů usměrňují.

Zákon nemůže úkoly národních výborů vymezit podrobně. Úkoly pro národní výbory nejsou také stanoveny jen v části zákona o řízení branné výchovy, vyčteme je i v ostatních částech. Přesto praxe bezprostředně po schválení jednotného systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR, tedy v roce 1971, prokázala, že bude nutné činnost národních výborů usměrnit podrobněji. Z této skutečnosti vycházelo předsednictvo vlády ČSSR, když v květnu 1972 schválilo směrnice pro činnost národních výborů na úseku branné výchovy. Tyto směrnice mají k dispozici všechny národní výbory a aby s nimi mohly účinně pracovat, nebyl pro směrnice stanoven jakýkoliv způsob utajení.

Zákon se zabývá i úkoly orgánů a organizací. V článku jsme těchto termínů použili již několikrát a bylo by tedy třeba si vysvětlit, co všechno zahrnují. Pod pojmem orgány a organizace rozumíme všechny orgány od nejvyšších až po nejnižší a všechny organizace bez rozdílu. Patří sem i podniky, závody, úřady, ústavy, různá zařízení, družstva včetně jednotlivých zemědělských družstev apod. Důležité je, že zákon nemluví jen o orgánech, organizacích a jejich organizačních jednotkách, ale i o odpovědnosti jejich vedoucích pracovníků. Dodnes není řídkým jevem, že v různých orgánech a organizacích přesouvají vedoucí pracovníci úkoly branné výchovy jen na své podřízené, na odbory nebo oddělení obrany, na orgány zvláštních úkolů. Taková praxe snižuje význam úkolů branné výchovy, oslabuje odpovědnost za jejich plnění a v budoucnosti bude v rozporu se zákonem.

Zvláštním problémem bylo upravit vztah společenských organizací k branné výchově zákonem. Úkoly dobrovolných masových organizací se zpravidla zá-

konem neupravují. Tyto organizace zpravidla vznikají proto, aby uspokojovaly zájmy lidí a plní tedy převážně ty úkoly, které si samy uloží. Společnost však má právo zákonem uložit úkoly i společenským organizacím, zvláště když jde o věc tak závažnou, jako je obrana vlasti. Zákon o branné výchově společenským organizacím ukládá podílet se na branné výchově z hlediska svého společenského poslání. Každá ze společenských organizací tedy do systému branné výchovy vstupuje s jiným zaměřením a s jiným podílem.

Při tvorbě zákona projevovala většina společenských organizací snahu, aby v zákoně byly jmenovitě uvedeny. Nebylo to však v podstatě možné. Jednak by tím utrpěla přehlednost zákona — společenských organizací, které se na branné výchově podílejí, je mnoho — jednak podléhají svému vývoji a jsou ovlivňovány vývojem celé společnosti, mění se jejich poslání, úkoly i názvy a to by zákonu neprospělo. Jmenovitě je uváděn jen Svaz pro spolupráci s armádou, protože jde o společenskou organizaci vyloženě branného charakteru, jejíž veškerá činnost je zaměřena na brannou výchovu a navíc mu byla svěřena odpovědnost za jednu z oblastí branné výchovy, za přípravu branců. Jeho zvláštní postavení je i v tom, že mu zákon ukládá v rozsahu jeho působnosti poskytovat pomoc i jiným organizacím (nejen společenským, tedy např. školám) při plnění jejich úkolů branné výchovy.

Může se stát, že některým pracovníkům v oblasti branné výchovy se bude zdát právní úprava řízení branné výchovy příliš stručná, rámcová a kusá. Ve skutečnosti tomu však tak není. Zákon musí respektovat i ty právní normy, které již byly vydány a které platí a nemůže je tedy opakovat. Právní úprava řízení branné výchovy vychází z obecně platných principů řízení obrany našeho státu jako celku, a ty jsou vyjádřeny v ústavním zákoně č. 10/1969 Sb. o Radě obrany státu, v ústavním zákoně č. 143/1968 Sb. o čs. federaci (ve znění ústavního zákona č. 125/1970 Sb.), v zákoně č. 40/1961 Sb. o obraně ČSSR a v zákoně č. 133/1970 Sb. o působnosti federálních ministerstev. Úkoly branné výchovy jsou zakotveny i ve statutech jednotlivých ministerstev, které schvalovala federální vláda. Konkrétní působnosti jednotlivých orgánů a organizací jsou dány již usnesením předsednictva ÚV KSČ z 19. 3. 1971 o jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR a navíc tyto působnosti, pokud jsou určeny pro orgány státní správy, jsou stanoveny usnesením vlády ČSSR č. 275 z 30. září 1971, vlády ČSR č. 253 a vlády SSR č. 383, obojí ze 27. října 1971. Mají tedy právní platnost.

Zvláštní a společná ustanovení

V třetí až sedmé části upravuje zákon jednotlivé oblasti branné výchovy. Při této příležitosti je třeba upozornit, že oproti jednotnému systému branné výchovy obyvatelstva zákon zpřesňuje některé termíny a pojmy. Branná výchova tedy zahrnuje:

- brannou výchovu žáků, učňů a studentů,
- přípravu branců,
- brannou přípravu vojáků v záloze,
- přípravu občanů k civilní obraně,
- zájmovou brannou činnost.

V jednotlivých částech je přesně vymezena odpovědnost za jednotlivé oblasti branné výchovy a jsou stanoveny úkoly nezbytné pro uskutečňování výchovy a výcviku v těchto oblastech.

Závažnost mají ustanovení o právech a povinnostech orgánů, organizací a účastníků branné výchovy, uvedené v osmé části zákona. Orgánům a organizacím, jak jsme již uvedli, se ukládá odpovědnost za splnění úkolů v branné výchově a za jejich všestranné zabezpečení, dále za to, aby branná výchova byla součástí jejich výchovné činnosti, za výběr vhodných kádrů a jejich přípravu i za plánování potřebných finančních a materiálních prostředků.

Také ve společných ustanoveních se ukládají závažné úkoly národním výborům: jsou povinny rozvíjet masově politickou práci v branné výchově a k tomu využívat svých osvětových zařízení, působit k tomu, aby při bytové a občanské výstavbě bylo pamatováno i na potřeby branné výchovy a konečně mají umožňovat zpravidla bezplatné využití svých zařízení pro brannou výchovu. Z praxe známe, že jsou potíže se zajišťováním vhodných učeben, tělocvičen, bazénů, hřišť a jiných zařízení a že tento stav vyžaduje od organizátorů branné výchovy, aby se soustřeďovali na organizační otázky a tím pomíjeli otázky kvality výchovy a výcviku.

Možnosti zapůjčovat své objekty a zařízení nemají jen národní výbory. Stejně možnosti mají i útvary ozbrojených sil a také jiné organizace, např. odbory, tělovýchova, školy apod. Proto zákon pamatuje i na ně. Chápeme, že ustanovením zákona se vše, co nás pálí, nevyřeší. Budeme však mít v ruce možnosti a bude tedy záležet na nás, jak budeme umět zákona vhodně využít.

Již výše jsme uvedli, že zákon pamatuje i na uvolňování účastníků branné výchovy ze zaměstnání. Aby nedošlo k mylnému výkladu, poněkud toto vysvětlení doplníme a zpřesníme. Zákon stanoví, aby se branná výchova uskutečňovala především v mimopracovní době (s výjimkou povinného branného vyučování na školách všech stupňů). Jsou ovšem případy, kdy nelze této zásadě vyhovět. Např. jsou v jednom středisku branců nebo vojáků v záloze pracovníci z různých závodů s různou směnností. Nebo výcvik v seskoku padákem je třeba provádět ve dne a za zvlášť vhodných povětrnostních podmínek atd. V takových případech lze provádět výcvik i v pracovní době a účast na tomto výcviku je považována za překážku v práci z důvodů obecného zájmu. Podle ustanovení zákoníku práce se v takových případech proplácí účastníkům branné výchovy ušlá mzda. Je třeba mít na paměti, že zneužíváním těchto možností bychom poškozovali celou naši společnost a tedy i sebe.

Důležitá jsou ustanovení a náhrady škody. Zákon vytváří podmínky k tomu, aby účastníkům branné výchovy byla dána dostatečná náhrada v případě, kdy by při konání branné výchovy nebo v souvislosti s ní utrpěli škodu na zdraví nebo smrt. Zákon řeší i ty případy, kdy účastník branné výchovy způsobí škodu organizaci, která řídí brannou výchovu. Z ustanovení zákona vyplývá, že vláda ČSSR, pokud jde o náhradu škody při uskutečňování branné výchovy, může svým nařízením upravit podrobnosti. V současné době se takové nařízení vlády ČSSR připravuje a jeho účinnost má být shodná s účinností zákona, tedy dnem 1. ledna 1973.

Znalost ustanovení zákona je předpokladem pro jeho realizaci

Má-li zákon sloužit dalšímu rozvoji branné výchovy, je nezbytné, aby všichni organizátoři a funkcionáři, kteří se na branné výchově jakýmkoliv způsobem podílejí, jej důkladně ovládli, aby pochopili nejen literu zákona, ale i jeho ducha. Ministerstvo národní obrany proto zabezpečilo, aby bezprostředně po vydání zákona byl rozeslán všem funkcionářům Čs. lidové armády, kteří jakým-

koliv způsobem brannou výchovu zabezpečují. Prvním úkolem tedy je mít zákon po ruce, seznámit se s ním.

Pro důkladné pochopení zákona bude správné, aby se funkcionáři seznámili i s důvodovou zprávou k zákonu. Ta ve Sbírce zákonů ČSSR (částka 21 z 3. 7. 1973) uveřejněna není. Proto ministerstvo národní obrany zabezpečuje její rozmnožení a rovněž ji dá v dostatečné množství funkcionářům Čs. lidové armády k dispozici.

Od příslušníků armády se očekává, že budou zákon nejen znát a plnit, ale že pomohou objasnit jej naší veřejnosti, a to veřejnosti nejen civilní, ale i vojenské. Vojáci základní služby, to jsou přece budoucí funkcionáři společenských organizací, budoucí propagandisté a cvičitelé v branné výchově. Umožníme-li jim, aby se již nyní seznámili se zákonem a pochopili jeho smysl, pomůžeme tím perspektivnímu rozvoji branné výchovy.

Zákon je jen právní norma, suchá literatura, do života jej uvádějí lidé. Na nich, tedy i na nás, bude záležet, jak účinným nástrojem se zákon stane. Dává nám velké možnosti. Jejich využití napomůže realizaci vojenské politiky strany stanovené XIV. sjezdem KSČ v oblasti branné výchovy.

Vojenská politika komunistické strany

Marxismus-leninismus chápe politiku (a tudíž i vojenskou politiku) jako poměr mezi třídami.¹⁾ Vychází přitom z poznání, že politikou není jen činnost vlád, státního aparátu či politické strany, ale souhrn vztahů mas lidí, kteří patří k těm či oněm třídám. V politice určité třídy (a především v politice její vedoucí strany a státu) nacházejí svůj plný odraz a vyjádření všechny základní dlouhodobé zájmy třídy. Základem třídních rozdílů je způsob výroby, který podmiňuje podstatu každé třídy, její zájmy a souběžně s tím politické vztahy mezi třídami. V tomto smyslu je politika zobrazením s vyvrcholem ekonomiky. Na střetávání sociálních sil mají vliv politické vztahy, tj. vztahy, které se tak či onak dotýkají státu jako nástroje panující třídy. Státní mocí si vládnoucí třída zajišťuje ekonomické základy svého panství. Proto je otázka státní moci nejdůležitější otázkou třídního boje. V. I. Lenin vysvětloval zásadní rozdíl mezi marxistickým a liberálním pojetím třídního boje takto: „nestačí uznávat, že třídní boj je skutečným, důsledným a vyvinutým teprve tehdy, kdy zahrnuje oblast politiky. I v politice je možno se omezit na drobné dílčí otázky, ale je možno jít hlou-

běji, až k jádru. Marxismus pokládá třídní boj za úplně rozvinutý, „celonárodní“ teprve tehdy, když nejen zahrnuje politiku, ale když se i v politice dotýká toho nejpodstatnějšího: organizace státní moci.“²⁾

Politika je bojem tříd za zachování a upevnění daného státního zřízení nebo bojem za jeho zničení. Politiku usměrňují ty či ony politické strany, ale politiku vládnoucí třídy realizují především státní orgány, které hájí základní zájmy této třídy.

Marxisticko-leninská teze charakterizující politiku jako poměr mezi třídami je základním metodologickým východiskem, které umožňuje také správné pochopení podstaty vojenské politiky a její historický pohyb z hlediska místa, objektu a předmětu zkoumání, cílů a úkolů, konkrétního obsahu a určujících charakteristických rysů. Důležité ve vztahu k celkové politice je to, že je její částí a že je jí plně podřízena. Současně však vojenská politika má svou specifiku, která zdůvodňuje její relativně samostatnou existenci. Obsahuje totiž na rozdíl od celkové politiky, jež řídí ekonomikou determinované objektivní vztahy mezi třídami (státy),

¹⁾ Lenin V. I.: Spisy. Svazek 32. SNPL. Praha 1955, str. 234

²⁾ Lenin V. I.: Spisy. Svazek 19. SNPL. Praha 1957, str. 112—113

specifické vojenské vztahy mezi třídami (státy). Tímto je vymezen objekt, jímž se vojenská politika zabývá v oblasti teorie i praxe. Současně lze stanovit i objekt předmětného zájmu. Předmětem vojenské politiky je zkoumání a odhalení zákonitostí, kterými jsou determinovány vojenské vztahy mezi třídami (státy).

Vojenská politika dělnické třídy je tudíž (pokud třídní boj musí být veden vojenskými prostředky) nutnou součástí její celkové politiky, jíž slouží specifickými prostředky. Vedení i v této oblasti uskutečňuje strana dělnické třídy. Strana ve své generální linii určuje cíle, úkoly i obsah vojenské politiky pro jednotlivá období třídních bojů, řídí veškerou vojenskou práci své třídy.

Vojenská politika dělnické třídy má svoji kontinuitu vzhledem k stanovenému a postupně dosahovanému konečnému cíli, kterým je — zabránit vykořisťovatelským třídám, aby udržovaly své třídní panství pomocí ozbrojeného násilí kdekoli v světě, učinit válku pro řešení třídních rozporů nepotřebnou a tím vůbec odstranit války ze života společnosti, nastolit mír na zemi.

Dosažení strategického cíle vojenské politiky komunistické strany není věcí jednorázové akce, ale naplní celé historické epochy. Úporným bojem dělnické třídy a všech mírumilovných sil světa se lidstvo po etapách k tomuto cíli stále výrazněji přibližuje.

Kontinuita vojenské politiky každé jednotlivé komunistické strany, která je dána důsledným sledováním konečného cíle celého hnutí v uvedené vztahové oblasti, nevylučuje, nýbrž předpokládá odlišnost dílčích postupných cílů, úkolů a konkrétního obsahu v jednotlivých obdobích třídních střetů. To je zvláště patrné ze vztahu dělnické třídy ke státní moci. Z tohoto hlediska můžeme hovořit o dvou základních obdobích vojenské politiky revoluční strany dělnické třídy: do převzetí moci a po převzetí moci.

Klíčové místo ve vojenské politice strany zaujímá určení charakteru války a tím i vztahu dělnické třídy (před uchopením moci) či socialistického státu (po převzetí moci) k dané konkrétní válce. Z hlediska marxismu-leninismu je při analýze a hodnocení války základem správné určení její sociálně politické podstaty. Poznat politic-

kou podstatu války znamená odhalit její třídní obsah, pochopit podřízenost cílů války ekonomickým a politickým zájmům bojujících tříd a států. Marxisticko-leninský závěr o třídním obsahu politiky, je jímž pokračováním je válka, je hlavním předpokladem pro pochopení podstaty války. Podstata války spočívá v tom, že válka je pokračováním politiky určitých tříd, států, koalic násilnými prostředky.

V soudobých podmínkách se válka stala stavem celé společnosti. Ve válce nachází svůj výraz nikoliv jen jeden určitý protiklad, ale všechny sociálně ekonomické a politické protiklady a rozpory. Projevují se ve všech oblastech společenského života a vynucují si používání jak násilných, tak nenásilných prostředků politiky.

Pojem války nelze omezit na ozbrojený zápas, na střetávání ozbrojených sil válčících zemí. Soudobá válka zahrnuje veškerou činnost lidí zaměřenou na dosažení vítězství. V souladu s tím lze v pojetí války vyčlenit: politický obsah; ozbrojený zápas; ostatní druhy činnosti, které zabezpečují dosažení politických cílů války, a to buď bezprostředně, nebo nepřímou pomocí ozbrojeného zápasu. Z uvedeného plyne, že válka není jen bojem ozbrojených sil, ale je i soutěží ekonomiky, politiky a střetáváním ideologií.

Válčící státy formulují politické cíle války. A právě charakter politických cílů má rozhodující vliv na obsah i způsob vedení války. Politika určuje naléhavost a sílu úderu proti nepříteli a rovněž opatření nezbytná k upevnění spojeneckých svazků uvnitř vlastní koalice, všeobecný strategický plán války vypočítaný na co nejrychlejší porážku nepřítelů nebo na dlouhodobý boj a vyčerpání nepřátelských sil. Politika současně, vycházejíc ze strategických možností, které má k dispozici musí stanovit, jaké tempo a úpornost vojenských akcí je třeba v dané konkrétní válce předpokládat a jaké síly a prostředky je zapotřebí mobilizovat k dosažení stanovených cílů. Přitom se politika neřídí jen úkoly, které staví do popředí daná válka, ale přihlíží rovněž k úkolům poválečného uspořádání a podřizuje jim i vedení války.

Řešení všech těchto otázek, určované politikou vládnoucích tříd, má prořadový význam pro řízení ozbrojeného zápasu.

Válčící státy je řeší v souladu se svými politickými cíli, s ohledem na ekonomické, národní, zeměpisné a bezprostředně vojenské okolnosti.

Prostřednictvím strategie má tedy politika válčících států rozhodující vliv na charakter, způsoby a formy ozbrojeného

zápasu. Politika, která usměrňuje ozbrojený zápas v souladu se svými cíli, musí pečlivě respektovat ekonomické podmínky i ostatní stránky života společnosti. To zvlášť platí o soudobých válkách, ve kterých mimořádně vzrostla závislost a podmíněnost všech jevů a procesů.

• • •

Toto omezení vztahu politiky a války určuje úlohu vojenské politiky komunistických stran při organizování obrany socialistické vlasti. Jde však pouze o vymezení obecné, které nic nefiká o charakteru vojenské politiky revoluční strany dělnické třídy a ve své podstatě platí pro vojenskou politiku kterékoliv třídy, státu. Vojenská politika komunistických stran zemí socialistického společenství je však svým třídním obsahem zásadně odlišná od vojenské politiky buržoazních a reformistických stran. Spravedlivý charakter válek vedených revolučním proletariátem podmiňuje revoluční obsah vojenské politiky komunistických stran.

Války na obranu socialistické vlasti jsou pokračováním politiky proletářské revoluce. Hlavní cíle, sledované socialistickými státy ve válce, kterou jim vnutili imperialističtí agresori, jsou: obrana socialismu jako nejspravedlivějšího společenského řádu, obrana svobody a nezávislosti socialistických národů, pomoc jiným socialistickým státům a spojencům při odražení imperialistické agrese, pomoc dělnické třídě pracujícím kapitalistických zemí, národům koloniálních a nezávislých zemí v boji proti imperialistickému útlačku a cizímu zotročení.

Ozbrojená obrana vymožeností socialismu před vojenským přepadením ze strany imperialistických agresorů je jednou z nejdůležitějších funkcí socialistického státu. Zahrnuje jak bezprostřední ozbrojený boj armády a lidu proti agresorům, tak i ochranu a nedotknutelnost hranic socialistických států. Obrana socialistické vlasti slouží současně zahraniční politika komunistické strany a socialistického státu, činnost orgánů diplomatické služby, rozvědky a kontrarozvědky, zahraniční a vnitřní sociální a ekonomická politika, která je zaměřena na upevnění obranyschopnosti země a mohutnosti ozbrojených sil.

Obrana socialistické vlasti se neuskutečňuje automaticky, ale prostřednictvím uvědomělé a cílevědomé činnosti budovatelů nové společnosti pod vedením marxisticko-leninské strany. Nezbytnost stranického, politického řízení obrany socialistické vlasti je založena na zvláštnostech organizace socialistické společnosti, vychází z její podstaty a z potřeb jejího rozvoje.

Komunistická strana má všechny předpoklady a možnosti pro úspěšné organizování a vědecké řízení obrany socialismu:

— řídí se marxisticko-leninskou teorií, zná zákony společenského vývoje, války a vojenství;

— mistrně se o tyto zákony opírá a řeší všechny otázky obrany socialismu v souladu s nimi.

Vojenská politika strany je vědou i uměním. Řízení obrany socialistické vlasti marxisticko-leninskou stranou se projevuje v prvé řadě tím, že strana rozpracovává vojenskou politiku, ze které vychází a na jejímž základě se rozvíjí činnost lidu a armády při zajišťování bezpečnosti země. Úkolem vojenské politiky strany je určit v každém daném momentě, z hlediska vojenskopolitické a strategické situace země stupeň vojenského nebezpečí, nejpravděpodobnější a hlavní protivníky, jejich zámýsly a plány. V souladu s tím je sledován možný charakter války, kterou může agresor rozpoutat, celkové politické cíle a vojenskostrategické cíle a rovněž dílčí postupné politické a strategické úkoly na každém z pravděpodobných vývoje a strategických směrů.³⁾

Analýza situace a stanovení správné vojenskopolitické linie vyžadují především vědecký přístup. V tomto smyslu je

³⁾ Podrobněji viz: Spravočnik oficera, Moskva 1971, str. 20. Zemskov V.: Naučnyje osnovy politiki partii v voennoj oblasti. Vojennaja mysl. 11/1970, str. 10

vojenská politika strany vědou, jejímž metodologickým základem je dialektický a historický materialismus, zvláště učení marxismu-leninismu o válce a armádě. Vojenská politika strany se odlišuje svojí vědeckostí od vojenské politiky buržoazních a reformistických stran, i proto, že mnohotvárnost konkrétně historické skutečnosti v oblasti vojenství je schopna pravdivě analyzovat pouze marxismus-leninismus na základě vědecké teorie třídního boje. Marxisticko-leninská teorie dává ucelenou a všestrannou představu o historickém procesu, hybných silách a objektivních zákonech jeho vývoje, umožňuje zkoumat jednotlivé vojenské jevy jako součást celospolečenského pohybu v jejich souvislosti se sociálně ekonomickým vývojem. Zvláště významnou pomocí v tomto směru jsou metodologicky nesmírně cenné teze V. I. Lenina o vztahu války a revoluce, které nám umožňují z třídního hlediska správně určit charakter války, základní faktory, které mají rozhodující vliv na vznik, průběh a výsledek války. Leninovo pojetí vzájemného vztahu imperialistické války a socialistické revoluce vysvětluje dialektiku imperialistické války, její spojitost s třídním bojem uvnitř kapitalistických států, se sociální revolucí proletariátu a také s národně osvobozeným bojem národů utlačovaných imperialismem.

Při stanovení vědecky podložené, správné a situaci odpovídající linie vojenská politika strany bere v úvahu všechny faktory, které determinují vojenské možnosti dělnické třídy, socialistického státu v boji proti třídnímu nepříteli.

Vojenská politika strany vychází především z konstelace třídních sil ve světovém měřítku, v rámci jednotlivých vojenských seskupení, jednotlivých států. Přitom chápe poměr sil jako komplex sociálně ekonomických, vědeckotechnických, ideologických, vojenských a jiných faktorů v duchu Leninova pojetí, jakožto „vzájemný poměr reálných sil všech tříd ve všech státech.“⁴⁾

Poměr sil mezi státy je poměrem třídních sil, a proto v epoše imperialismu a proletářských revolucí je součástí širší světové konstelace třídních sil. Rozložení

třídních sil vojenská politika komunistické strany posuzuje především z hlediska světové socialistické soustavy a jejich spojenců (mezinárodní revoluční dělnické hnutí, protimperialistické a národně osvobozené hnutí, mírové hnutí) vůči silám světového imperialismu.

Vojenská politika komunistické strany bere v úvahu i další faktory:

— postoj lidových mas k válce, to znamená jak dalece se pracující vrstvy orientují v problémech mezinárodní vývoje (anebo do jaké míry jsou dezorientovány), s jakou aktivitou, energií, houževnatostí bojují proti snahám imperialismu dosáhnout násilnými prostředky reakčních, protilidových politických cílů;

— ekonomický faktor, především v jeho mocenskopolitickém působení tj. jak ekonomika socialistických zemí celkovou kapacitou své výroby, technickou vyspělostí, svými surovinovými a energetickými zdroji umožňuje nejen čelit politickému, hospodářskému a vojenskému tlaku imperialistických mocností, ale zároveň podpořit aktivní úsilí o zmaření jejich agresivních záměrů;

— vědeckotechnické zdroje země a efektivnost jejich využití při vedení války. Rozvoj vědy a techniky je současně významným faktorem pro podstatné zvýšení ekonomickopolitického a mocenskopolitického vlivu socialismu na světový vývoj, na mírové řešení všech rozporů současného světa;

— soudobý kapitalismus s jeho obrovským ekonomickým, vědeckotechnickým, vojenským potenciálem, ale i narůstajícími vnitřními rozpory, krizovým vývojem a silnými militaristickými tendencemi.

Strana při analýze situace a vypracování vojenskopolitické linie vychází ze znalosti zákonů ozbrojeného zápasu a požadavků na vojenskotechnické zabezpečení vítězného vedení války, ať již jde o určení kvality a množství ozbrojených sil, výzbroje a technického vybavení všech druhů vojsk a ozbrojených sil, morální a bojový duch vojsk, kvalitu velitelského sboru, vojenské umění ozbrojených sil, mistrovství vojsk, jejich bojovou připravenost. Využívá přitom výsledků vojenské vědy, jejímž úkolem je: „... odhalit zákonitosti a perspektivy dalšího rozvoje vojenství (vojenného děla), zákony a zvláštnosti vedení soudobé války, odha-

⁴⁾ Lenin V. I.: Spisy, sv. 33, SNPL, Praha, 1955, str. 145

lit a zdůvodnit zásady vojenského umění⁵⁾

Vojenská politika zpětně ovlivňuje vojenskou vědu pokud jde o zaměření jejího úsilí na řešení těch problémů, které mají největší aktuální praktický význam.

Vojenská politika strany vyžaduje nejen vědeckou analýzu situace a stanovení správné linie, ale i dovednost, mistrovství, skutečné umění při jejím uplatňování a uskutečňování v praxi. Stanovit správnou linii by bylo málo, jestliže by strana nedokázala zajistit podmínky pro její splnění a její realizaci.

Komunistické strany zemí socialistického společenství aktivně a jak ukazují historické zkušenosti s velkým mistrovstvím působí na všechny faktory, které determinují vojenské možnosti socialismu: napomáhají změnám poměru sil ve prospěch mezinárodní dělnické třídy, vytvářejí příznivé politické a ekonomické předpoklady obrany socialismu, organizují využití výsledků vědeckotechnické revoluce pro obranu socialismu, realizují vojenskopolitickou výchovu obyvatelstva, určují směr a obsah ideologické práce mezi obyvatelstvem a příslušníky armády tak, aby byl zajištěn vysoký morální duch vojsk i obyvatel pro případ válečné zkoušky, vytvářejí a upevňují konkrétní faktory vojenské moci: válečnou výrobu, výzbroj, bojeschopné ozbrojené síly atd. Důležitým úkolem vojenské politiky strany je příprava, výchova a správné rozmístování vojenských kádřů, které jsou zlatým fondem a základní organizátorskou silou v ozbrojených silách. Jejich prostřednictvím má strana možnost každodenně a všestranně usměrňovat život a bojovou činnost vojsk počínaje nejnižšími jednotkami a konče ozbrojenými silami vcelku.

S uměním realizovat správnou vojenskopolitickou linii bezprostředně souvisí vypracování vojenské doktríny socialistického státu, ve které jsou vyjádřeny principiální základy socialistické vojenské výstavby. Vojenská doktrína představuje soustavu vědecky zdůvodněných a oficiálně schválených názorů na otázky přípravy a vítězného vedení války, na obranu zájmů socialistického státu. Vypracováva-

jí politické vedení státu za účasti nejvyšších vojenských orgánů. Ve vojenské doktríně jsou na základě zhodnocení charakteru války a jejích požadavků politických, ekonomických, vojenských a vědeckotechnických možností vlastní země i předpokládaného protivníka určeny základní směry rozvoje vojenství vůbec, i základní principy vojenské výstavby. Doktrína vyjadřuje základní vojenské požadavky, kterými se stát řídí ve své branné práci a kterými se řídí i armáda v esvé organizační výstavbě i bojové činnosti.

Vojenská doktrína má zpravidla dvě stránky: politickou a vojenskotechnickou. Politická stránka zahrnuje teze odhalující sociálně politickou podstatu války, charakter politických cílů a strategických úkolů státu ve válce, jejich vliv na výstavbu ozbrojených sil, způsoby přípravy a vedení války. Ideovým základem vojenské doktríny socialistických států je Leninovo učení o obraně socialistické vlasti. Vojenskotechnická stránka doktríny obsahuje otázky výstavby, přípravy a použití ozbrojených sil ve válce, nejdůležitější směry bojového použití, technického vybavení i organizační struktury armády a námořnictva, rozvoje vojenského umění, požadavků na bojovou přípravu vojsk a jejich bojovou pohotovost. Tato stránka doktríny ukazuje cesty, prostředky a způsoby, jakými budou ozbrojené síly své úkoly řešit.⁶⁾

Jaký je vztah vojenské politiky strany a státní vojenské doktríny?

Vedoucí úloha strany v oblasti vojenské politiky socialistického státu nachází své plné vyjádření v koncipování a ve formulaci výchozích tezí vojenské doktríny. Vojenská doktrína musí být v naprostém souladu se základními postuláty vojenské politiky. V tomto směru nemožno být žádné odlišnosti. Rozdíly mezi oběma plynou jen z jejich různého místa a poslání v systému obrany socialistického státu.

Vojenská politika na rozdíl od vojenské doktríny je obsažnější a řeší dlouhodobější problémy. Charakteristickým rysem vojenské politiky je přitom její dynamičnost a pružnost vyplývající ze specifiky objektu, kterým se zabývá. V souvislosti s tím může relativně často měnit

⁵⁾ Grečko A. A.: Ozbrojené síly SSSR jsou pevnou záštítou míru. Krasnaja zvezda. 28. 3. 1973, str. 2

⁶⁾ Grečko A. A.: Na stráž míru a výstavby komunismu. Naše vojsko. Praha 1971, str. 38–39

taktický postup, zvláště pokud reaguje na změny v táboře potenciálních nepřátel. Charakteristickým rysem vojenské doktriny je naopak její delší časová stabilita. Vojenská doktrína jako výraz státní politiky je základem socialistické vojenské výstavby (tím je spjata s plánováním prakticky ve všech oblastech života společnosti, především s ekonomickým plánováním) a nemůže být proto tak často měněna.

Vojenská politika určuje na jakou válku se připravit, vojenská doktrína odpovídá na otázku jak se připravit, vycházející z existujících reálných možností. Přitom úloha vojenské politiky vůči vojenské doktríně se nevyčerpává pouze stanovením základních tezí, které zůstávají neměnnými po celou dobu platnosti vojenské doktríny. Vojenská politika neustále hodnotí vývoj situace, bere v úvahu všechny základní změny k nimž ve vojenství dochází a v případech, kdy to vývoj si-

tuace vyžaduje, upřesňuje nebo úplně mění vojenskou doktrínu.

Existuje i zpětný vliv vojenské doktriny na vojenskou politiku. Když je vojenská doktrína vypracována, stává se direktivou pro všechny státní instituce v oblasti vojenské výstavby. Na tomto základě je usměrňována další tvorba vojenské síly státu (jak kvalitativně tak i kvantitativně), což vojenská politika musí brát v úvahu jako výchozí bod při dalším koncipování vojenskopolitické linie.

Základní vztah mezi vojenskou politikou, vojenskou vědou a vojenskou doktrínou lze charakterizovat takto: vojenská politika stanoví cíle a úkoly, vojenská věda doporučuje možné způsoby jejich dosažení a vojenská doktrína utvrzuje doporučené řešení k praktické realizaci.

Vojenská doktrína se tak stává hlavním pojítkem při dosahování jednoty teorie a praxe při zajišťování obrany socialistické vlasti.⁷⁾

* * *

Základním rysem vojenské politiky každé revoluční marxisticko-leninské strany je její internacionální charakter. Vojenská politika strany vychází ze skutečnosti, že socialistická revoluce, svržení vlády kapitálu a osvobození práce, přechod od kapitalismu k socialismu je věcí proletariátu všech zemí. Lenin zdůrazňoval, že „kapitál je síla mezinárodní. Má-li být poražen, je nutný mezinárodní svazek dělníků, mezinárodní bratrství dělníků.“⁸⁾

Princip proletářského internacionalismu, uplatňovaný socialistickými zeměmi při společné obraně, nemá proto svůj základ pouze ve vojenské sféře, nýbrž v širších (politických, hospodářských, ideologických, kulturních a jiných) zájmech dělnické třídy. Zkušenosti poválečného vývoje potvrzují, že jednota a spolupráce socialistických států odpovídá životním zájmům každého z nich. Upevnění jednoty zemí socialistického společenství je předpokladem dalších úspěchů celé soustavy i každého jednotlivého socialistického státu. Ekonomickým základem této jednoty je jednotná soustava socialistických výrobních vztahů, postupující ekonomická integrace v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci především. Sociálně politickým základem je stejná třídní

struktura společnosti, jednotný typ státu, morálně politická jednota společnosti, vedoucí úloha marxisticko-leninských stran. Ideovým základem je jednotná marxisticko-leninská ideologie.

Ve vojenské oblasti nachází princip proletářského internacionalismu plně vyjádření v obranné organizaci socialistických zemí — ve Varšavské smlouvě.

Jednotný obranný systém evropských socialistických států, založený na společném úsilí a bratrské pomoci, zvěštuje obranné síly socialismu. Jednota, vzájemná spolupráce a pomoc bratrských armád, jejich nejtěsnější svazek se Sovětskou armádou a respektování jejího příkladu tvoří důležitou stránku internacionálního přístupu při výstavbě každé socialistické armády. Je to princip závazný pro kteroukoliv socialistickou armádu, pro zajištění kteréhokoliv socialistického státu i celé socialistické soustavy. Vojenská politika komunistické strany socialistického státu musí tyto skutečnosti plně respektovat. A nejen to. V té míře, jak se prohlašuje

⁷⁾ Podrobněji k této otázce viz: Zemskov V.: Naučnyje osnovy politiki partii v voennoj oblasti, Vojennaja mysl, 11/1970.

⁸⁾ Lenin V. I.: Spisy. Sv. 30. SNPL. Praha 1955, str. 293.

jednota zemí socialistického společenství, vojenská politika jednotlivých zemí se stává věcí společně dohodnutého koordinovaného postupu v rámci celého společenství.

Idea rozpracovávat a provádět společně dohodnutou politiku na multilaterálním základě byla mezinárodně právně zakotvena ve Varšavské smlouvě. „Smluvní strany“, říká se v článku III. smlouvy „budou se spolu radit o všech důležitých mezinárodních otázkách, které se dotýkají jejich společných zájmů, jsouc vedeny zájmem upevnění mezinárodního míru a bezpečnosti. V zájmu zajištění společné obrany a zachování míru a bezpečnosti budou se Smluvní strany bezodkladně spolu radit v každém případě, kdy podle mínění kteréhokoliv z nich bude hrozit ozbrojený útok proti jednomu státu nebo několika státům zúčastněných na Smlouvě.“⁹⁾

Koordinace zahraničně politického úsilí se stala jedním z nejdůležitějších principů socialistické zahraniční politiky a diplomacie, jedním z diplomatických faktorů současných mezinárodních vztahů. Ona napomáhala přetvoření světové socialistické soustavy v rozhodující sílu protiimperialistického boje a ke zvýšení účinnosti socialistické zahraniční politiky. Hlavním centrem koordinace zahraničně politické činnosti bratrských zemí se stala Varšavská smlouva.

Spolupráce mezi socialistickými státy se úspěšně rozvíjí a je stále těsnější. Na mezinárodním dějišti se prakticky nevyskytuje jediná větší akce, k níž by socialistické státy nezažaly shodný postoj. Právě proto se zvětšují výsledky společné zahraniční politiky zemí socialistického společenství. Koordinace zahraniční politiky socialistických států je zaměřována

k řešení klíčových problémů světové politiky a jednotlivých exponovaných oblastí.

Socialistické státy, které se opírají o svůj mohutný ekonomický a vojenský potenciál, bojují na mezinárodní aréně především za zachování všeobecného míru, za odvrácení nové světové války. „Je třeba otevřeně říci: Jestliže se imperialisté neodvážili rozpoutat novou světovou válku, je to především dějinná zásluha světové socialistické soustavy. Bez ní by celý svět vypadal jinak,“ to řekl generální tajemník ÚV KSSS Leonid Brežněv dne 30. listopadu 1972 na manifestaci maďarsko-sovětského přátelství v Budapešti.¹⁰⁾

Sovětský svaz a ostatní evropské socialistické státy posuzují společně otázky evropské bezpečnosti, určují obecnou linii, založenou na leninské doktríně mírového soužití, a důsledně ji uskutečňují. Cílem koordinovaného zahraničně politického postupu socialistických států v evropských otázkách je zajistit bezpečnost na našem kontinentě, změnit politiku vojenské konfrontace politikou vzájemného pochopení a spolupráce mezi všemi evropskými státy.

Koordinace zahraničně politické činnosti většiny socialistických států, hraje stále větší roli při řešení mezinárodních otázek. Jednotný postup socialistických států v zahraničně politické oblasti, který získává podporu všech revolučních, demokratických a mírumilovných sil i respekt v táboře nepřátel socialismu, je dnes nejdůležitějším faktorem míru a sociálního pokroku. Neustále rostoucí váha a mezinárodní autorita socialistického společenství, která je podmíněna především koordinací a jednotným postupem členských států Varšavské smlouvy, má rozhodující vliv na chod dějinného vývoje.

⁹⁾ ČSSR — SSSR, Přátelství, spolupráce, vzájemná pomoc. Naše vojsko, Praha 1970, str. 57 a 58

¹⁰⁾ Rudé právo. 1. 12. 1972, str. 7

Příprava

ÚTOČNÉ OPERACE

V poslední době se ve štábech dosti diskutuje o některých zásadách přípravy útočné operace. Snaha rozvíjet teoretické názory (v duchu našich řádů) je jistě správná a žádoucí. Proto chceme i my uvést některé možné názory na přípravu frontové (armádní) operace.

V článku nejde o ucelené pojednání, ale chceme přispět k ujednání názorů na plánování, součinnost, bojovou pohotovost, překrytí státní hranice a zaujetí výchozího prostoru.

Příprava útočné operace frontu (armády)

V útočné operaci jde o jednotný proces vedení operace s použitím i bez použití jaderných zbraní. Zahrnuje komplex opatření, na jejichž zabezpečení se podílejí velitelé, štáby, náčelníci druhů vojsk a služeb, stranickopolitické orgány a orgány týlu.

Mezi hlavní opatření přípravy operace patří:

1. Přijetí rozhodnutí a zpracování plánu operace.
2. Vydání úkolů vojskům a jejich příprava k bojové činnosti v různých podmínkách zahájení války.
3. Vytvoření materiálních zásob a jejich rozptýlení.
4. Příprava ženijního vybudování výchozího prostoru.
5. Organizace politické práce.
6. Organizace všech druhů zabezpečení operace, velení vojskům a udržování vojsk ve stálé vysoké bojové pohotovosti k splnění uložených úkolů.

Charakter těchto opatření závisí na množství času, podmínkách, konkrétní situaci a na obdržení úkolu.

Hlavním úkolem přípravy útočné operace je předvídat a ještě před zahájením bojové činnosti učinit všechna opatření ke splnění úkolů. Půjde zejména o překvapivý úder na nepřítele a zmaření jeho napadení. Všechna opatření musí být pevně sklobena jak mezi sebou, tak s opatřeními druhů vojsk.

Základem pro práci štábu je **rozhodnutí velitele frontu** (armády), které musí být všestranně zdůvodněno a materiálně zabezpečeno. Základem rozhodnutí je **zámysl** operace, jehož obsahem je určení hlavního nepřátelského uskupení, způsob jeho ničení, směr hlavního a ostatních úderů a operační sestava vojsk. V duchu zámyslu velitel frontu (armády) stanoví úkoly, objekty a způsob použití jaderných zbraní, úkoly raketovému vojsku, vševojskovým armádám, svazkům frontového letectva, výsadkového vojska a způsob součinnosti mezi nimi, úkoly vojskům protivzdušné obrany, různým zálohám, týlu a organizaci velení.

Přijetí rozhodnutí je tvůrčí činnost velitele a štábu. Metodika přijetí má určitou posloupnost a je vnitřně vzájemně spojena s cílem stanovit zámysl operace a úkoly vojskům. Tato metodika se musí opírat o dobrou organizaci práce celého štábu, musí zabezpečit včasné přijetí rozhodnutí a dovedení úkolů do vojsk.

Rozhodnutí velitele rozpracovává štáb v „Plánu útočné operace“, který obsahuje:

1. **Základní dokumenty**, které zahrnují vlastní grafický plán operace, plán prvního jaderného úderu, plán přípravy a zaujetí výchozího prostoru pro útok a plán výsadkové operace.

2. **Plány bojového použití druhů vojsk a letectva**. Jde o plán bojového použití raketového vojska a dělostřelectva, plán bojové činnosti letecké armády a plán PVO.

3. **Plány zabezpečení bojové činnosti vojsk**, které tvoří plán průzkumu, plán operačního maskování, plán OPŽHN, plán ženíjního zabezpečení, plán chemického zabezpečení, plán protiradioelektronické činnosti a plán týlového zabezpečení.

4. **Plán organizace velení a spojení**, který obsahuje plán přípravy rozvíjení a přemísťování míst velení a plán spojení.

5. **Plán politické práce**.

Tyto plány zpracovujeme graficky na mapách s písemnými přílohami nebo pouze písemně. Dodržujeme zásadu jednotného plánu operace, který vyjadřuje vedení bojové činnosti s použitím i bez použití jaderných zbraní.

Důležitou podmínkou úspěšné přípravy i vedení útočné operace je nepřetržitá **organizace součinnosti**. Spočívá ve sladění palebné činnosti a manévru vojsk podle cíle, místa, času a způsobu plnění úkolu a v usměrnění jejich úsilí k dosažení stanovených cílů.

V minulých letech jsme organizaci součinnosti částečně podceňovali. Něžbytnost organizace součinnosti vyplývá z toho, že útočnou operaci vedou svazy a svazky různých druhů vojsk, speciálních vojsk a letectva s využitím značného počtu jaderné munice. Tyto svazy, svazky a vyčleněné prostředky mají různý stupeň bojové pohotovosti, nestejné rychlosti přesunu, rozdílný způsob činnosti, odlišné časové a prostorové možnosti působení a různou mohutnost účinnosti.

Organizace součinnosti začíná již v období plánování a přípravy rozhodnutí. Hlavní zásady součinnosti musí být uvedeny v rozhodnutí velitele a postupně upřesňovány v Plánu útočné operace.

Při plánování operace, je-li dostatek času, je výhodné zpracovat Plánovanou tabulku součinnosti.

Při vedení útočné operace bez použití jaderných zbraní položíme důraz na sladění činnosti vojsk v prvním dnu operace. Hlavní pozornost věnujeme odražení prvního hromadného úderu letectva nepřítele, přeletu vlastního letectva a přechodu státní hranice vlastních vojsk, způsobu překonávání zón PVO nepřítele letectvem, dále pak zničení jeho krycích jednotek prvosledovými svazky armády, způsobu vyjití vlastních vojsk k prvnímu obrannému pásmu nepřítele, jeho palebnému umlčení a činnosti hlavních sil prvosledových divizí při průlomu obranného pásma nepřítele.

V útočné operaci zahájené s použitím jaderných zbraní hlavní úsilí součinnosti položíme na odražení nepřítele, který pronikl na naše území, usku-tečnění prvního jaderného úderu a vedení útočné činnosti vojsk k využití účinků prvního jaderného úderu.

Zaujetí výchozího prostoru

Vzhledem k vysokému stupni pohotovosti prostředků jaderného napadení, silných uskupení vojsk nepřítele na válčisti, možnosti nenadálého úderu a nebezpečí proniknutí nepřítele na naše území, připravuje front (armáda) a na rozkaz zaujímá vhodné uskupení vojsk ve výchozím prostoru.

Výchozí prostor připravují a zaujímají vojska v období zvýšeného politického napětí, jestliže takovéto období před zahájením války vznikne.

Včasně a rychle zaujetí operačního uskupení ve výchozím prostoru proto závisí na správné realizaci všech opatření uvedení sil a prostředků do bojové pohotovosti.

Bojová pohotovost zahrnuje širokou oblast činnosti. Ze strategického hlediska vyjadřuje schopnost ozbrojených sil zajistit v době míru bezpečnost země a v případě války splnění stanovených cílů. Z operačně taktického hlediska vyjadřuje schopnost svazů, svazků a jednotek v nejkratší možné době, za jakékoli situace, organizovaně zahájit boj s nepřítelem, odrazit jeho agresí, úspěšně uskutečnit první jaderný úder a přejít do útočné operace.

V době míru nemůžeme udržovat celou ČSLA trvale v plné bojové pohotovosti. Proto jsou přijata opatření, která vzhledem k vývoji mezinárodní vojensko-politické situace a ke konkrétním přípravám ozbrojených sil nepřítele k agresí, zabezpečují uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti formou zvýšené bojové pohotovosti nebo přímým vyhlášením plné bojové pohotovosti. Volba varianty je závislá na vývoji situace.

Zvyšuje-li nepřítel mezinárodní napětí a připravuje-li se k rozpoutání války, budou vojska uvedena do zvýšené bojové pohotovosti. Po dokončení všech opatření zvýšené bojové pohotovosti mohou být vojska uvedena do plné bojové pohotovosti v podstatně kratších lhůtách.

Při přímém nebezpečí rozpoutání války mohou být vojska uvedena do plné bojové pohotovosti bojovým poplachem, jehož cílem je vyvést živou sílu, bojovou techniku a materiál z podúderu nepřítele z kasáren do určených prostorů soustředění, dokončit přípravu vojsk a bojové techniky k vedení boje a vytvořit podmínky pro zaujetí výchozího prostoru.

Včasně uvedení do plné pohotovosti ještě před zahájením bojové činnosti má v soudobých podmínkách mimořádný význam nejen pro pozemní vojska, ale i pro PVOS, PVO frontu a jeho leteckou armádu. Je tomu tak proto, že

vyčlenění stálých pohotovostních sil v uskupení taktického letectva nepříteli spolu s krátkou příletovou dobou k uskutečnění vzdušných úderů na objekty státního území zásadně ovlivňují požadavky na připravenost a bojovou pohotovost všech sil a prostředků PVO.

Zvyšování bojové pohotovosti sil PVO zahrnuje opatření, která navazují na již v míru vytvořený pohotovostní systém PVOS, který musí zabezpečit včasné zjištění vzdušného protivníka a jeho zničení.

K zabezpečení zvýšené bojové pohotovosti u vojsk PVO realizujeme tato opatření:

- zvyšujeme počty a stupeň bojové pohotovosti vyčleněných sil a prostředků PVO v pohotovostním systému PVOS, bojové směny obsazují místa velení a navigační stanoviště;

- postupně aktivizujeme a zapojujeme do systému PVOS zmobilizované síly a prostředky PVO pozemních vojsk;

- upřesňujeme součinnost mezi všemi prostředky PVO a teritoriálními orgány.

Letecká armáda frontu se bude významně podílet od samého začátku války na odrazení úderů letectva protivníka a na jeho zničení na letištích, zejména v rámci vzdušné operace. Průzkumné letectvo musí zabezpečit v krátkém čase dostatečný přehled o vojscích a zámyslu bojové činnosti protivníka. K splnění tohoto úkolu průzkumné letectvo hromadně obléhá cíle většinou svých sil. Neustálá úhroza použití jaderných zbraní ze strany protivníka vyžaduje udržovat letouny — nosiče ve vysokém stupni bojové pohotovosti ke splnění úkolů v prvním hromadném úderu. Tyto nosiče budou hlavním prostředkem ničení pohyblivých cílů.

Včasná příprava k uvedení letecké armády do plné bojové pohotovosti, kromě obecně platných zásad, zahrnuje zejména uvedení hlavních sil a prostředků letectva do pohotovosti čísl. 1 a 2 v takové operační sestavě, která umožní po signálu ve dne i v noci hromadný vzlet letectva v časovém rozmezí 5 až 30 minut, dostatečnou odolnost před úderem letectva a raket protivníka, centralizované velení a přehled o vzdušné situaci a úzkou součinnost prostředků PVOS s raketovým vojskem a dálkovým letectvem.

Dosažení plné bojové pohotovosti k vedení bojové činnosti prostředky PVOS, PVO frontu a jeho letecké armády s takovým předstihem, který vyloučí překvapení ze strany letectva protivníka a umožní hromadné a centralizované použití těchto sil, je základním předpokladem úspěchu nebo neúspěchu v bojové činnosti vojsk frontu (armády) v počátečním období války.

Přikrytí státní hranice

Součástí plánování operace je přikrytí státní hranice. Zpravidla přerůstá v útočnou operaci, střetné sražení nebo v obrannou operaci, v níž vzhledem k postupnému narůstání a zasazování prostředků se jednotlivé formy operační činnosti mohou prolínat.

Hodnota sil a prostředků v přikrytí státní hranice musí být taková, aby odpovídala cílům přikrytí, umožnila zabránit pozemním a vzdušným silám nepříteli proniknout na naše území, uvést ozbrojené síly do plné bojové pohotovosti, zaujmout a vybudovat výchozí prostor pro útok, odrazit nepřátelskou agresi a organizovaně zahájit bojovou činnost.

Zpravidla jsou do přikrytí státní hranice vyčleňovány zesílené motostřelecké pluky prvosledových divizí, které zaujmají obranná postavení v zabez-

pečovacím pásmu výchozího prostoru. Přímé zajištění státní hranice obstarává vojsko Pohraniční stráže.

Způsob přikrytí státní hranice vychází z celkového plánu operace a respektuje možné způsoby zahájení války protivníkem.

V podstatě rozlišujeme dva základní způsoby přikrytí:

1. Přikrytí státní hranice s předstihem, tj. v podmínkách postupného zotřívání mezinárodní situace, kdy základní plánovaná opatření k přikrytí státní hranice proběhnou do zahájení války. V tom případě vyčleněná vojska zaujmají plánované pásmo přikrytí a hlavní síly frontu (armády) výchozí prostor pro útok.

2. Přikrytí státní hranice při nenadálém napadení nepřítel, tj. v podmínkách, kdy vyčleněná vojska nestačí zaujmout pásmo přikrytí a pod ochranou vojsk Pohraniční stráže zahajují boj s nepřitelem z chodu. Tento způsob má charakter střetného boje, při němž se některé útvary brání v plánovaných nebo i neplánovaných prostorech, jiné pronikají na území nepřítel s cílem získat výhodné podmínky k zasazení hlavních sil do útoku.

Plán přikrytí státní hranice nechápeme jako samostatnou a izolovanou činnost. Tato činnost je zahrnuta do Plánu přípravy a zaujetí výchozího prostoru pro útok. V tomto dokumentu jsou v souladu s přípravou k odražení možné agrese řešeny i otázky přikrytí státní hranice.

Plán obsahuje grafickou část na mapě, textovou část a grafikon vyvedení a zaujetí výchozího prostoru pro útok. Vyjadřuje uskupení sil a prostředků prvního sledu včetně vojsk přikrytí, prostory, síly a prostředky druhých sledů a záloh, možné směry protiúderů a protiztečí, prostory bojového rozmístění raketového vojska, pásma důležitých postavení svazků a útvarů vojsk PVOS, rozmístění letectva a velitelská stanoviště. Týlové zabezpečení vojsk organizujeme s využitím všech možností vlastního teritoria. Polní prostředky včetně naložených zásob materiálu jsou při tom v pohotovosti pro přechod do útoku, popř. do obrany.

Výchozí prostor

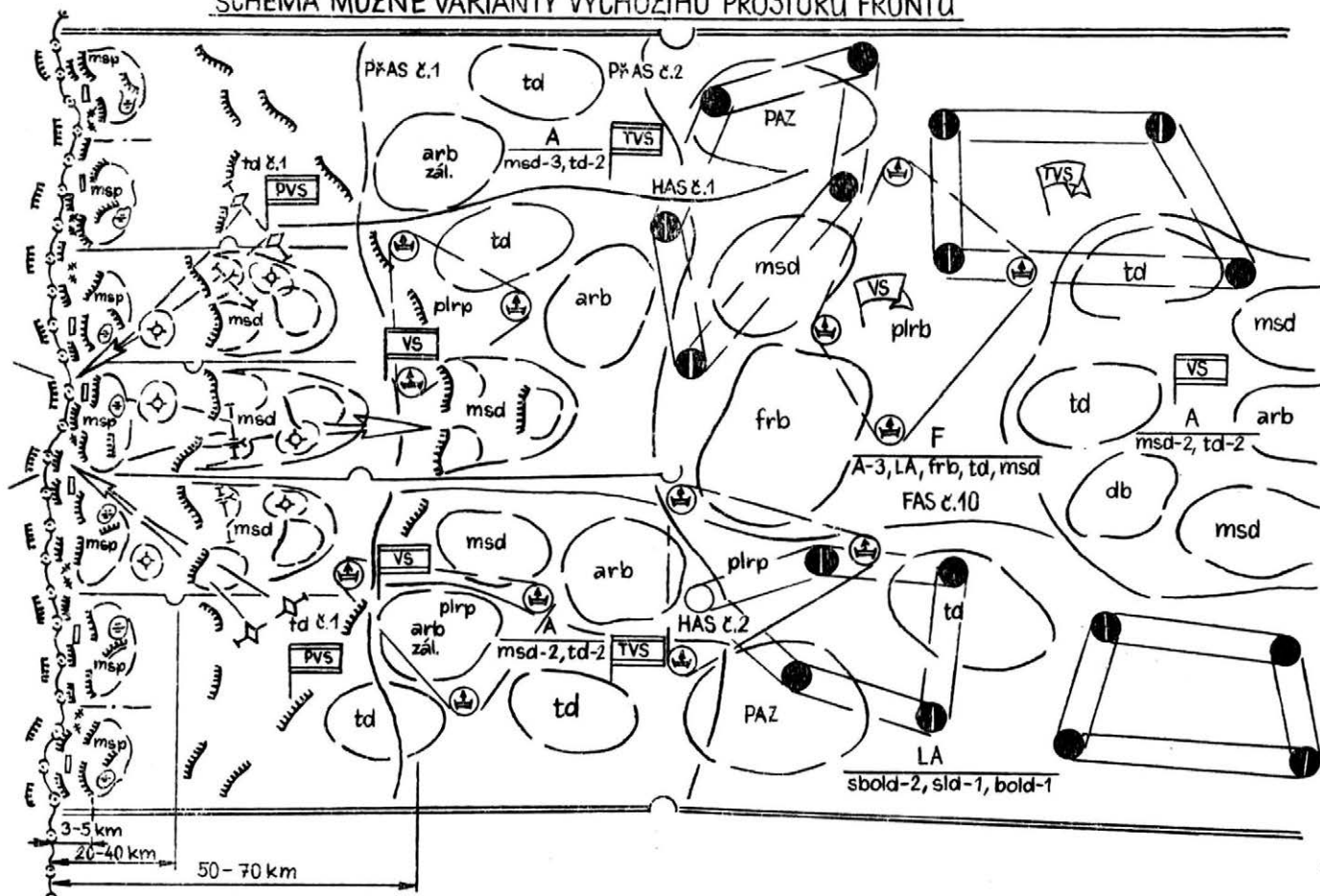
Cílem zaujetí výchozího prostoru je vytvořit podmínky k odražení nenadálého napadení nepřítel, v případě použití jaderných zbraní maximálně snížit účinky jaderných zbraní nepřítel na vlastní vojska, zabezpečit vlastní jaderný úder a vytvořit potřebné úderné uskupení k vedení rozhodné útočné činnosti.

V případě proniknutí nepřítel na naše území musí výchozí prostor umožnit vojskům frontu (armády) zastavit a zničit úderné uskupení nepřítel. K tomu účelu vojska budují obranná postavení a pásma s ženíjnými zátarasy a připravují protizteče. Dodržují přitom zásadu, že jednotlivá obranná postavení nesmí být lineární a šablonovitá.

Na pravděpodobných směrech úderů nepřítel budujeme hluboce členitou obranu v plném rozsahu. Divize prvního sledu budují a zaujmají první pásmo výchozího prostoru s předním okrajem 20–40 km od státní hranice. Tato vzdálenost omezuje možnost zničení vlastních vojsk palbou dělostřelečtva nepřítel a snižuje jeho možnosti použít taktické jaderné prostředky.

Před prvním pásmem výchozího prostoru k útoku budujeme obranná postavení pro útvary a jednotky bojového zabezpečení, které spolu s ženíjnými zátarasy vytvářejí zabezpečovací pásmo k přikrytí státní hranice s předním okrajem 3–5 km od státní hranice. V tomto pásmu připravujeme palebná po-

SCHÉMA MOŽNÉ VARIANTY VÝCHOZÍHO PROSTORU FRONTU

stavení pro dělostřelectvo a oddíly taktických raket, místa velení a čáry rozvinutí protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích.

Divize druhého sledu armády zaujímají prostory vhodné k vytvoření druhého pásma ve vzdálenosti 50—70 km od státní hranice.

Druhosledové armádě i zálohám frontu určujeme prostory soustředění a pásma udržení pořádku a ničení výsadek a diverzantů, čáry rozvinutí a směry pro protizteče a protiúder.

Pro raketové vojsko a vojsko PVO ve výchozím prostoru připravujeme hlavní a záložní palebná postavení, pro letectvo operační, záložní a klamná letiště.

Kromě toho ve výchozím prostoru připravujeme komunikace pro přechod do rozhodného útoku, čáry rozvinutí k protiztečím a protiúderům, pásma ženiných zátarasů, klamné prostory rozmístění vojsk a míst velení.

Stupeň připravenosti výchozího prostoru závisí na délce trvání období zvýšeného politického napětí, tj. doba k jeho vybudování. Připravujeme jej převážně skrytě a v noci. Před vyvedením vojsk jej připravuje až 1/3 vojsk, která mají obsazovat tento prostor. Podle operačních propočtů jsou vojska frontu schopna výchozí prostor vybudovat v plném rozsahu za 8—12 dnů.

Vojska frontu jsou schopna zaujmout výchozí prostor přibližně v průběhu dvou nocí a po zaujetí jej budují nebo dokončují jeho úpravu.

Přechod vojsk do útoku ze zaujatého výchozího prostoru, ve kterém jsou vojska prakticky v obraně připravena současně odrazit agresí nepřítele, bude vyžadovat kolem 6—8 hodin. Proto na směrech, kde nepředpokládáme úder nepřítele, bude výhodné rozmístit hlavní síly prvosledové armády po divizích ve vyčkávacích prostorech vzdálených 50—70 km od státní hranice. I na těchto směrech musíme však před těmito divizemi vybudovat a zaujat zabezpečovací pásmo na státní hranici.

Tento způsob umožňuje pružně reagovat na změny v situaci nepřítele a manévrovat divizemi při vytváření úderného uskupení pro přechod do útoku (schéma možné varianty výchozího prostoru frontu viz náčrt 1).

ORGANIZACE SOUČINNOSTI

Jedním z nejobtížnějších úkolů v práci velitelů a štábů je organizace součinnosti. Svědčí o tom i cvičení, při nichž se právě v tomto směru vyskytuje celá řada nedostatků.

V článku chci proto rozebrat **organizaci součinnosti v útočné operaci vševojskové armády** a tím pomoci v aplikaci obecných zásad, které vytyčují naše řády a předpisy, na konkrétní podmínky.

Hlavní zásady organizace součinnosti

Význam organizace součinnosti jednoznačně dokumentuje Oper-1-1, čl. 31, který uvádí „Nejdůležitější povinností velitelů a štábů všech stupňů je organizace součinnosti a zajištění její nepřetržitosti v průběhu bojové činnosti“.

Cílem organizace součinnosti (Oper-2-1, čl. 114) je sladit na základě rozhodnutí a pokynů velitele činnost velitelství a prostřednictvím náčelníků druhů vojsk a speciálních vojsk činnost podřízených a spolupůsobících vojsk při plnění stanovených úkolů.

Poněvadž hlavními prostředky plnění úkolů jsou palebné a z nich zejména jaderné údery a vševojskové svazky, organizujeme součinnost především s důrazem na jejich sladění. „Organizace součinnosti záleží ve sladění palebné činnosti a manévru vojsk podle cíle, místa, času a způsobu plnění úkolů a v usměrňování jejich úsilí k dosažení stanovených cílů“ (Oper-1-1, čl. 31).

Cíle, které jsou pro útočnou operaci armády stanoveny, jsou v různé hloubce nepřátelské sestavy. Vzhledem k možností vojsk a jejich bojové technice lze

jich dosahovat postupně. V průběhu toho budou různé situace, které mohou rozhodujícím způsobem ovlivnit další vývoj útočné operace a budou proto vyžadovat zásah velitele a štábu vševojskové armády. A právě řešení těchto dílčích situací (epizod či fází plnění úkolů) bude hlavní náplní organizace součinnosti.

Organizace součinnosti tedy není nic jiného, než další konkretizace těch úkolů, které velitel vševojskové armády vydal ve svém rozhodnutí jednotlivým prvkům operační sestavy.

Splnění cílů organizace součinnosti dosahujeme:

- jednotným pochopením úkolu vševojskové armády a zámyslu jeho plnění,
- vzájemnou znalostí bojových úkolů jednotlivých prvků operační sestavy u všech, kteří se na plnění úkolu armády a jeho jednotlivých částí (dílčích úkolů, táží) podílejí,
- neustálou a dokonalou (úplnou) znalostí situace nejen nepřítelů, ale i jednotlivých prvků operační sestavy (především místa jejich pobytu, činnosti

a stavu bojeschopnosti] v průběhu celé útočné operace,

— reálným hodnocením možnosti vlastních vojsk i nepřítele a na základě toho také předvídáním pravděpodobného dalšího vývoje bojové činnosti,

— spolehlivým spojením, zabezpečujícím jak nepřetržitě vzájemné informování o situaci mezi prvky operační sestavy, sousedy, nadřizenými a podřízenými, tak i včasné reagování na vznikající situaci,

— znalostí stanovených signálů.

Podstata prostorového sladení činnosti prvků operační sestavy je v tom, že je třeba určit konkrétního nepřítele, kterého máme ničit (v kterém prostoru) a konkrétní objekty, čáry nebo prostor, který máme ovládnout. Na základě toho pak určit nejúčelnější manévry vojsk ke splnění daného úkolu.

Vymezení činnosti prvků operační sestavy jen prostorem je neúplné, protože ponecháváme vykonavateli možnost volit dobu splnění úkolu. Každý úkol je proto třeba **vymezit také časově**. Čas spolu s prostorem jsou neoddelitelnými atributy

ty veškeré bojové činnosti a proto i úkolů, z nichž bojová činnost sestává. Teprve časové sladení činnosti jednotlivých prvků operační sestavy vytváří podmínky pro splnění stanovených úkolů v intencích zámyslu nejen velitele armády, ale i frontu a současně dává podklady pro jejich odpovídající zabezpečení.

Časové určení úkolů mělo velký význam již v minulosti. Za soudobých možností bojové techniky ještě více vzrůstá. Čas je totiž činitelem v předstihu nepřítele, v získání iniciativy a v jejím udržení.

Jak vyplývá z Oper-1-1, čl. 31 součástí organizace součinnosti je též **sladení způsobu plnění úkolu** jednotlivých spolupracujících prvků operační sestavy. Stejněho cíle můžeme totiž dosáhnout různými způsoby. Jejich podstatu tvoří palba a manévry. Použití palby a manévru můžeme podle pravděpodobného vývoje situace **plánovat i ve variantách**. Reálné plánování palby a manévru jednotlivých druhů vojsk vyžaduje dokonalou **znalost a respektování jejich možností**.

Doba, místo a způsob organizace součinnosti

Poněvadž organizace součinnosti je další konkretizací úkolů vydaných v rozhodnutí, je **nejvýhodnější začít bezprostředně po rozhodnutí velitele armády** pro útočnou operaci **nebo s menším časovým odstupem po něm**.

Při dostatku času bylo by účelné dát podřízeným k dispozici dobu alespoň na hrubé ujasnění úkolu. Pokud to ovšem podřízený nemohl učinit již na základě pokynů z operační orientace.

Z neustále se měnící situace v průběhu operace vyplývá, že organizace součinnosti realizovaná v období plánování nemůže být plným a konečným upřesněním úkolu na celou operaci. K tomu bude docházet neustále v průběhu operace na základě konkrétní situace všech prvků, které jsou součástí bojové činnosti (nepřítel, vlastní vojska, terén, denní a noční doba a povětrnostní podmínky), jejich zhodnocení a z toho vyplývající reálné předvídání dalšího vývoje bojové činnosti. **Organizace součinnosti tedy končí až splněním celkového cíle útočné operace.** V žádném případě ji **nechápu jako jednorázový akt**.

Skutečnost, že součinnost je třeba organizovat jak v přípravném období, tak v průběhu operace ukazuje, že místo a formy její organizace budou různé. Obdobně to bude i s funkcí, kteří se jí zúčastní.

Při současných šifkách útočných pásem vševojskových armád a při hloubkách jejich úkolů je účelné organizovat součinnost v přípravném období před zasazením armády (nejen při první útočné operaci, ale i při jejím zasazení z druhého sledu frontu) na velitelském stanovišti armády na mapách nebo plastických stolech, popř. na leteckých snímcích. Přitom lze vyloučit, že kromě toho některé otázky budeme upřesňovat v terénu. Může tomu tak být např. při průlomu nepřátelské obrany bez použití jaderných zbraní.

Při nedostatku času jak v přípravném období, tak i v průběhu operace, když podřízení velitelé jsou vázáni řízením svých vojsk, budou součinnost nejčastěji organizovat **současně na několika směrech** (podle počtu důležitých směrů, popř. divizí v prvním sledu) a to na **velitelských stanovištích divizí** na daných směrech.

Zásadu organizovat součinnost na velitelském stanovišti armády, popř. svazku, v jehož prospěch se uskutečňuje, je **nutné respektovat**. Vzdalovat hlavní funkcionáře armády mimo velitelské stanoviště, kde je plně rozvinuto spojení, totiž znamená **zbavovat se možnosti včasné a neustálé informovanosti o situaci**.

Nedostatek informovanosti ztěžuje (ne-li znemožňuje) veliteli armády využít štábu a tím ho zbavuje i možnosti včas a reálně

reagovat na změny, k nimž případně dojde během organizace součinnosti. To může **nepříznivě ovlivnit další průběh operace**. Je to dáno především mohutnou palebnou silou (zejména při použití JZ), manévrovostí vojsk a z toho vyplývající možností rychlých a nenedálých změn situace.

Způsoby organizace součinnosti musí vycházet z toho, že jde o další konkretizování úkolů podle předpokládaných nebo vznikajících situací.

Hlavním organizátorem součinnosti je proto velitel vševojskové armády. Jeho pomocníkem je vševojskový štáb.

Činnost velitele jako organizátora součinnosti spočívá v tom, že:

- ve svém rozhodnutí stanoví prvkům operační sestavy jejich úkoly obsahově, prostorově a časově,

- po rozhodnutí vydá pokyny pro organizaci součinnosti, v nichž stanoví její dobu, místo, způsob a účastníky, základní situace (období, dílčí úkoly) k nimž bude součinnost organizovat,

- při organizaci součinnosti určí varianty předpokládané činnosti nepřítelů v jednotlivých situacích (obdobích, dílčích úkolech) a z toho vyplývající zámysl a předpokládanou činnost vlastních prvků operační sestavy v dané situaci (období, fázi, při plnění dílčího úkolu),

- s konečnou platností upřesní při organizaci součinnosti návrhy jednotlivých odborných náčelníků,

- v průběhu operace upřesňuje činnost vojsk dílčími nařízeními.

Pokyny, které vydá velitel armády po rozhodnutí, podle potřeby dále upřesní náčelník štábu vševojskové armády.

Organizujeme-li součinnost současně na několika místech, pak pro hlavní směr jí vede velitel vševojskové armády zpravidla na svém velitelském stanovišti. Na dalších místech (VS divízi) budou součinnost **organizovat pověřeni funkcionáři podle pokynů velitele armády.**

Pokud to situace dovolí (zejména časové možnosti), bude účelné, aby určený funkcionář buď sám nebo se svými pomocníky (pokud je má) obdržené pokyny rozpracoval a velitel armády mu je před odjezdem na organizaci součinnosti schválil.

Pokyny, které vydá velitel armády pověřenému funkcionáři, musí zejména obsahovat:

- zámysl řešení dané situace (fáze či období plnění úkolu) s důrazem na činnost prostředků armády ve prospěch příslušného svazku (na daném směru), včetně použití jaderných úderů, jejich cíl, předpokládaný prostor a doba zahájení,

- úkol příslušného svazku při plnění zámyslu (způsob využití činnosti armádních prostředků, zejména jaderných úderů),

- úkol sousedů při plnění zámyslu, především způsob součinnosti,

- stanovení čar a prostorů důležitých z hlediska součinnosti a dobu jejich ovládnutí,

- způsob velení a spojení při řešení dané situace,

- stanovení signálů,

- lhůty hlášení a způsob jejich předávání.

Plní-li určitý svazek **samostatný úkol** a zásah armádních prostředků v jeho prospěch je minimální, může mu armáda doručit **písemný výpis organizace součinnosti** na armádě.

Poněvadž organizace součinnosti je další konkretizací plnění úkolu vševojskové armády podle předpokládaných či již vznikajících (v průběhu operace) důležitých fází a epizod, **je účelné dodržovat tento postup:**

- určit fázi plnění úkolu vševojskové armády a předpokládanou operační sestavu v ní,

- charakterizovat pravděpodobnou situaci nepřítelů při řešení úkolů v dané situaci,

- stanovit cíl vševojskové armády při řešení dané situace a zámysl jeho dosažení,

- úkoly prvků operační sestavy, které se na plnění zámyslu podílejí a způsob jejich plnění (včetně speciálních záloh, výsadek apod.),

- organizace velení a spojení (určení míst velení, signálů, hlášení),

- organizace týlového (materiálního, zdravotnického a technického) zabezpečení.

Podílejí-li se na plnění daného dílčího úkolu **sousedé** nebo mohou jeho plnění ovlivnit, je třeba uvést také cíl jejich činnosti, zámysl a způsob jeho plnění a signály, potřebné pro vzájemnou součinnost.

Všechny body organizace součinnosti musíme probrat **ve všech základních variantách**, které se mohou při plnění dané fáze či dílčího úkolu vyskytnout.

V průběhu operace budeme součinnost často **upřesňovat jen krátkými nařízeními**, které předá směrový důstojník, nebo jinými pořítky.

Poněvadž organizace součinnosti je sladěním bojové činnosti jednotlivých prvků operační sestavy, **zúčastní se jí ti, kterým velitel vševojskové armády velí přímo, tj. velitelé vševojskových svazků**

a dále ti, jejichž prostřednictvím řídí ostatní prvky operační sestavy, tzn. odborní náčelníci. Kromě těchto funkcionářů bude na organizaci součinnosti představitel frontu a směroví důstojníci za jednotlivými vševojskovými svazky.

Účast všech funkcionářů na organizaci součinnosti bude možná jen v případě, že bude probíhat na jednom místě, tj. na velitelském stanovišti armády, a bude-li k tomu výhodná situace. Bude tomu tak nejčastěji jen v přípravném období do zasazení armády a v případě, že bude dostatek času.

Při plánování další útočné operace v průběhu zakončení první, může vzhle-

dem k nedostatku času probíhat organizace součinnosti současně na několika směrech, nejméně na směru hlavního a dalšího úderu a podle jednotlivých úkolů. Stejně tomu bude i při upřesňování organizace součinnosti v průběhu armádní útočné operace.

Na směru hlavního úderu armády se organizace součinnosti na VS armády zúčastní spolu s velitelem armády také odborní náčelníci. Na ostatních směrech se jí vedle pověřených funkcionářů zúčastní zástupci těch oddělení armády, jejichž prvky se na plnění úkolu na daném směru podílejí a hlavní funkcionáři příslušného svazku.

Podklady pro organizaci součinnosti

Hlavní podklady pro organizaci součinnosti můžeme rozdělit na podklady od nadřízeného, tj. frontu, a na vlastní.

K prvním patří operační směrnice frontu, odborná nařízení druhů vojsk a služeb a zápisy z organizace součinnosti ze stupně front—armády.

Nejdůležitější údaje od frontu z těchto podkladů jsou zámysl velitele frontu, úkol armády, zásahy frontu ve prospěch armády, zejména jaderné údery a údery letectva, zásahy frontových záloh (kdy, kde a jak jich využít) a oboustranné úkoly pro součinnost se sousedy.

Mezi podklady vlastní počítáme rozhodnutí velitele armády, pokyny velitele a náčelníka štábu armády pro organizaci součinnosti a materiály, zpracované na základě pokynů velitele a štábu armády pro organizaci součinnosti.

Kvalita průběhu organizace součinnosti je do značné míry závislá na její přípravě. K tomu účelu připraví vševojskový štáb plán práce velitele armády při organizaci součinnosti. Na jeho zpracování se podílejí zástupci jednotlivých oddělení velitelství armády.

Cílem plánu je stanovit hlavní problémy, které je třeba při organizaci součinnosti řešit. Tím vytvořit předpoklady k tomu, aby průběh organizace byl plynulý, konkrétní a řešení jednotlivých problémů

reálné (na základě propočtů). Plán práce velitele při organizaci součinnosti (dále jen „Plán“) současně vylučuje opomenutí důležitých opatření při řešení důležitých částí plnění úkolu (jednotlivých období, fází, epizod, dílčích úkolů).

„Plán“ může mít v podstatě dvě části. První tvoří opatření organizačního rázu. Patří sem především stanovení cílů, míst a doby organizace součinnosti a určení účastníků na jednotlivých místech. V případě, že některá část organizace součinnosti bude probíhat v terénu, musí zde být dále nařízena výstroj účastníků a způsob zabezpečení místa organizace součinnosti. Sledované cíle rozdělí na období a ta na epizody (situace, dílčí úkoly) k nimž je účelné součinnost organizovat.

V druhé části „Plánu“ budou vytyčeny obecné základní otázky, které je účelné v jednotlivých obdobích a epizodách (dílčích úkolech) organizace součinnosti rozbrat. Tuto část „Plánu“ můžeme zpracovat také formou tabulky s tímto obsahem viz tabulka 1.

Výhodou takto sestaveného „Plánu“ je přehlednost a tím i snadná orientace v něm. V poznámce, případně v samostatném bodu tabulky je účelné určit signály potřebné pro plnění těch úkolů, které pro jednotlivé prvky operační sestavy vyplývají.

Tabulka 1

Poř. čís.	Období, epizoda, dílčí úkol	Otázky, které je třeba řešit	Kdo uskuteční (doba)	Poznámka (signály)

Činnost vojsk při přípravě a vedení první útočné operace můžeme rozdělit na **tato období:**

1. Zaujetí operační sestavy (nebo též období do zahájení války),
2. První jaderný úder,
3. Odstranění následků prvního jaderného úderu nepříteli,
4. Plnění bližšího úkolu vševojskové armády,
5. Plnění dalšího úkolu vševojskové armády.

Vzhledem k možnosti nenadálých a prudkých zvratů v průběhu operace je účelné **organizovat součinnost v přípravném období podrobně na první tři období a dále ještě na přechod do útoku a plnění bližšího úkolu vševojskové armády v průběhu prvního dne.** Na ostatní část plnění bližšího úkolu v přípravném období organizujeme součinnost **jen k hlavním situacím** (epizodám), s nimiž lze reálně počítat.

K nim počítáme např. zasazení druhého sledu (jeho části), použití vzdušného výsadku, odrazení nepřátelské protiletce (protiúderu), přechod vodního toku apod.

Obdobné epizody (situace) mohou být také naplněny posledního období organizace součinnosti, tj. plnění dalšího úkolu vševojskové armády. Rozdíl bude v tom, že je řešíme ještě obecněji (rámcově). Čím bude organizace součinnosti v přípravném období méně podrobná, tím více prostorů zůstane pro upřesňující nařízení v průběhu operace a naopak.

Hlavní otázky organizace součinnosti v jednotlivých obdobích mohou být:

1. období — do zahájení války

- rozdělení teritoria mezi svazky, dislokované na území armády,
- určení vyhrazených prostorů,
- způsob vyhlášení různých stupňů pohotovosti a plán (varianty) vyvedení vojsk: činnost jednotlivých svazků a útvarů druhů vojsk při zaujímání stanovených prostorů (prostory, které mají zaujmout a doba pohotovosti a sestava v nich, osy přesunu, pořadí, případně čas průchodu průchodišti a regulačními čarami na osách přesunu), organizace pořádkové služby, způsob doručení rozkazů pro další činnost, případný manévr do jiných prostorů (signál, kdy, kam a jak — osy), varianty opuštění prostoru a jeho řízení (na armádě budou řešeny jen základní otázky, které musí dát postačující podklady svazkům a ostatním prv-

kům operační sestavy pro plynulé a nekomplikované vyvedení),

- určení operační sestavy (případně variant) a způsob jejího zaujetí,
- způsob začlenění posilových prostředků (kdy, kde),
- palebné zabezpečení zaujímání operační sestavy (určení pohotovostních baterií a jejich palebných postavení),
- protivzdušná obrana při zaujetí operační sestavy (kdo — prostředky PVOS; protiletadlové rakety, letectvo; vyčleněné prostředky PVO — kde — prostor a ve které době),
- vyhrazení os (trvale nebo na určité dobu),
- určení vojsk příkrytí, úkoly příkrytí (prostor, způsob jejich zaujetí, cíl a způsob činnosti vojsk příkrytí, ženijní práce, jejich pořadí a lhůty),
- způsob doplňování osobami a bojovou technikou na válečné počty,
- způsob udržování komunikací, zejména přechodů přes vodní toky (kdo, kdy),
- pořadí, způsob a místo (prostor) vyvážení zásob,
- způsob přísunu (kdy, kam) raket a jejich příprava,
- materiální, zdravotnické a technické zabezpečení zaujímání operační sestavy.

Možnostem zahájení války po období zvýšeného mezinárodního napětí nebo nenadálého — s překvapením a v obou případech pak s použitím jaderných zbraní nebo bez nich musí **odpovídat varianty operační sestavy a způsoby jejich zaujetí.** Útočnou operaci mohou pak vojska armády zahájit

- z plánovaných prostorů soustředění,
- z jiných neplánovaných prostorů,
- z posádek přes shromaždiště,
- z výchozího prostoru.

Organizace součinnosti musí proto všechny tyto způsoby zahájení války postihovat.

2. období — jaderný úder:

- cíl prvního jaderného úderu,
- jeho zámysl,
- úkoly, které plní front v prvním jaderném úderu ve prospěch armády,
- určení sil a prostředků armády pro první jaderný úder,
- úkoly určených prostředků (cíle, u statistických cílů též jejich parametry, kdo plní, náplň, druh výbuchu, podle potřeby zdvojit vykonavatele s určením signálů pro dublující úder,

— činnost vojsk (jednotlivých prvků operační sestavy) při prvním jaderném úderu.

Zvláštní pozornost musíme v tomto období věnovat řízení průzkumu. Jeho úkolem bude rychle zjistit parametry cílů, jež má armáda ničit v rámci prvního jaderného úderu.

3. období — odstranění následků prvního jaderného úderu nepřítele a obnovy bojové schopnosti

— stanovit varianty nepřátelského prvního jaderného úderu (podle situace vlastních vojsk) např.: při zaujímání operační sestavy, po zaujetí operační sestavy a podle cílů a jeho předpokládaných výsledků,

— obnovení bojové schopnosti vojsk armády velení u všech napadených prvků operační sestavy, upřesnění úkolů jednotlivým prvkům operační sestavy podle předpokládaných variant nepřátelského jaderného úderu (např. kdy, za jakých podmínek budou napadené svazky plnit stanovené úkoly, za jakých podmínek převezmou jejich úkoly svazky druhého sledu apod.), prostory vyvedení vojsk, určení složení a míst shromaždišť ZUO v jednotlivých variantách činnosti, signály pro jejich aktivování, místa zřízené MSO, úkoly ženijního a chemického vojska při odstraňování následků nepřátelského prvního jaderného úderu, úkoly materiálního zdravotnického a technického zabezpečení při odstraňování následků nepřátelského prvního jaderného úderu.

4. období — plnění bližšího úkolu vševojskové armády:

a) Přechod do útoku a plnění úkolů prvního dne operace

— úkol armády a záměr jeho plnění, — činnost dělostřelectva a letectva; určení cílů a způsobu jejich ničení,

— využití prvního jaderného úderu a palebných úderů dělostřelectva a letectva vojsky překrytí a hlavními silami s důrazem na ovládnutí přechodů přes státní hranici: kdo, které přechody, kdy a jak ovládnout (vyslání předem určených oddílů, použití vzdušných výsadků); úkoly jednotlivých svazků v rostoru a doby postupného ničení nepřítele, úseky přechodu vodních toků, která letiště ovládnout, změny v přidělení posilových prostředků (kde a kdy);

— způsob ničení nepřítele v případě, že útočná operace bude zahájena bez použití jaderných zbraní — způsob a doba palebné přípravy, rozdělení úkolů v ní

mezi dělostřelectvo, letectvo a raketové vojsko, které používá normální munice (které cíle a objekty, kdo, kdy a jak bude ničit, podle potřeby lze použít i PTZ a tanků),

— cíle pro jaderné úder v průběhu plnění bližšího úkolu a rozdělení jaderných úderů podle předpokládaného použití,

— rozdělení cílů (objektů) a prostorů pro průzkum,

— které nepřátelské prostředky jaderného napadení můžeme v útočných pásech jednotlivých divizí předpokládat, kdo je ničí, rozdělení prostorů či cílů mezi raketové vojsko, letectvo a dělostřelectvo,

— způsoby palebné podpory,

— co při plnění dílčích úkolů udělá ve prospěch svazků vševojskové armády (kdy, kam a jaké jaderné úder; kdy kam, na jaký signál a které speciální zálohy zasáhnou, jaká případná další opatření — např. přidělení vrtulníkových vzlétů, zásahy ZUO apod. — a kdy poskytne armáda ve prospěch jednotlivých svazků),

— materiální, zdravotnické a technické zabezpečení plnění úkolu, způsob zásobování vojsk s důrazem na přísun munice a PHM (hlavně pro raketové vojsko); odsuny v průběhu operace (po komunikacích — vyčlenit — a vzduchem); způsob doplňování vojsk bojovou technikou — její návrat; předpokládaný manévr zásobami, uvolnění (kdy, kde), a udržování komunikací; způsob zabezpečení týlu;

— zařazení (místo, doba a způsob) leteckých stavebních praporů do sestavy divizí, které se mají zmocnit letišť,

— součinnost se sousedy, jejich úkoly, velitelská stanoviště, spojení s nimi, jaderné úder ve prospěch sousedů a úderů sousedů ve prospěch armády, čím kdy a jak působit ve prospěch sousedů, jak oni budou působit ve prospěch armády, při plnění společného úkolu obklíčení stanovit čáry navázání spojení, zastavení palby, setkání vojsk, místa setkání velitelů, organizace velení při společném obklíčování a ničení,

— organizace velení a spojení, určení signálů, lhůt a druhu hlášení.

Podle předpokládaného vývoje situace můžeme počítat na některém směru také s variantou přechodu některé z divizí do obrany s cílem zastavit nepřítele, který má na daném směru převahu. Potom určíme divizi úkol nejen pro obranu, ale také pro přechod do útoku. Současně stanovíme úkoly, které budou ve prospěch

bránící se divize plnit divize postupující, způsob plnění těchto úkolů a součinnost s nimi.

b) V průběhu plnění bližšího úkolu

Pozornost v tomto období zaměříme především na zasazení druhého sledu (jeho částí) odrážení nepřátelských protiztečí a protiúderů, překonávání vodních toků, použití vzdušných výsadků a týlové zabezpečení útočících vojsk.

Při zasazování druhého sledu bude třeba řešit zejména cíl zasazení druhého sledu, určit prostor, dobu a zámysl zasazení a způsob jeho plnění, zesílení druhého sledu posilovými prostředky (jejich hodnota, odkud kdo předá, prostor a doba jejich začlenění do sestavy druhého sledu, jaký z toho vyplývá manévr — varianty, osy pro přesun druhého sledu na čáru zasazení (ve variantách); zabezpečení zasazení (jednotlivých variant) druhého sledu jadernými údery, dělostřelectvem, letectvem, divizemi prvního sledu (jaderné údery, průzkum, uvolnění a úprava komunikací, úkoly pro materiální, zdravotnické a technické zabezpečení), speciálními zálohami (kdo, kde, kdy a na jaký signál), protivzdušná obrana zasazení, zabezpečení zasazení s důrazem na průzkum, ochranu proti zbraním hromadného ničení, organizaci pořádkové služby, ženijní zabezpečení (úpravu komunikací), o organizaci týlového zabezpečení.

Při odrážení nepřátelských protiztečí či protiúderů soustředíme se především na:

- jejich pravděpodobné místo (prostor, směr), dobu a hodnotu,
- zámysl jejich odrážení (včetně použití jaderných zbraní),
- úkoly svazků prvního sledu na směru protizteče (protiúderu) a způsob jejich plnění,
- úkoly raketového vojska, letectva, dělostřelectva (rozdělení cílů a objektů mezi ně),
- manévr zálohami, případně druhým sledem a ostatních prvků operační sestavy, zejména protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího,
- způsob protivzdušné obrany vojsk na směru protizteče či protiúderu,
- organizace zabezpečení bojové činnosti s důrazem na ochranu proti zbraním hromadného ničení a týlového zabezpečení,
- organizaci velení a spojení při odrážení nepřátelských protiztečí či protiúderu.

Jak vyplývá z geografického charakteru našeho zájmového prostoru budou

naše vojska v průběhu útočné operace prakticky denně **překonávat vodní tok**. Tento úkol bude proto v organizaci součinnosti zaujímat důležité místo.

Hlavní pozornost přitom zaměříme na:

- určení pravděpodobného nepřítele na vodním toku a přístupech k němu (síla nepřítele, jeho možnosti a pravděpodobná činnost — varianty; slabá a silná místa v jeho sestavě a zámyslu),
- zámysl překonání vodního toku, včetně použití jaderných zbraní,
- úkoly svazků při překonávání vodního toku: kterého nepřítele a kde zničit, na kterém směru, v kterém úseku vodní tok překonat, způsob překonání (z chodu, vyslání předsunutých odřadů, v součinnosti se vzdušnými výsadky), činnost svazků po překonání, určení posilových prostředků (změny), prostor, doba a způsob jejich začlenění,
- úkoly raketového vojska, dělostřelectva a letectva,
- úkoly vojska PVO při zabezpečování přechodu vodního toku,
- úkoly vzdušných výsadků,
- úkoly záloh a druhého sledu,
- úkoly zabezpečení bojové činnosti při přechodu vodního toku, s důrazem na průzkum, ženijní, chemické (zadymování) a týlové zabezpečení, a organizaci pořádkové, v tom i regulační služby s důrazem na ochranu proti zbraním hromadného ničení,
- organizace velení a spojení při přechodu vodního toku,

V souběžných podmínkách, kdy význam času v bojové činnosti vojsk neustále vzrůstá, mají významnou úlohu **vzdušné výsadky**. Plným právem jsou proto častým prvkem bojových a operačních sestav. Jejich prvořadým úkolem je vytvořit podmínky pro plnění úkolů hlavních sil ve vysokém tempu.

Při organizaci součinnosti budou řešit tyto hlavní otázky:

- zámysl použití vzdušného výsadku, včetně jeho zabezpečení jadernými údery;
- úkol výsadku: hodnota, zesílení, prostor vysazení, doba a způsob použití, v čí prospěch (pro který svazek úkol plní),
- výchozí prostor pro vysazení a doba pohotovosti v něm,
- způsob přepravy výsadku a kdo ji zabezpečí,
- osa letu, pásmo a způsob přeletu,
- zabezpečení bojové činnosti vzdušného výsadku letectvem, případně dělostřelectvem, v době pobytu vzdušného výsadku na výchozím prostoru pro vysazení, při nasednutí vzdušného výsadku,

v době jeho přepravy do prostoru vysazení, při vysazení a po vysazení při plnění úkolu (určení cílů nebo objektů, případně prostorů, které mají být ničeny či střeženy, způsob a doba jejich ničení či střežení s důrazem na přisunované nepřátelské zálohy),

- počet dopravních letounů či vrtulníků pro přepravu vzdušného výsadku, doba a místo (letiště) jejich pohotovosti,

- úkol svazku na směru použití vzdušného výsadku a způsob jeho plnění,

- způsob součinnosti vzdušného výsadku s pozemními vojsky při jejich přiblížení: určení čar pro navázání spojení, palebnou podporu, zastavení palby, setkání vojsk a místa setkání velitelů,

- činnost výsadku po spojení s útočícími vojsky,

- organizace velení a spojení, včetně součinnosti signálů,

- organizace týlového zabezpečení, zejména u takticko-operačních vzdušných výsadků (přisuny a odsuny).

Důležitou podmínkou pro úspěšnou útočnou operaci je její **týlové zabezpečení**. Tato problematika je součástí všech předchozích fází bojové činnosti, přesto se jí budu zabývat zvlášť v hrubých rysech ještě zvlášť. Je tomu tak proto, že v předchozích částech šlo jen o specifiky této problematiky v konkrétních situacích. Na základě předpokládaného vývoje bojové činnosti budeme každodenně řešit:

- zabezpečení raketových vojsk raketami, hlavicemi a speciálními pohonnými hmotami,

- zásobování a doplňování svazků všemi prostředky, zejména municí, pohonnými hmotami a mazadly a náhradními díly jak po zemi, tak také vzduchem,

- manévry zásobami od jednoho svazku k jinému, ukáže-li to potřeba,

- organizace zdravotního zabezpečení s důrazem na odsun raněných (po zemi i vzduchem),

- udržování komunikací (určení komunikačních zón, kdo za ně zodpovídá),

- organizaci pořádkové služby v týlovém pásmu armády,

- způsob zabezpečení týlu bojovými jednotkami, ukáže-li to potřeba,

- organizace velení a spojení týlu.

Při řešení všech situací či epizod v organizaci součinnosti je nutné určit vždy předpokládanou situaci a možnosti nepřítelů a vlastních vojsk, stanovit cíl, kterého chce armáda dosáhnout a tomu odpovídající zámysl, z něhož vyplývají úkoly zúčastněným prvkům operační sestavy a organizaci velení.

5. období — plnění dalšího úkolu vševojskové armády

Pro období plnění dalšího úkolu vševojskové armády budeme při organizaci součinnosti v přípravném období vytvářet jen základní problémy.

Půjde především o určení:

- úkolu armády, zámysl jeho plnění a z toho vyplývající manévry, zabezpečení jadernými údery (předpokládané cíle a jím odpovídající počet jaderných zbraní) a letectvem,

- úkoly svazků, popř. předpokládané změny v jejich zesílení,

- úkoly jednotlivých prvků operační sestavy,

- možné prostory střetnutí s přisunovanými zálohami nepřítelů, jeho předpokládaná činnost a z toho vyplývající úkoly pro svazky a ostatní prvky operační sestavy vševojskové armády,

- předpokládané prostory, doba použití a úkoly takticko-operačních vzdušných výsadků,

- zabezpečení plnění dalšího úkolu s důrazem na průzkum, ochranu proti zbraním hromadného ničení a týlové zabezpečení (přisun, doplňování, odsun, určení komunikací a jejich udržování, určení prostředků pro přesun a odsun vzdušnou cestou),

- organizace velení a spojení.

Podle průběhu útočné operace budeme tyto otázky dále rozvíjet a doplňovat. Situace, které se vyskytnou v průběhu plnění dalšího úkolu budou v podstatě shodné jako v období plnění bližšího úkolu, proto se nebudu jimi dále zabývat.

Výsledky organizace součinnosti v přípravném období, tzn. konkrétní způsoby realizace problémů z „Plánu“ si zaznamenává operační oddělení vcelku a jednotlivě oddělení štábu podle své odbornosti, a to buď volnou formou nebo do tabulky (dříve Tabulka součinnosti, v současné době nazývaná také „Matice součinnosti“), která je přehlednější a tím také výhodnější k řízení bojové činnosti v průběhu útočné operace.

Matice součinnosti může být v podstatě shodná s „Plánem“. Obecné otázky v „Plánu“ pro jednotlivá období, epizody a situace zpracujeme jako konkrétní zámysl plnění daného dílčího úkolu a z něho vyplývající úkoly jednotlivých prvků operační sestavy a způsob jejich plnění. Poněvadž pro zámysl bude určující předpokládaná situace, možnosti nepřítelů a vlastních vojsk, musí jejich rozkaz předcházet formulaci zámysl.

Obnovení

BOJESCHOPNOSTI VOJSK

po jaderných úderech

Při zahájení války s použitím jaderných zbraní nebo i v průběhu operace může nepřítel vést hromadné jaderné údery na naše vojska. Po těchto úderech nebudeme chtít pochopitelně přerušit bojovou činnost vojsk (zejména za úto-ku) a přenechat iniciativu nepříteli. Musíme však počítat s tím, že v důsledku hromadných jaderných úderů se situace na frontě může podstatně změnit. Napadená vojska nebudou pravděpodobně schopna na všech směrech obnovit útočnou činnost. V této situaci bude nutné včas upřesnit úkoly vojskům, vydat potřebná nařízení k využití výsledků vlastních jaderných úderů a neprodleně organizovat opatření k obnově bojeschopnosti vojsk.

Vzhledem k těmto požadavkům je problém obnovení bojeschopnosti vojsk po hromadných jaderných úderech nepřítele velmi aktuální. Jeho důležitost zvýraznily i základní plánovací dokumenty velení ČSLA na letošní výcvikový rok. Pokusím se proto ukázat na některé možné formy obnovení bojeschop-nosti vojsk a zejména na postup při vytváření svodných odřadů.

Při přípravě operace v rámci plánovací dokumentace mimo jiné zpracová-váme „Plán ochrany proti ZHN“, který může mít buď textovou nebo grafickou formu (s textovými přílohami). Tento dokument musí sladit činnost jednotli-vých druhů vojsk a služeb při likvidaci následků nepřátelského jaderného napadení a při obnovení bojeschopnosti vojsk.

Nejdůležitějším úkolem při likvidaci následků jaderných úderů je rychlé obnovení bojeschopnosti vojsk. Zásadní otázky tohoto úkolu jsou zahrnuty do „Plánu OPZHN“, avšak konkrétní řešení můžeme přijímat až po zjištění situ-

ace vojsk po jaderném napadení. Tento „Plán“ musíme proto v průběhu situace neustále upřesňovat a sladovat s plány činnosti jednotlivých druhů vojsk.

Podle soudobých poznatků a zkušeností budeme zpracovávat bezprostředně po nepřátelském napadení „Plán odstranění následků jaderných úderů a obnovení bojeschopnosti“, který v podstatě vychází z opatření zahrnutých do „Plánu ochrany proti ZHN“, konkretizuje je podle vzniklé situace a umožňuje organizovat příslušná opatření k odstranění následků nepřátelského napadení.

Na základě dosavadních zkušeností ze cvičení předpokládáme, že štáb frontu může získat přehled o situaci vojsk po hromadných jaderných úderech nepřítele do 8–10 hodin. To ovšem neznamená, že nebude moci na základě předběžného vyhodnocení situace, zejména odhadu ztrát a prognózy radiační situace, organizovat opatření k likvidaci následků nepřátelského napadení, které musí pevně koordinovat příslušní velitelé a štáby. Před přijetím rozhodnutí velitele k obnovení bojeschopnosti si vyslechne stručné návrhy náčelníků druhů vojsk a služeb, které musí vycházet z reálného vyhodnocení situace a reálných propočtů.

Hromadné údery ZHN, zejména jaderné údery nepřítele, mohou způsobit našim vojskům tak velké ztráty, že bude podstatně ztíženo plnění plánovaných úkolů nebo mohou být naše vojska zbavena možnosti vést další bojovou činnost v původně plánovaném rozsahu. V tomto případě bude nutné vyvést nebojeschopná vojska do prostorů soustředění a bojeschopná vojska budou pokračovat v plnění úkolů. Napadené útvary a svazky zahájí odstraňování následků nepřátelského napadení a obnovování své bojeschopnosti. U vojsk, kterým byly způsobeny velké ztráty, přikročíme k organizování svodných odřadů, které budou schopny vést další bojovou činnost.

Vytváření svodných odřadů je jen jedním z opatření, které organizujeme po hromadných jaderných úderech nepřítele. Současně bude probíhat tato činnost k likvidaci následků jaderného napadení:

- obnovení velení vojskům,
- zabránění nepříteli v proniknutí do naší sestavy a ve využití výsledků jaderných úderů,
- vyvedení vojsk z prostorů jaderného napadení a upřesnění bojových úkolů,
- speciální očista osob, zbraní a bojové techniky, lokalizace požárů a deaktivace,
- stanovení stupně bojeschopnosti vojsk a původních plánů operace a boje.

Po silných jaderných úderech nepřítele nebudeme moci ihned doplnit a vyměnit zasažené štáby nebo zasadit nové síly ze záloh a druhých sledů, poněvadž tato opatření budou časově příliš náročná. Bude proto nutné ihned s využitím všech sil a prostředků, které zůstaly po nepřátelských úderech

bojeschopné, organizovat jejich bojovou činnost. Tato vojska zahájí plnění stanovených bojových úkolů nebo zabrání nepříteli využít jeho jaderných úderů.

Obnovení velení vojskům je jedním z prvořadých úkolů při likvidaci následků jaderného napadení nepřitelem. Po jaderných úderech nebudeme moci rychle stanovit rozsah ztrát a narušení bojeschopnosti vojsk. Nebudou ihned k dispozici ani údaje o rozsahu narušení velení, o vyřazených štábech, o narušeném spojení apod. Při naprostém vyřazení jednotlivých míst velení bude nutné je nahradit buď záložními nebo nižšími velitelskými stanovišti. Při částečném snížení bojeschopnosti míst velení bude reálné je dále využít po určitém doplnění nebo i s omezenými počty. Tato problematika byla již na stránkách našeho časopisu řešena a proto ji rozebírat nebudu.

O vytváření svodných odřadů budeme uvažovat jen v takových případech, kdy dojde k zásadnímu narušení bojeschopnosti vojsk a kdy nebudeme moci reálně počítat s plněním původně stanovených úkolů pro daný stupeň.

V podstatě můžeme uvažovat s takovou variantou, že na stupni prapor, pluk a divize bude možné vytvářet po jaderných úderech nepřitele svodné odřady praporečnického, plukovního a divizního typu.

Stupeň zasažení a procento ztrát po jaderných úderech nepřitele bude relativně nejnižší u tankových jednotek a útvarů, které jsou poměrně nejodolnější. Tzn., že tankové jednotky a útvary mohou tvořit základ svodných odřadů. Největší problém při formování svodných odřadů bude zajistit bojeschopnost osádek, obsluh jednotlivých zbraní, čet a rot i skupin vojáků jednotlivých druhů vojsk a speciálních vojsk a jejich začlenění do provizorní organizační struktury, která bude odpovídat konkrétní situaci a možnostem bojeschopných jednotek a útvarů. Přitom máme na zřeteli, že vytváření těchto svodných odřadů nelze předem plánovat, poněvadž bude záviset na iniciativě a rozhodnutí daného velitele nebo funkcionáře, který se po zjištění skutečného stavu vojsk rozhodne vytvořit svodný odřad, nebo kterému nařídíme takový odřad vytvořit.

Rozhodující bude v této situaci nečekat na rozkazy a energicky a iniciativně přistoupit k vytváření svodných odřadů. Při oboustranných úderech bude rozhodující, kdo rychleji a dovedněji obnoví bojeschopnost svých vojsk a předejde protivníka v další bojové činnosti a ve využití účinků jaderných úderů.

Podle dosavadních zkušeností ze cvičení a podle poznatků spojeneckých armád se předpokládá, že vytváření svodných odřadů bude účelné, jestliže ztráty útvarů a svazků budou přesahovat 50—60 %. Dosavadní zkušenosti ukazují, že k vytvoření svodného odřadu plukovního typu je zapotřebí 6—8 hodin a divizního typu 8—12 hodin.

Za včasné zřízení svodných odřadů musí odpovídat velitelé pluků a divizí, jejich zástupci nebo ti podřízení velitelé, kteří byli předem určeni jako další „záložní velitelé“ na daném stupni. Např. rozkazem velitele divize můžeme

určit jednoho z velitelů pluků, který v případě vyřazení velitelského stanoviště divize bude připraven převzít velení divize. Obdobně u pluku jeden z velitelů praporů může být určen k převzetí velení pluku.

Při tvorbě svodných odřadů budeme se snažit zachovat původní organizační strukturu čet, rot a praporů. Současně určíme jeden až dva prostory soustředění (hlavní a záložní) pro každý pluk a divizi, ve kterých plánujeme formovat svodné odřady. Tyto prostory nebudeme zaujímat v případech, kdy vojska budou v přímém dotyku s nepřítelem a povedou podle možností nepřetržitou bojovou činnost i při snížených počtech.

Začleňování jednotek do svodných odřadů bude záviset na situaci. Někdy budeme moci využít kompaktní menší jednotky — čtyři, popř. roty. V některých případech budeme naopak soustřeďovat vojáky z různých jednotek a útvarů, jen podle odbornosti, kteří ztratili spojení se svými veliteli.

V tomto směru můžeme využít i zkušenosti z Velké vlastenecké války, kdy v prvních týdnech a měsících při vedení obranných bojů docházelo někdy ke smíchání jednotek a útvarů, kdy vojáci ztratili spojení se svými jednotkami a veliteli. V těchto případech soustřeďovali energičtí velitelé tyto jednotlivce nebo celé skupiny vojáků z různých druhů vojsk, vytvářeli z nich smíšené oddíly a vedli s nimi úspěšnou bojovou činnost.

V soudobých podmínkách při vytváření svodných odřadů bude účelné dovedně využívat pohyblivé spojovací prostředky, jako např. vrtulníky, které jsou vhodné k rychlému zjištění situace a k organizaci odřadů. Bude vhodné v rozkazech předem určovat mimo jiné i signály (včetně rádiových signálů na speciálně určených frekvencích) k dorozumívání vojsk po jaderných úderech nepřítele a při vytváření svodných odřadů.

Při tvorbě těchto odřadů nebudeme mít v některých případech organické velitele jednotek a útvarů. Bude proto nutné určovat nové schopné velitele a pracovníky štábů, kteří rychle zorganizují nové jednotky a útvary. Obdobně na nejnižších stupních bude nutné upřesňovat vojákům jednotlivé funkce a zařazení, abychom zabezpečili plnění požadovaných úkolů.

Označování a číslování svodných odřadů by mělo odpovídat označení původních útvarů a svazků, na jejichž základě tvoříme nové svodné odřady.

Plukovní svodný odřad může být ve složení: 1—3 tankové roty, 3—4 motostřelecké roty, 1—2 dělostřelecké baterie a další jednotky zabezpečení a zásobovací.

Divizní svodný odřad se může skládat ze 4—5 tankových rot, 3—6 motostřeleckých praporů, 1—3 dělostřeleckých oddílů z jednotek speciálních vojsk, zabezpečovacích a zásobovacích jednotek.

Organizace velení bude nejsložitější v období, kdy budeme jednotky vyvádět z prostorů nepřátelského jaderného napadení.

Jednou ze základních podmínek úspěšné činnosti svodného odřadu je navázání spojení s nadřazeným velitelem a se sousedy, kteří mohou zabezpečit

pomoc při obnově bojeschopnosti zasažených vojsk a současně můžeme s nimi upřesnit způsob součinnosti při dalším vedení bojové činnosti.

Bojovou činnost svodného odřadu můžeme řídit z předem stanoveného velitelského stanoviště nebo z velitelského stanoviště, které vysuneme do blízkosti bojujících vojsk. To bude záviset na možnostech spojovacích, štábních a dopravních prostředků.

Ve štábu svodného odřadu bude třeba současně s upřesněním a rozdělením funkčních povinností a metody práce zjišťovat situaci vojsk, obnovovat s nimi spojení, upřesňovat úkoly podřízeným velitelům a trvale zjišťovat situaci nepříteli. Charakter práce štábu svodného odřadu se bude zejména v počátečním období lišit od vžitých metodiky práce velitelů a štábů útvarů a svazků při řízení bojové činnosti. Bude účelné tuto činnost častěji procvičovat prakticky při velitelsko-štábních a taktických cvičeních. Od všech pracovníků štábů svodných odřadů budeme vyžadovat v této situaci vysokou kázeň, iniciativu a samostatnost při řešení jednotlivých problémů a úkolů, zejména u vojsk.

Při upřesňování situace podřízených vojsk a při doručování úkolů budou v těchto případech mnohem častěji vysíláni důstojníci ze štábu svodného odřadu, kteří budou plnit úkoly představitelů, směrových a styčných důstojníků. Před vyjetím do vojsk se musí tito důstojníci seznámit s celkovou situací svodného odřadu, se zámyslem jeho velitele. Musí být vybaveni plnou mocí velitelé, aby na místě mohli upřesňovat podle konkrétní situace úkoly podřízeným, organizovat součinnost a předávat pokyny pro organizaci zabezpečení bojové činnosti vojsk.

V některých případech budu přebírat řízení činnosti svodných odřadů od počátku jejich vytváření operační skupiny, vysílané buď ze štábu divize k zasaženému pluku, nebo ze štábu armády k zasaženým divizím. Bude proto vhodné připravovat pracovníky těchto štábů k plnění úkolů při formování a řízení bojové činnosti svodných odřadů. Půjde o přípravu jak po stránce teoretické, tak zejména praktické při cvičeních, kdy můžeme ujasnit řadu problémů a získat potřebné návyky k plnění těchto složitých úkolů.

Svodný odřad může plnit buď dříve stanovený úkol, nebo nové úkoly. Vzhledem k tomu, že svodný odřad bude mít sníženou bojeschopnost (omezený počet osob a bojové techniky), nemůžeme počítat s tím, že může plnit původně plánované úkoly v plném rozsahu. Svodné odřady se nebudou zpravidla zavazovat do zdoluhavých bojů s nepřitelem. Charakter jejich činnosti bude záviset na druhu boje, který vedl původně svazek a útvar, na jehož základě je odřad vytvořen, dále na novém bojovém úkolu, místu a úloze odřadu, jeho bojových možnostech a charakteru činnosti nepříteli.

Jestliže byl svazek nebo útvar zasažen jaderným úderem nepříteli při útočné činnosti, bude nutné, aby svodný odřad pokračoval alespoň v omezeném rozsahu v útoku.

Nebude-li svodný odřad po svém zasazení schopen vzhledem k situaci pokračovat v útoku, přejde do úporné obrany a bude bránit nepříteli využít jaderných úderů a rozvíjet útok. Základem obrany budou v tomto případě operné body jednotek svodného odřadu. Obrana nebude zpočátku hluboká, avšak v průběhu boje ji může prohlubovat a vyčleňovat si zálohy k vedení aktivní obrany.

Po mohutném jaderném úderu na naše vojska musíme počítat i se zásahem nadřízených velitelů, kteří budou pomáhat likvidovat následky jaderného napadení, obnovovat bojeschopnost napadených jednotek a útvarů případným doplněním bojové techniky a zásob. Pomoc nadřízených velitelů se projeví i v samotné bojové činnosti na sousedních úsecích a v zasazení záloh na ohrožených směrech v prostorech a pásmech formování svodných odřadů apod.

Tato činnost bude zpravidla časově různá, takže bezprostředně neovlivní formování svodných odřadů a rychlé obnovení bojeschopnosti zasažených vojsk. V každém případě se může kladně projevit postupem doby přisunem zásob, pomocí při likvidaci jaderných úderů, odsunem a evakuací zasažených osob a bojové techniky a zejména přímou bojovou činností na sousedních úsecích. Bude nutné případně i přisunout zálohy a druhé sledy do pásma svodných odřadů a zasadit protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací k přehrazení možných směrů útoku nepřátelských tankových jednotek a útvarů.

Nepřítel se vždy bude snažit využít jaderných úderů a do vzniklých mezer bude zasazovat silná úderná uskupení, především tanková, aby údery do boků a týlu rozbil sestavu našich vojsk.

Situace, ve které bude docházet k formování svodných odřadů, bude vždy velmi složitá, poněvadž se nepřítel bude snažit jadernými údery narušit bojeschopnost našich vojsk, způsobit jim značné ztráty a vytvořit si podmínky pro další útočnou činnost. Od našich vojsk to bude vyžadovat rychlou a energickou činnost. Velitelé a štáby svodných odřadů musí velmi aktivně a energicky organizovat boj, získávat zprávy, vyhodnocovat situaci a včas doručovat úkoly vykonavatelům.

ZABEZPEČENÍ

DÁLKOVÉHO LETECTVA

Jedním z důležitých, náročných a složitých úkolů frontu a zvláště letecké armády frontového letectva je zabezpečení činnosti dálkového letectva.

Dálkové letectvo (prostředek Hlavního velení) může vést bojovou činnost v pásmu frontu v nejrůznějším rozsahu. Intenzita bojové činnosti dálkového letectva v pásmu frontu bude záviset na úkolu frontu v rámci strategické operace na válčišti a podmínkách vedení frontové operace.

V podmínkách vedení války s použitím jaderných zbraní může se dálkové letectvo v pásmu frontu zúčastnit prvního jaderného úderu a vést další hromadné i jednotlivé údery proti rozhodujícím objektům nepřítele s použitím jaderných i normálních prostředků ničení.

Při vedení války bez použití jaderných zbraní bude činnost dálkového letectva v pásmu frontu zvláště cenná. Dálkové letectvo i za této situace představuje mohutnou údernou sílu. Je schopné nejen ničit důležité cíle v celé hloubce pásma frontu, ale i samostatnými vzdušnými operacemi plnit úkoly operačního významu.

Dálkové letectvo povede též bojovou činnost ve prospěch vojsk frontu. Část dálkového letectva bude pásmem frontu jen přilétávat s cílem ničit cíle ve strategické hloubce nebo v pásmu sousedních frontů.

Ve všech těchto případech budou mít vojska frontu a zejména letecká armáda za úkol zabezpečit bojovou činnost dálkového letectva a to:

- na trati letu nad vlastním územím,
- při přeletu linie frontu,
- při letu nad územím nepřítele do stanovené čáry,
- v prostorech bojové činnosti (v prostorech cílů) dálkového letectva, budou-li tyto prostory prostředků frontu a letecké armády,
- na zpáteční trati letu dálkového letectva od stanovené čáry.

Zabezpečení dálkového letectva na trati letu nad vlastním územím

Cílem zabezpečení dálkového letectva nad vlastním územím je vytvořit podmínky k utajení jeho letu k linii fronty, nedovolit nepřátelskému letectvu proniknout k sestavám dálkového letectva a zabránit tak jeho ničení. Prostředky fronty a tedy i letecká armáda zabezpečují dálkové letectvo na trati letu nad vlastním územím od zadní hranice pásma fronty, nebo od předem dohodované čáry.

K utajení letu dálkového letectva nad vlastním územím volíme zpravidla malé výšky a maximálně využíváme možnosti terénu z hlediska radiolokačního skrytu. Od pravděpodobné čáry možného zjištění dálkového letectva nepřátelskými radiolokačními prostředky mimo prostředků dálkového letectva a HV zasazujeme aktivní i pasívní, pozemní i vzdušné prostředky radiotechnického rušení fronty, popř. protivzdušné obrany států. Hlavní úkoly při zabezpečení letu dálkového letectva nad vlastním územím plní stíhací letectvo letecké armády, protiletadlové raketové vojsko PVO pozemních vojsk a jsou-li v pásmu fronty rozmístěny prostředky protivzdušné obrany státu, pak i stíhací letectvo a protiletadlové raketové útvary PVOS.

Stíhací letectvo zabezpečuje přelet dálkového letectva nad vlastním územím zpravidla střehem na letištích a střehem ve vzduchu a v dalším, s přiblížením dálkového letectva k linii fronty, i hlídkovým doprovodem. V každém případě bude způsob bojové činnosti stíhacího letectva i intenzita jeho činnosti závislá na konkrétní vzdušné situaci v pásmu fronty. Bude-li mít vlastní letectvo vzdušnou nadvládu, budou možnosti pronikání nepřátelského letectva, které by mohlo ničit dálkové letectvo již nad vlastním územím, omezené. V takovém případě využijeme nejhospodárnějšího způsobu zabezpečení dálkového letectva, tj. střeh na letištích, popř. střeh na letištích kombinovaný se střehem části sil ve vzduchu. Protiletadlové raketové vojsko fronty nebo PVOS může úspěšně bránit dálkové letectvo tím, že nedovolí průlet nepřátelského letectva k sestavám dálkového letectva. Trať letu dálkového letectva tedy volíme i z hlediska využití prostorů, které brání tyto prostředky.

Zabezpečení dálkového letectva při přeletu linie fronty

je podstatně složitější zejména proto, že tento prostor je nasycen prostředky protivzdušné obrany a je zde soustředěna i činnost letectva obou stran, které jednak podporují vojska a jedna je brání před úderem ze vzduchu.

Pojem linie fronty v tomto případě nelze chápat pouze jako čáru dotyku, ale jako pásmo o šířce 10—15 km oboustranně čáry dotyku pozemních vojsk.

Šířka pásma průletu, ve kterém musíme koordinovanou činností prostředků dálkového letectva, pozemních vojsk fronty a letecké armády vytvořit optimální podmínky pro překonání PVO nepřítele dálkovým letectvem, je závislá především na bojové sestavě dálkového letectva a jeho celkového množství a dosahuje zpravidla 30—40 km.

Volba parametrů letu dálkového letectva bude v této fázi zvláště důležitá. Zejména musíme velmi pečlivě volit prostor přeletu linie fronty. Využíváme zpravidla pasívních úseků linie fronty, kde je soustředěno nejméně prostředků PVO, nebo úseků, kde byly prostředky PVO nepřítele dřívější činností zničeny (prolomení PVO).

Důležitá je volba letu dálkového letectva. Letem v malé výšce můžeme sice dosáhnout určitého překvapení a zvláště skrytého přiletu k linii fronty, znač-

nou nevýhodou je však zranitelnost dálkového letectva, přes velkou úhlovou rychlost, téměř všemi palebnými prostředky, ručními zbraněmi a kulomety počínaje. Velké výšky jsou pro dálkové letectvo bezpečnější z hlediska účinků malorázových PL prostředků a ručních zbraní, mají však nevýhodu v možnostech zjištění dálkového letectva na velkou vzdálenost před linií fronty a tím i v nezbytnosti likvidovat značný počet prostředků PVO nepřítele, především protiletadlových raket a stíhacího letectva.

Proto ve všech případech bude hlavním úkolem vojsk frontu zabezpečit přelet linie fronty dálkovým letectvem především z hlediska včasného umlčení a ničení prostředků PVO a letectva nepřítele. Z tohoto hlediska bude muset průzkumné letectvo i prostředky vojskového průzkumu ověřit rozmístění protiletadlových prostředků, zvláště pak protiletadlových raket, stíhacího letectva, zjišťovacích a naváděcích radiolokátorů a míst velení. Tento průzkum vedeme v pásmu průletu a v jeho bezprostřední blízkosti a to v takové době před příletem dálkového letectva k linii fronty, která je postačující k tomu, aby mohly proti uvedeným prostředkům včas zasáhnout všechny prostředky frontu určené k zabezpečení dálkového letectva.

V době přeletu linie fronty dálkovým letectvem musíme intenzivně rušit všechny radiolokační prostředky, rádiové a radioreleové sítě a směry PVO nepřítele a to na široké frontě.

Stíhací letectvo brání sestavy dálkového letectva zpravidla střechem vzduchu, hlídkovým doprovodem a je-li to nutné i vyčištěním vzdušného prostoru.

Bojová činnost stíhacího bombardovacího popř. bombardovacího letectva bude soustředěna na umlčování a ničení protiletadlových raketových prostředků nepřítele, blokování a minování letišť a ničení letectva na letištích s důrazem na stíhací letectvo a na umlčování a ničení míst velení a navedení. Cíle umlčujeme a ničíme zpravidla těsně (1–5 minut) před příletem dálkového letectva na čáru radiolokačního zjištění nepřítelem.

Raketové vojska a dělostřelectvo umlčuje a ničí prostředky PVO, místa velení a navedení. V podmínkách vedení války s jadernými zbraněmi jsou možnosti raketového vojska nesrovnatelně vyšší než při použití normálních prostředků ničení. Taktické rakety mohou několika jadernými údery zničit PVO nepřítele v pásmu průletu dálkového letectva, operační rakety mohou ničit cíle ve velké hloubce, tedy zvláště letectvo, protiletadlové rakety nepřítele dalekého dosahu a místa velení PVO operačního významu. Při použití normálních prostředků ničení jsou možnosti raketového vojska a dělostřelectva omezené, nicméně mohou i tak v úseku přeletu linie fronty dálkovým letectvem splnit svoji úlohu v zabezpečení dálkového letectva. V této situaci bereme v úvahu i úseky přeletu linie fronty a volíme je přes prostory soustředění dělostřelectva.

V některých případech můžeme dělostřelectvo k zabezpečení dálkového letectva přeskupit.

K ničení a umlčování PVO nepřítele ve prospěch dálkového letectva můžeme použít i diverzní skupiny nebo taktické výsadky ve spojitosti s dalšími jejich úkoly.

Zabezpečení dálkového letectva při letu nad územím nepřítele si v závislosti na vzdušné situaci vyžádá značného úsilí letecké armády. Možnosti letecké armády při zabezpečení dálkového letectva jsou co do vzdálenosti od linie fronty omezeny doletem jednotlivých druhů letectva. Stíhací a stíhací bombardovací letectvo může zabezpečovat dálkové letectvo do vzdálenosti

200—300 km, bombardovací letectvo do vzdálenosti 500—600 km od linie fronty. Hlavním způsobem bojové činnosti stíhacího letectva bude hlídkový doprovod, popř. vyčištění vzdušného prostoru. Bojová činnost stíhacího bombardovacího letectva bude spočívat v ničení PVO, zejména protiletadlových raket a letectva. Protiletadlové rakety budou v hloubce území nepřítele zpravidla v řidších sestavách, budou zde však rozmístěny protiletadlové rakety dalekého dosahu se značným poloměrem účinné působnosti. Proto je budeme ničit a umlčovat ve velkých vzdálenostech od trati letu dálkového letectva, což si vyžádá poměrně značné úsilí. Příznivé podmínky pro bojovou činnost proti dálkovému letectvu bude mít nepřátelské letectvo, které bude z hlediska své dislokace schopné v krátkých časech po vzletu zasahovat proti dálkovému letectvu z nejrozdílnějších směrů. Proto v této fázi činnosti dálkového letectva bude zvlášť nutné znemonžít činnost letectva nepřítele. Půjde o zničení na letištích, nebo o znemožnění jeho vzletu minováním a blokováním letišť. Za neekonomičtější způsob z hlediska bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva můžeme považovat minování letišť. Při použití jaderných zbraní bude úloha letectva při zabezpečení dálkového letectva za letu nad územím nepřítele usnadněna tím, že jak PVO nepřítele, tak i jeho letectvo můžeme ničit jadernými prostředky raketového vojska i letectva.

Pak budou podstatně nižší nároky na bojové úsilí stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva. Počet jaderných raket a pum k zabezpečení dálkového letectva bude záviset na úkolu dálkového letectva a konkrétní situaci nepřítele. Použití jaderných raket a pum k zabezpečení dálkového letectva, zejména proti objektům letectva nepřítele, není jednoúčelové. Řeší současně i otázku ničení letectva nepřítele vůbec v rámci boje o vzdušnou nadvládu.

Při zabezpečení dálkového letectva za letu nad územím nepřítele bude zvláště důležité další získání zpráv z hloubky území nepřítele o všech objektech a podmínkách (zejména meteorologických), které mohou let dálkového letectva ovlivnit. Kromě průzkumného letectva bude štáb frontu využívat všech ostatních druhů průzkumu.

Při činnosti dálkového letectva proti cílům za čarou doletu frontového letectva stanovíme čáru, po kterou organizujeme součinnost k zabezpečení dálkového letectva silami a prostředky frontu. Bude-li dálkové letectvo působit proti cílům před touto čarou, budou prostředky frontu zpravidla zabezpečovat dálkové letectvo i v prostorech bojové činnosti.

Zabezpečení dálkového letectva v prostorech bojové činnosti (v prostorech cílů) je v určitých směrech shodné se zabezpečením dálkového letectva na trati letu nad nepřátelským územím, což vyplývá z toho, že dálkové letectvo ničí dané objekty nepřítele zpravidla jedním průletem. Protože však jde o nejdůležitější fázi bojové činnosti dálkového letectva, tj. ničení určených cílů, bude nutné z hlediska vojsk frontu položit na ni větší zábrany zabezpečení. Pokud celá skupina dálkového letectva bude ničit jeden cíl nebo několik cílů v jednom prostoru, bude zabezpečení dálkového letectva z hlediska prostředků frontu soustředěno na tento jeden prostor. Podstatně náročnější bude zabezpečení dálkového letectva, jehož úkolem bude ničit několik cílů v prostorech od sebe vzdálených. To si vyžádá i větší síly a prostředky frontu, protože každá skupina dálkového letectva musí být zabezpečena zvlášť a to od okamžiku rozchodu sestavy dálkového letectva na jednotlivé cíle.

Cílem zabezpečení dálkového letectva v prostorech bojové činnosti je vytvořit dálkovému letectvu podmínky ke splnění vlastního bojového úkolu, tj. ne-

rušené zničení daných objektů. To předpokládá, že dálkové letectvo bezpečně pronikne do prostoru cílů, že bude schopné přesně manévrovat ve vzduchu, odhodit pumy a odpálit rakety. Vytvořit takové podmínky dálkovému letectvu znamená, že ke skupinám dálkového letectva nesmí proniknout letectvo nepřítele a musíme umlčet PVO nepřítele včetně prostředků aktivního rušení palebních radioelektronických prostředků dálkového letectva. Bojové sestavy dálkového letectva v prostorech cílů brání stíhací letectvo zpravidla vyčištěním vzdušného prostoru od nepřátelského letectva a hlídkovým doprovodem. Ničit a umlčet PVO v prostorech cílů může stíhací bombardovací a bombardovací letectvo letecké armády, v některých případech i dálkové letectvo předem vyčleněnými silami (letouny nebo skupinami letounů). Při použití jaderných zbraní může důležité objekty PVO ničit raketové vojsko frontu.

Zabezpečení dálkového letectva na zpáteční trati letu

Dálkové letectvo se může vracet na vlastní území po stejné trati letu jako při letu k cíli, nebo může letět po jiných tratích, pokud jsou výhodnější. Určitá zvláštnost je v tom, že dálkové letectvo při návratu může volit trať letu tak, aby využilo předcházejících opatření k ničení a umlčení PVO nepřítele a má též možnost většího manévru. Přesto musíme jeho let od cílů pečlivě zabezpečit, aby ani po splnění úkolů neutrpělo ztráty. Důležité bude zabezpečit dálkové letectvo proti letectvu nepřítele a těm prostředkům PVO, které byly nově aktivovány. Při návratu dálkového letectva nad vlastní území bude zvláště důležité, aby všechny vlastní prostředky PVO dostaly včas informace o tom, že dálkové letectvo prolétává linií fronty a to zvláště v těch případech, kdy z jakýchkoliv důvodů nebude možné předat nové koridory průletu linie fronty (letouny v tísni, poškozené letouny, letouny pronásledované nepřátelskými stíhači atd.).

Zvláštní důležitost při zabezpečení dálkového letectva má **zabezpečení radio-technické, letištní a povětrnostní**.

Radiotechnické zabezpečení spočívá především ve vyčlenění radiotechnických prostředků v pásmu frontu, které bude dálkové letectvo využívat při letu k cílům a na zpáteční trati letu. V některých případech mohou být radiotechnické prostředky k zabezpečení dálkového letectva přemístěny na nová stanoviště.

Z hlediska letištního zabezpečení budou pro dálkové letectvo předem stanovena záložní letiště, na které mohou z jakýchkoliv důvodů přistát jednotlivé letouny nebo skupiny. Případ, kdy budou na letištích letecké armády přistávat všechny letouny dálkového letectva, je třeba považovat za výjimečný. Může nastat tehdy, bude-li letectvo plnit úkoly v takové hloubce, že pro návrat na jeho základní letiště nebude stačit dolet. Pak půjde o předem plánované zabezpečení dálkového letectva, tj. vyčlenění letišť přistání, doplnění pohonnými hmotami i ochranu letišť před úderem ze vzduchu.

Činnost dálkového letectva může ovlivnit (a to značně) i stav počasí, zejména půjde-li o náhlé, nepředvídané povětrnostní změny a nebezpečné jevy a to jak nad vlastním územím, tak i nad územím nepřítele. Proto musíme předem dohovorit předávání meteorologických zpráv a upozornění dálkovému letectvu do vzduchu.

Při činnosti dálkového letectva v noci bude řada zvláštností (tyto však rozebírat nebudu).

Tabulka 1

Řešená otázka	Informuje, navrhuje, řeší	Potřebný čas
Úkol dálkového letectva a způsob provedení	Představitel DL	10'
Situace nepřítel v zájmovém prostoru DL	Náčelník zpravodajské správy F	5'
Co je třeba z hlediska situace nepřítel zjistit nebo ověřit průzkumem		
Situace vlastních vojsk z hlediska zabezpečení dálkového letectva	Náčelník operační správy F	5'
Vzdušná situace v pásmu frontu	NŠ letecké armády	5'
Požadavky na zabezpečení dálkového letectva	Představitel DL	5'
- při přeletu linie frontu		
- při přeletu nad územím nepřítel		
- v prostorech cílů		
- při přeletu na zpáteční trati letu		
Stanovení čáry, od které budou DL zabezpečovat - prostředky PVOS	Náčelník štábu A PVOS a LA	2'
- letecká armáda		
Způsob zabezpečení DL při letu nad vlastním územím; při přeletu linie fronty, v prostorech bojové činnosti a při návratu na vlastní území		
- vyčleněné úsilí A PVOS a způsoby bojové činnosti SL	NŠ A PVOS	5'
- využití sestav vojska PVO F	Náčelník PVO F	3'
- vyčleněné úsilí jednotlivých druhů letectva LA, způsoby bojové činnosti SL, cíle ničení SBOL a BOL, úkoly vzdušného průzkumu s uvedením časů a prostorů bojové činnosti LA	Náčelník štábu LA	15'
- cíle, které bude ničit RVD s přesným časovým a prostorovým určením	Náčelník RVD F	10'
- rušení nepřátelských radioelektronických prostředků nepřítel frontu	Náčelník skupiny PREČ	5'
- úkoly jednotlivých druhů průzkumu k získání dalších nutných zpráv o nepříteli	Náčelník zpravodajské správy F	5'
- zabezpečení DL prostředky radiotechnického zabezpečení	Náčelník štábu LA	3'
- meteorologické zabezpečení DL	Náčelník štábu LA	3'
- stanovení záložních letišť pro DL	NŠ LA a APVOS	2'
- výměna spojovacích údajů mezi DL, LA, APVOS pro spojení za letu	Představitel DL, NŠ LA a APVOS	5'
- stanovení signálů na všechny fáze zabezpečení DL	Všichni zúčastnění	5'
- místo představitel DL při činnosti DL (ve štábu F, na VS LA nebo VS APVOS) a jeho vybavení spojovacími prostředky	Představitel DL	2'

Jednou z rozhodujících činností, která je předpokladem k zabezpečení dálkového letectva, je **organizace součinnosti mezi dálkovým letectvem a prostředky frontu**.

Součinnost s dálkovým letectvem organizuje štáb frontu. Řídí ji zpravidla náčelník štábu a zúčastní se jí:

- představitel dálkového letectva (s 1—2 důstojníky),
- náčelník štábu letecké armády (s 2—3 důstojníky),
- náčelník operační správy frontu nebo jeho zástupce (s 1 důstojníkem),
- náčelník zpravodajské správy frontu nebo jeho zástupce,
- náčelník vojska PVO frontu,
- náčelník raketového vojska a dělostřelectva frontu,
- náčelník skupiny protiradioelektronické činnosti frontu,
- náčelník štábu armády PVOS (s 1—2 důstojníky v případě, že front je rozmístěn na území státu).

Organizace součinnosti může probíhat podle schématu — viz **tabulka 1**.

Náčelník štábu frontu a náčelník operační správy frontu usměrňuje při součinnosti řešené otázky. Časy potřebné na řešení jednotlivých otázek jsou orientační. Celkově může organizace součinnosti trvat 1½—3 hodiny. Bude to záviset na rozsahu úkolu dálkového letectva, připravenosti organizace součinnosti atd.

Pro názornost celé problematiky připojují **schéma 1**:

DĚLOSTŘELECKÉ ZABEZPEČENÍ PRŮLOMU PŘIPRAVENÉ OBRANY PROTIVNÍKA

V článku se budu zabývat některými základními otázkami dělostřeleckého zabezpečení průlomu připravené obrany protivníka. Půjde hlavně o problémy výběru a kategorizace cílů dělostřeleckých paleb, potřeby a úhrady dělostřeleckých prostředků, popřípadě přibírání tanků pro nepřímou palbu, které vznikají při předběžném hodnocení vlastních možností.

Nejprve krátce k základním pojmům.

Naše předpisy, zejména Organizace a vedení operací (Oper-1-1), ale i Polní řád ČSLA (Vševojsk-1-1), hovoří o **palebné přípravě** (popř. palebné podpoře). Této přípravě se účastní dělostřelecké, raketové, tankové a letecké útvary a svazky. Palebná příprava tedy zahrnuje činnost více druhů vojsk a je správné tedy považovat tento pojem vzhledem ke svému obsahu za pojem vševojskový a vzhledem

k činnosti zúčastněných složek i za pojem těchto činnostem nadřazený.

Uvedená charakteristika jen velmi obecně vyjadřuje veškerou mnohotvárnou činnost dělostřelectva v palebné přípravě, a proto se v odborné literatuře, zejména sovětské, používá termínu **dělostřelecká příprava** (dělostřelecká podpora, dělostřelecké zabezpečení boje v hloubce), kterým se jednoznačně vymezuje podíl činnosti dělostřelectva na palebné přípravě. Dělostřelecká příprava se vyznačuje vlastní typickou organizací, strukturou, způsobem velení a spojení apod. Tyto a další faktory i vztahy k ostatním součástem palebné přípravy, jejich rozsah i charakteristická forma používání tohoto termínu plně opodstatňují. V tomto smyslu používám termínu dělostřelecká příprava i v tomto článku.

Základní podmínky použití dělostřelectva

Cílem operačního a bojového použití RVD v útočné operaci a boji je nepřetržitě vytváření výhodných podmínek pro úspěšnou činnost ostatních druhů vojsk. Takové podmínky vytváří RVD raketovými jadernými údery a palbou dělostřelectva. Jaderné údery tvoří dnes základ palebného systému pozemního vojska. Tím se však nijak nesnižuje význam dělostřelectva. V případě vedení jaderných úderů do hloubky připravené obrany protivníka to bude zase především palba dělostřelectva, která musí vytvořit podmínky

pro průlom postavení prvosledových praporů. A při vedení bojové činnosti bez jaderných zbraní bude dělostřelectvo hlavním palebným prostředkem pozemního vojska.

Aby dělostřelectvo mohlo splnit úspěšně svoji úlohu, je nutné mít tyto dva základní předpoklady:

- musí mít dostatečný počet dělostřelectva (děl a raketometů);
- musí mít dostatek dělostřelecké munice.

Cíl dělostřelecké přípravy

Útok s průlomem připravené obrany protivníka je vždy spojen s dělostřeleckou přípravou, a to i v případě, že jaderné údery půjdou na cíle v hloubce.

Cílem dělostřelecké přípravy je vytvořit podmínky pro průlom obrany protivníka a pro úspěšný útok prvosledových jednotek a útvarů ve vysokém tempu. Toho dosahujeme:

- rozvrácením palebného systému protivníka;
- ničením a umlčováním ohnisek od-

poru v obranných úsecích brigád prvního sledu;

- narušením systému velení protivníka;
- ničením a umlčováním druhých sledů [záloh] protivníka;
- zabezpečením přibližujících se vojsk na čáru zteče před jadernými údery a palbami dělostřeleckého protivníka (při útoku z chodu).

Všechny palebné úkoly, které dělostřelectvo v průběhu dělostřelecké přípravy plní, vycházejí z tohoto cíle.

Objekty pro palbu v dělostřelecké přípravě

Pro dělostřeleckou přípravu rozdělujeme objekty protivníka do tří skupin. V každé skupině se cíle vyznačují obdobnou charakteristikou, zejména z hlediska důležitosti, druhu a způsobu umlčování dělostřelectvem.

První skupinu cílů tvoří:

- odpalovací zařízení;
- dělostřelecké, raketometné a minometné baterie;
- protiletadlové baterie a jednotky PLRS.

Druhou skupinu cílů tvoří:

- ohniska odporu čet rot prvního sledu;
- ohniska odporu čet rot druhého sledu;
- ohniska odporu čet na křídlech úseku průlomu;
- VS a PVS praporů, brigád a divizí prvního sledu;
- protitankové jednotky v opěrných bodech a ve vyčkávacích prostorech;
- radiolokátory;

- pozorovatelný;
 - jednotlivé cíle mimo opěrné body.
- Třetí skupinu cílů tvoří:
- zálohy prvosledových brigád.

Toto rozdělení objektů [cílů] protivníka se vztahuje k dělostřelectvu v zakrytých palebných postaveních. Přímá střelba se řídí poněkud odlišnými zásadami a v tomto článku ji neřeším. Také potřeba děl, popř. munice pro přímou střelbu se do potřeby nezapočítává.

Rozdělení do tří skupin je důležité pro stanovení správné metodiky propočtů potřeby dělostřeleckého protivníka v dělostřelecké přípravě, neboť platí požadavek, pokud to bude možné, umlčovat cíle první a druhé skupiny současně.

Stupeň umlčení jednotlivých cílů navrhuje náčelník RVD podle konkrétní situace. Touto problematikou se zabýval článek podplukovníka ing. Rudolfa Krále ve Vojenské mysli čís. 4/73, proto ji nebudu dále rovádět. Chci však upozornit, že jde o velmi odpovědný úkol, který zásadně ovlivňuje výsledek celé akce.

Potřeba dělostřeleckého protivníka na dělostřeleckou přípravu

Při výpočtu potřeby dělostřeleckého protivníka na dělostřeleckou přípravu při průlomu připravené obrany protivníka vždy vycházíme ze základního požadavku, a to **umlčovat všechny cíle první a druhé kategorie současně**. S přihlédnutím k tomuto požadavku stanovujeme:

- které cíle umlčovat (obecný rozsah jednotlivých druhů cílů);
- kolik cílů umlčovat (konkrétní objem jednotlivých druhů cílů).

Které cíle v dělostřelecké přípravě umlčovat

Za základ bereme cíl dělostřelecké přípravy. Dále platí trvalý požadavek ničit

prostředky jaderného napadení ihned po jejich zjištění.

Máme-li **rozvrátit palebný systém protivníka**, musíme umlčet dělostřelecké, raketometné a minometné baterie nejen v úseku průlomu, ale i ty, které do něj mohou palebně působit. Proto požadujeme umlčení veškerého dělostřeleckého protivníka do vzdálenosti 2/3 jeho dostřelu od úseku průlomu. Prakticky to budou všechny nebo téměř všechny **dělostřelecké a raketometné baterie** praporů, sousedících s úsekem průlomu. Dále musíme umlčet všechny **protitankové jednotky** v úseku průlomu jak v opěrných bodech, tak v prostorech soustředění. Kromě nich též vše-

chny protitankové jednotky, které by do úseku průlomu mohly působit.

V plném rozsahu musíme umlčet **ohniska odporu čet rot prvního** a druhého sledu prvosledových praporů v celém úseku průlomu a ta ohniska odporu čet, z nichž by mohl protivník do úseku průlomu palebně působit.

Narušení systému velení protivníka dosáhneme umlčením **velitelských stanovišť** praporů a brigád i PVS divize prvního sledu. Tedy nejenom velitelských stanovišť v úseku průlomu. Jde i o místa, kde je rozmnístěna spojovací technika.

Jednotlivé cíle, rozmístěné mimo ohniska odporu čet, umlčujeme v celém úseku průlomu a na jeho křídlech. Radiolokátory umlčujeme v celém útočném pásmu.

Proto můžeme obecně říci, že při průlomu připravené obrany protivníka musíme umlčet nejen cíle přímo v úseku průlomu, ale i všechny cíle, které by mohly úspěch průlomu ohrozit.

Počet cílů, které je třeba umlčovat

Při stanovení počtu cílů vycházíme ze závěrů předcházejícího odstavce. Je však zřejmé, že se nemůžeme spokojit jen s cíli, zjištěnými do doby zahájení plánování. To by vedlo ke značně zkreslenému výsledku při výpočtu potřeby dělostřelectva. Objem zjištěných cílů bude totiž narůstat s časem, stanoveným k jejich zjištění. Zkušenosti kromě toho ukazují, že všechny cíle nezjistíme ani za poměrně dlouhou dobu. Proto, abychom se vyhnuli nesprávným závěrům o objemu (počtu) cílů, které musíme umlčet, vezmeme za základ konkrétní situaci, ale využijeme i teoretických znalostí organizace a zásad vedení boje protivníka. Počítáme proto s umlčováním nejen konkrétních, zjištěných cílů, ale i cílů, které se mohou v sestavě protivníka pravděpodobně vyskytnout. Z těchto konkrétních i pravděpodobných vybereme ty, které by mohly úspěšný průlom obrany protivníka ohrozit.

Rozeberu tuto problematiku na jednoduchém příkladu, jehož základem je schéma obrany protivníka. Přitom není nutné prozatím znát přesné rozmístění cílů nebo jejich konkrétní rozměry.

Konkrétní vstupní informace (v příkladu) vyplývají ze situace a zjištěných cílů:

— vševojsková armáda útočí na předem připravenou obranu protivníka, obsazenou motorizovanou divizí (N), prolamuje obranu v úseku širokém 8 km vnitřními křídly dvou motostřeleckých divizí (úsek průlomu divize 4 km);

— v úseku průlomu jsou zjištěny tyto cíle:

- vybudovaná ohniska odporu dvou praporů prvního sledu;
- raketometný a dva dělostřelecké oddíly;
- VS a PVS mod, VS mob;
- dvě PL baterie;
- prostory soustředění dvou ptpř;
- dva radiolokátory;
- v útočném pásmu obou msd jsou dále zjištěny:
 - palebná postavení dvou dělostřeleckých oddílů 155mm ShH;
 - VS další mob;
 - prostory soustředění dvou druhosledových mopr.

Údaje, které vyplývají ze znalosti organizace a taktických zásad vedení boje protivníka:

- organizační struktura mod;
- organizační struktura mob, tb a divizních jednotek a útvarů;
- možné posilování mod při vedení obranného boje;
- prostředky, které mohou v pásmu obou divizí působit s přihlédnutím ke konkrétní situaci (baterie 203,2 mm ShH, 5 RL).

Počty a rozmístění předpokládaných i zjištěných cílů v útočném pásmu a v úseku průlomu vševojskové armády — viz obr. 1.

Po delimitaci cílů mezi dělostřelectvo a letectvo musí dělostřelectvo v souhlase s tímto schématem cílů a za uvedených podmínek umlčet:

z cílů první skupiny:

- 18 dělostřeleckých baterií;
- 5 minometných jednotek;
- 6 protiletadlových čet (baterií);

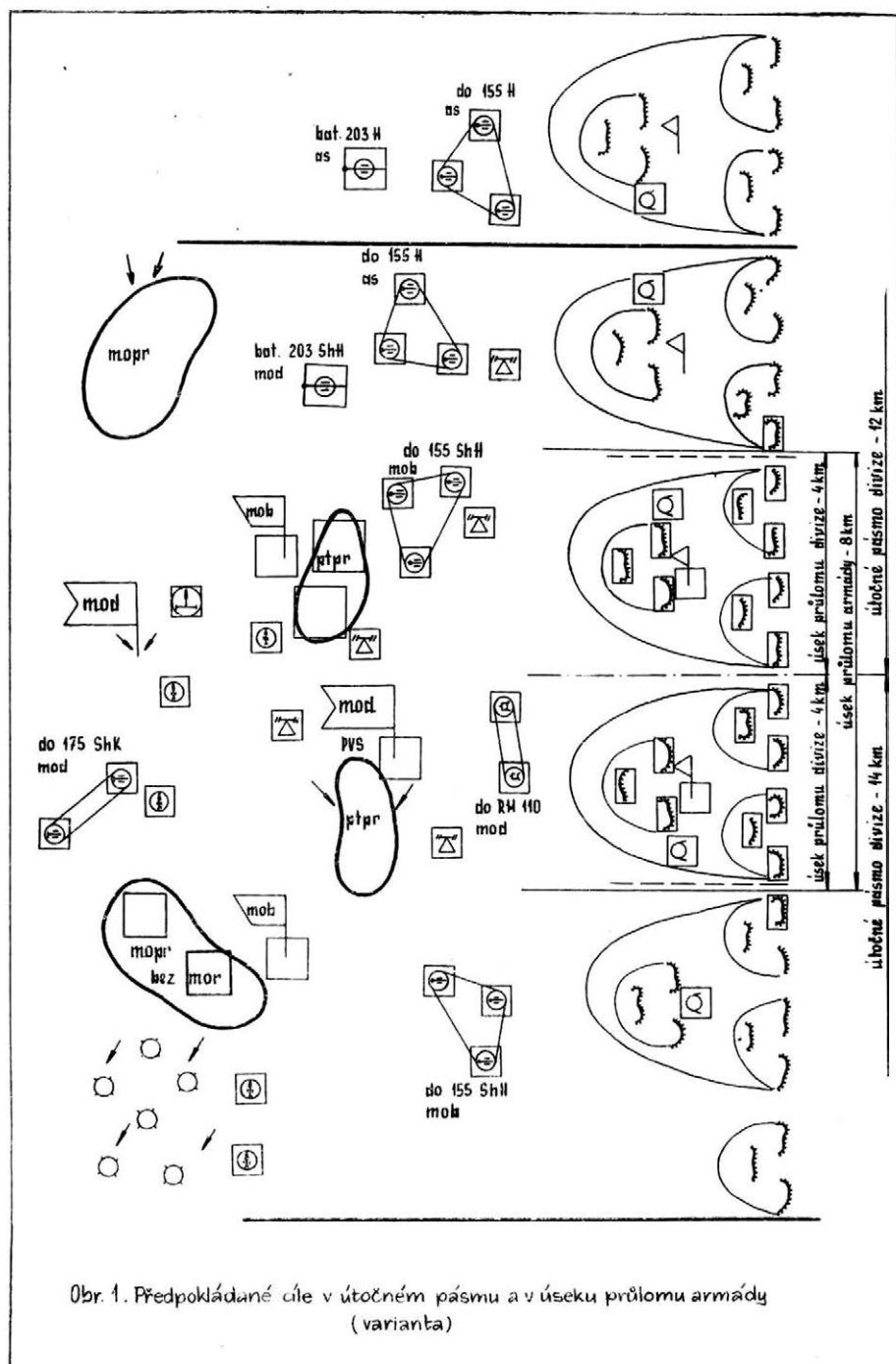
z cílů druhé skupiny:

- 12 ohnisek odporu čet rot prvního sledu;
- 6 ohnisek odporu čet rot druhého sledu;
- dvě ohniska odporu čet na křídlech úseku průlomu;
- PVS mod;
- dvě VS mopr;
- dvě ptpř v prostoru soustředění;
- 5 radiolokátorů;

z cílů třetí skupiny:

- dvě mor.

(V článku uvádím propočty na německou mod. Půjde-li o americkou divizi, budou propočty jiné a ukáže se větší potřeba dělostřelectva.)

Potřeba dělostřelectva

Před vlastním výpočtem potřeby dělostřelectva na dělostřeleckou přípravu musí vševojskový velitel rozdělit cíle mezi dělostřelectvo a letectvo a určit cíle, které budou ničit jaderné údery (v případě použití ZHN).

Současná metodika předběžného stanovení potřebného počtu dělostřelectva na dělostřeleckou přípravu vychází z principu využití předem stanovených norem potřeby dělostřelectva k umlčování jednoho cíle určitého druhu. Tyto normy uvádějí pomůcky RVD. Výpočet předpokládá umlčet cíle první a druhé skupiny současně.

Počet dělostřelectva, potřebný k umlčení všech cílů uvažovaného druhu v dělostřelecké přípravě určíme jako součin stanovené normy s celkovým počtem cílů tohoto druhu. Je-li např. k umlčení jednoho ohniska čtyři prvosledové roty stanovená norma (průměrná potřeba) 15 děl, pak k umlčení dvanácti ohnisek čet v prvosledových rot budeme potřebovat $12 \times 15 = 180$ děl. Celkovou potřebu na současně umlčení v jednotlivých skupinách určíme jako součet vypočítaných potřeb dělostřelectva k umlčení jednotlivých druhů cílů v uvažované skupině. Část této problematiky je obsažena také ve zmíněném článku podplukovníka Krále.

Úhrada potřebného množství dělostřelectva

Dělostřelecké přípravy při průlomu připravené obrany protivníka se zúčastní organické a přidělené dělostřelectvo divizí a armády. Abychom však dosáhli úhrady požadovaného množství dělostřelectva, tj. kolem 800 děl a raketometů, musíme navíc dělostřelectvo přibírat. Obecně můžeme říci, že dělostřelecké přípravy se zúčastní **organické, přidělené a přibírané dělostřelectvo**.

Z organického dělostřelectva vševojskových divizí a motostřeleckých pluků to jsou vždy divizní dělostřelecké pluky a oddíly prvosledových i druhosledových msp. Často i organické protitankové oddíly msd. Na stupni vševojskové armády se dělostřelecké přípravy zúčastní vždy organická kanónová dělostřelecká brigáda, někdy přibíráme i organický protitankový pluk.

Přidělené dělostřelectvo, kromě protitankového, se zúčastní dělostřelecké přípravy v plném rozsahu a na všech stupních. V našich podmínkách počítáme s tím, že se přípravy musí zúčastnit větší část frontové kanónové brigády.

Z dělostřelectva, které můžeme na dě-

Podle podkladů uváděného příkladu získáme tak tuto potřebu dělostřelectva pro dělostřeleckou přípravu:

- pro současně umlčení cílů první skupiny 324 děl;
- pro současně umlčení cílů druhé skupiny 486 děl;
- pro současně umlčení cílů první a druhé skupiny 810 děl.

V daném případě tedy při šířce průlomu 8 km požadujeme 102 děl a raketometů na jeden kilometr průlomu.

Prozatím jsme neuvažovali třetí skupinu cílů, které tvoří zálohy protivníka. Je tomu tak proto, že požadujeme současně umlčování cílů pouze první a druhé skupiny. Ze zkušeností z mnoha výpočtů je známo, že na umlčení cílů třetí skupiny je potřeba dělostřelectva vždy podstatně menší.

Jako střední hustotu dělostřelectva pro průlom připravené obrany nepřítelů používáme normu:

- 80–100 hlavní na 1 km na divizi NSR,
- 100–120 hlavní na 1 km na divizi USA.

lostřeleckou přípravu průlomu připravené obrany protivníka **přibírat**, to mohou být:

- dělostřelecké pluky divizí druhého sledu;

- dělostřelecké oddíly motostřeleckých pluků divizí druhého sledu;
- dělostřelectvo divizí a pluků v do-
tuku (při útoku z chodu);
- protitankový pluk armády;
- protitankový pluk frontu.

Vševojskové i dělostřelecké řády (Oper-1-1, Vševojsk-1-1, Dě1-1-1) připouštějí přibírat na dělostřeleckou přípravu pro palbu ze zakrytých palebných postavení tanky. Avšak jak z hlediska vševojskového, tak i dělostřeleckého je přibírání tanků málo vhodné, neboť je velmi náročné na organizaci při vyvádění tankových praporů do palebných postavení a časově náročné při zabezpečování jejich palby z těchto postavení. Složitou otázkou je též zabezpečení tanků potřebným množstvím tříštivotrhavé munice. Pro osádky tanků je střelba ze zakrytých palebných postavení velmi náročná fyzic-

ky. Především je třeba vidět efektivnost palby tanků ze zakrytých palebných postavení ve srovnání s dělostřeleckými oddíly 100mm kanónů. Např. 30 tanků (jeden tankový prapor) nenahradí 30 kanónů ráže 100 mm. Režim palby tanků je totiž při trvání palby 20 minut a déle oproti 100 mm zhruba poloviční. Můžeme tedy při konstantním čase počítat jeden tankový prapor za ekvivalentní maximálně jednomu dělostřeleckému oddílu. To znamená, že při výpočtu úhrady dělostřelectva nám tankový prapor nahradí nikoli

30, ale nejvýše 18 hlavní. Tyto a ještě další problémy nás nutí přibírat tanky na dělostřeleckou přípravu jen v nezbytných případech.

Z hlediska vševojskového musíme uvážit hlavní otázky, které s přibíráním dělostřelectva na dělostřeleckou přípravu souvisejí (viz též článek ve Vojenské mysli čís. 4/73). Je to především uskupování a velení dělostřelectvu, rozmístování, vyvedení dělostřelectva do bojových sestav a zabezpečení dělostřeleckou municí.

Vyrovnaní nesouladu mezi potřebou a úhradou dělostřelectva

Vznikne-li mezi potřebou dělostřelectva na dělostřeleckou přípravu a jeho úhradou nesoulad, musíme jej v rámci možností řešit. Teoreticky máme k tomu více možností:

- přibíráním dalších dělostřeleckých jednotek a útvarů;
- novou delimitací cílů mezi raketo-
vé vojsko, dělostřelectvo a letectvo;
- přibíráním tanků;
- zúžením úseku průlomu;
- převodem části cílů z první a druhé skupiny do skupiny třetí.

Přibíráním dalších dělostřeleckých jednotek nebo útvarů na dělostřeleckou přípravu můžeme řešit vzniklý problém nejjednodušeji, neboť všechny takové možnosti budou již vyčerpány.

Nová delimitace cílů předpokládá zcela nové řešení a v praxi je zcela výjimečná.

Tanky by měly být na dělostřeleckou přípravu přibírány jen v nezbytných případech. V našich podmínkách se však nevyhnete tomu, abychom tanky na přípravu často nepřibírali.

Zúžením úseku průlomu ušetříme prakticky velmi málo dělostřelectva. To vyplývá z rozboru, které cíle musíme v dělostřelecké přípravě umlčovat. Zúžením úseku průlomu na polovinu nesnížíme potřebu dělostřelectva na polovinu.

Prakticky se sníží jen o prostředky, které jsou zapotřebí k umlčení těch četných ohnisek odporu, o které se úsek průlomu zúžil. Naopak musíme konstatovat, že se zúžením úseku průlomu potřeba dělostřelectva relativně, z hlediska počtu hlavní na 1 km, zvýší. Kromě toho šířka úseku průlomu v rámci armády by neměla být menší než 8 km.

Řešení nesouladu mezi potřebou a úhradou dělostřelectva na dělostřeleckou přípravu převodem části cílů z první a druhé skupiny do skupiny třetí bude v současné době velmi časté. Převodem totiž snížíme objem úkolů v první a druhé skupině a tím i potřebu dělostřelectva na jejich současné umlčení. Na druhé straně ne všechny cíle první a druhé skupiny budeme umlčovat současně. Převádět do třetí skupiny cílů můžeme z první skupiny jen PL baterie a jednotky PLRS, dovolí-li to konkrétní situace. Ze druhé skupiny cílů můžeme převádět ohniska odporu čet rot druhého sledu, protitankové jednotky ve vyčkávacích postaveních a v samostatných opěrných bodech v hloubce, radiolokátory a jednotlivé cíle. Ja ukazují mnohá řešení, jsou výsledky při převodu cílů velmi dobré. V praxi to také je nejčastější řešení v období rozhodovacího procesu.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ DRUHŮ VOJSK

Ničivé účinky jaderných úderů, vysoká motorizace jednotek a jejich vycvičenost umožňují jim vést bojovou činnost v obtížných bojových, terénních i povětrnostních podmínkách a řešit bojové úkoly komplexně již od nejnižších organizačních stupňů. Jednou z podmínek, že tyto úkoly budou řešeny úspěšně, je i včasné rozpracování a realizace ženijních opatření.

Vždy v minulosti a v současné době tím naléhavěji je potřeba používat ženijní jednotky na vysoce složité a technicky náročné úkoly ženijního zabezpečení. To se nutně odráží i v požadavku, aby jednoduché a méně náročné úkoly si zabezpečovaly jednotky a útvary druhů vojsk vlastními silami.

V některých fázích bojové činnosti a situacích na bojišti mohou včasné a účinné ženijní opatření mít značný i rozhodující vliv na konečný výsledek boje.

Je nesporné, že nové faktory vedení ozbrojeného zápasu ve svých důsledcích způsobí vzrůst významu ženijního zabezpečení a to zejména úkolů druhů vojsk.

Důležitým znakem ženijních opatření jednotek druhů vojsk je, že jsou neoddelitelnou a přímou součástí jejich bojové činnosti. Opomenutí nebo nedůslednost ženijních opatření má za následek narušení, ztížení nebo i znemožnění splnění úkolů vyplývajících z poslání jednotli-

vých druhů vojsk. Náplň úkolů ženijního zabezpečení se mění podle druhů bojové činnosti, terénních a povětrnostních podmínek a rázu činnosti nepřítele.

V útočném boji musí vojska položit důraz zejména na plnění těch úkolů ženijního zabezpečení, jejichž realizaci dosahují vysokého tempa bojové činnosti, zdolání obranných postavení nepřítele a rychlého překonání zátarasů i přirozených překážek.

Při přechodu do obrany je potřebné hlavní úsilí ženijního zabezpečení položit na účinné využití obranných a ochranných vlastností terénu, jeho rychlou a efektivní úpravu s cílem vytvořit výhodné podmínky k ničení nepřítele a zmaření jeho útoku a přitom dosáhnout maximálních ukazatelů k uchránění bojeschopnosti svých sil a prostředků před jadernými údery protivníka.

Při přesunech hlavní pozornost ženijních opatření zaměříme na zabezpečení nařízené rychlosti přesunu a na ochranu přesunujících se vojsk před účinky JŮ a letectva. Organizovat průběžně plnění úkolů ženijního zabezpečení je povinností organických velitelů a ženijních náčelníků. Vojska jsou vybavena nezbytnou ženijní technikou a materiálem, aby mohla splnit ženijní opatření. Základním předpokladem úspěšného plnění ženijních úkolů druhů vojsk je účinný výcvik vojsk, zejména záloh.

Úkoly ženijního zabezpečení motostřeleckých a tankových jednotek v hlavních druzích bojové činnosti

Motostřelecké a tankové jednotky jsou nejpočetnějším druhem vojska, který je jedním z hlavních prvků vedení bojové činnosti. Vzhledem k úkolům a technickému vybavení musí být motostřelecké vojsko schopno plnit úkoly v těch nejrušnějších podmínkách. Je přirozené, že veškerou jeho činnost trvale prolínají i nutné úkoly ženijního zabezpečení.

V **útočném boji** můžeme ženijní opatření motostřeleckých a tankových jednotek rozdělit do tří skupin:

A. opatření k zabezpečení vysokého tempa,

B. opatření ke zpomalení a zastavení nepřátelských protiztečí a protiúderů,

C. opatření k ochraně vojsk před účinky JÜ, dělostřeleckých palb a činnosti nepřátelského letectva.

K plnění jednotlivých úkolů ve všech skupinách jsou motostřelecké a tankové jednotky vybaveny potřebným ženijním materiálem. Je to zejména ženijní nářadí, trhaviny a speciální nálož, PT miny, masky a soupravy maskovacích nátěrů, vytyčovací prostředky, prostředky pro filtraci a zásobování vodou a další. Způsobilost plnit některé úkoly ženijního zabezpečení je dána již technickými vlastnostmi jejich bojové techniky — OT, zejména při překonávání vodních překážek, rozbahněných prostorů apod. Před plněním konkrétních bojových úkolů mohou být vybaveny dalším potřebným materiálem nebo si připravují pomocné improvizované prostředky.

Tankové jednotky jsou mimo to vybaveny dozerovou radlicí BTU, mechanickým a výbušným odminovačem.

A. Ženijní opatření k zabezpečení vysokého tempa pozůstávají v plnění těchto úkolů:

- ženijní průzkum,
- udržování postupových os,
- odstraňování stromových závalů v lesních komplexech a překonávání závalů a rozbořených budov v obydlených místech,
- překonávání vodních překážek násilným přechodem,
- překonávání výbušných a nevýbušných zátarasů a přirozených překážek (rozbahněné prostory, vysoký sněh apod.),
- účast ve skupinách pro zneškodňování jaderných min,
- zabezpečení dobytého terénu,
- zásobování vodou

Ženijní průzkum vedou všechny prvky systému vševojskového průzkumu, zejména bojové průzkumné hlídky rot a praporů a průzkumné skupiny pluků. Zaměřují se zvláště na zjištění:

— prostoru a úrovně ženijních opatření nepřítele,

— charakteru a zvláštnosti terénu a jejich vliv na bojovou činnost vlastních vojsk,

— prostorů a druhů zátarasů, stav sjízdnosti postupových os a průchodnost terénu a osad po jaderných úderech nepřítele,

— vhodných prostorů, míst a podmínek pro překonávání vodních překážek.

K udržení sjízdnosti a průchodnosti postupových os organizují motostřelecké a tankové prapory komunikační a odtarasovací skupiny podle skutečné potřeby. Tento prvek zabezpečení pohybu je do bojové sestavy začleněn na čelo hlavních sil praporu. V boji postupuje po stanovené ose na určeném směru, odstraňuje překážky a nevýbušné zátarasy, vykonává menší a nenáročnou úpravu komunikačních objektů, brodů, zpevňování rozbahněných úseků pomocí hatí a vytyčuje upravenou osu na postupu. Hlavní metodou její činnosti je vyhledávání vhodných objížděk, rychlé pronikání na určeném směru, bez zbytečného zdržování se s časově náročnými úpravami. Výbušné zátarasy překonávají tankové jednotky s využitím mechanických a výbušných odminovacích zařízení MOV a VÖ.

Závaly v lesních prostorech odstraňují motostřelecké jednotky rozdělováním kmenů na krátké části pomocí pil nebo trhavin a jejich odtahem do stran s využitím OT nebo vyprošťovacích vozidel. Tento úkol plní jen tehdy, není-li jiných možností, např. jsou-li přímo v závalech prostoru po JÜ nepřítele nebo plní úkol jako součást ZÜO k vyproštění jiné jednotky. Tankové jednotky používají k odstraňování lesních závalů dozerové radlice BTU.

Násilné přechody vodních překážek je jeden z nejnáročnějších úkolů ženijního zabezpečení, které plní motostřelecké jednotky vlastními silami. Musí být schopny vést průzkum vodních překážek, určit nejvhodnější místa pro zřízení přepravišť, upravit přístupy k překážce, vjezdy a vjezdy z vody, organizovat záchrannou službu a samostatně organizovat a řídit provoz na přepravišti jako celek. Na měli-

kých řekách organizují brodová přepraviště. Motostřelecké jednotky jsou pravidelně úkolovány k zachvacení přeprav, k urychlení své vlastní přepravy i přepravy dalších vojsk. Tankové jednotky překračují řeky brodováním nebo podvodní přepravou.

Novým úkolem v oblasti ženiiního zabezpečení je účast motostřeleckých jednotek při překonávání pásem jaderných minových polí. Jejich účast se projevuje zejména na úseku průzkumu, kdy průzkumné prvky motostřeleckých a tankových jednotek jsou nejčastějším zdrojem upřesňujících zpráv o umístění jaderných min v terénu. Jsou trvalou součástí bojové sestavy SZJM a na jejich správné zabezpečující činnosti do značné míry závisí úspěch skupiny jako celku.

Důležitým úkolem ženiiního zabezpečení motostřeleckých a tankových jednotek je i spoluúčast na zabezpečení dobytého terénu. Jde o ženiiní úpravu terénu, ale i případnou výpomoc při zřizování výbušných protitankových zátarasů a zvláště připravených motostřeleckých rot.

Vševojskové jednotky se samy zaslouží vodu s využitím úpravny vody ÚV-2000, která svojí kapacitou plně kryje potřeby stupně prapor.

B. Ženiiní opatření k odrazení nepřátelských protiztečí a protiúderů pozůstávají v plnění těchto úkolů:

- ve vhodném výběru a využití vhodných terénních čar a terénních předmětů k obraně,

- v rychlé ženiiní úpravě terénu a přizpůsobování terénních předmětů k boji,

- ve vedení zatarasovacích prací před bojovou sestavou vojsk odrážejících protizteč a v její hloubce.

Odrazení protizteče nebo protiúderu protivníka je zákonitým jevem každé útočné činnosti.

Úspěch při odrazení protizteče dosahujeme v prvé řadě vhodným výběrem terénních čar a prostoru, který při nenáročném úpravě dává dobré předpoklady k pozorování, vedení palby, přinutí protivníka ke zpomalení tempa protizteče, poskytoval ochranu proti důsledkům JÚ i klasických prostředků, umožňoval skrytý manévř 2. sledů a záloh a měl dostatečnou maskovací kapacitu.

Tyto požadované parametry musí vševojskové jednotky zvyšovat rychlou ženiiní úpravou terénu, zejména k ochraně živé síly a bojové techniky. Zvláštní pozornost musíme věnovat jednoduché, ale účinné úpravě velitelských stanovišť i nej-

nižších stupňů velení. Při plnění těchto úkolů musí motostřelecké a tankové jednotky využít terénních předmětů, staveb i polních objektů vybudovaných dříve nepřítelem.

Motostřelecké jednotky mohou spolupůsobit při zatarasovacích pracích před vlastní bojovou sestavou i v hloubce. Půjde převážně o nevýbušné zátarasy, zvláště stromové zátarasy, závaly a barikády s použitím materiálu z místa apod. Mohou však spolupůsobit i na zřizování výbušných zátarasů v součinnosti s ženiiními jednotkami. K tomuto úkolu můžeme použít speciálně připravených motostřeleckých rot. Jsou schopny položit 500 m PT minového pole za 10 hodin.

C. Ženiiní opatření k ochraně vojsk před účinky JÚ, dělostřeleckých paléb a činnosti nepřátelského letectva pozůstávají v plnění těchto úkolů:

- z využití přirozených ochranných vlastností terénu a staveb,

- z úpravy ochranných objektů vybudovaných dříve vlastními vojsky i nepřítelem,

- z ženiiní úpravy terénu,

- z komplexu maskovacích opatření.

Vševojskové jednotky musí využívat tvárnosti terénu z hlediska jeho ochranných vlastností proti všem složkám ničivých účinků jaderných úderů, zejména světelného záření a tlakové vlny. Musí vyhledávat přirozené zářezy v terénu, písčiny, lomy a jiné terénní tvary, stejně tak plně využít všech druhů opevnovacích objektů, které se na bojišti vyskytují z dřívější bojové činnosti.

Terén si upravují motostřelecké jednotky nepřetržitě ve všech fázích útočné činnosti. V období dynamických akcí bude úprava minimální, ve statictějších obdobích nebo za bojových přestávek musí být uskutečňována bez prodlení s maximální intenzitou tak, aby v nejkratší době skýtala alespoň ochranu živé síly a bojové techniky. Tankové jednotky maximálně využívají výkonnosti dozerových radlic BTU.

Nedílnou součástí ochrany vojsk, zejména před činností letectva, je komplex maskovacích opatření. Při jejich uskutečňování využívají vševojskové jednotky všech jeho jim dostupných složek, to je maskovacích vlastností terénu, využití přirozených masek, maskování přírodními materiály, maskovací techniky předepsanými maskami i používáním deformacích nátěrů. Maskovací opatření musí být nepřetržitá, s ohledem na tvárnost terénu a jeho fón, na roční dobu, s vysokou

kázní a důsledností. Maskovací opatření realizují jednotliví bojovníci, obsluhy a osádky bojové techniky.

Uvedená opatření ženíjního zabezpečení mají velký význam pro zachování bojeschopnosti jednotek a jsou důležitou podmínkou k úspěšnému vedení útočné činnosti.

V obranném boji můžeme ženíjní opatření motostřeleckých a tankových jednotek rozdělit do tří skupin:

A. opatření ke zpomalení, zastavení a zmaření útoku protivníka,

B. opatření k zabezpečení aktivity obrany, zejména protiztečí,

C. opatření k ochraně vojsk a zachování bojeschopnosti.

Řada úkolů ženíjního zabezpečení v bojových jednotkách v obraně jsou v podstatě určitou obměnou ženíjních opatření z útočné činnosti. Proto při jejich rozboru upozorním pouze na ty, které svým charakterem nebo sledovaným cílem jsou odlišné.

A. Ženíjní opatření ke zpomalení, zastavení a zmaření útoku protivníka jsem rozebral z části v předcházejících statích. Při plnění obranných úkolů dlouhodobějšího charakteru půjde zejména o prohloubení těchto opatření a o zvýšení jejich účinnosti, zvláště zvýšení hustoty zátarasů na přístupech k přednímu kraji a na něm, dobudování systému zatarasování v hloubce na směrech pravděpodobného úderu protivníka.

B. Jedním z hlavních úkolů prvků efektivnosti obrany je včasná příprava a vedení protiztečí. Motostřelecké a tankové jednotky určené k protizteči uskutěčňují ženíjní opatření:

— ženíjní budování výchozího prostoru k protizteči,

— ženíjní průzkum a úprava os na čáru rozvinutí a na směru plánované protizteče,

— ženíjní úpravu čáry rozvinutí.

Úroveň těchto opatření je závislá na čase, který mají ke splnění jmenovaných úkolů k dispozici. Při dostatku času je žádoucí, aby motostřelecké a tankové jednotky dosáhly maximální stupeň ochrany ve výchozím prostoru k protizteči, např. alespoň z části vybudovaly záložní prostor, a to zejména proto, že budou vyhledávaným cílem JÚ nepřítel. K plnění tohoto úkolu mohou používat i trhaviny, při pečlivém maskování rozhozu zeminy, narušení prostoru a dozerových zařízení tanků.

Cílem průzkumu a úpravy os přesunu je zabezpečit rychlý a překvapivý manévry na čáře rozvinutí. Jeho obsahem je zvláště výběr nejvhodnějších os z hlediska únosnosti, skrytého pohybu a výhodných podmínek k rozvinutí do bojové sestavy. Při dostatku času vedou i průzkum pro bojovou techniku a palebné prostředky.

C. Ženíjní opatření k ochraně vojsk a zachování bojeschopnosti motostřeleckých a tankových jednotek v obraně je jedním z nejdůležitějších úkolů a pozůstává z těchto ženíjních opatření:

— ženíjního vybudování opěrných bodů, rájůnů a postavení,

— ženíjního vybudování záložních zařízení,

— vybudování okopů pro bojová vozidla v opěrných bodech,

— vybudování míst velení.

Hlavní důraz položíme na vybudování hlavních opěrných bodů, rájůnů a postavení. Budovat budeme s maximálním úsilím, ochranná hodnota zařízení musí trvale narůstat. Budujeme ručně, s použitím trhavin a radlic BTU. V závislosti na pozorovacích možnostech nepřítel může být budování omezeno co do způsobu jen na noční dobu. Současně s budováním je nutné komplexně maskovat.

Záložní zařízení budují vševojskové jednotky při dostatku času. Jejich smyslem je zabezpečit manévrovatelnost obrany. Mají menší odolnost.

Stanoviště pro bojová vozidla budujeme v terénu, který svými vlastnostmi již poskytuje alespoň částečnou ochranu a ukrytí. Účelem tohoto opatření je ochrana bojových vozidel rot a praporů před možným jaderným úderem. Opatření si realizují zpravidla řidiči a zařízení důstojníka, který zná trhavé práce, si hloubí okopy pomocí trhavin.

Velitelská stanoviště budují motostřelecké a tankové jednotky vlastními silami zpravidla do stupně prapor a to buď v hloubením a zamaskovaném okopu pro velitelská vozidla, nebo umístěním ve stavbě a její úpravou, nebo vybudováním polního objektu.

Náročnější z uvedených opatření zpravidla plní za odborného řízení ženíjních funkcionářů nebo velitelů.

Ženíjní opatření motostřeleckých jednotek v obraně mají svou vysokou důležitost, zejména z hlediska uchování bojeschopnosti vojsk, ztížení pronikání nepřítel a potřebné aktivity obrany. Časové možnosti ženíjního budování obranných rájůnů praporů — viz tabulka 1 a 2.

PRAPORNÍ RAJÓN OBRANY mspir
Tabulka 1

Opatření	Poč.	Buduje osob	Potř. DV ručně		Potř. DV při TNT		Časový průběh budování			
			na 1	Celk.	na 1	Celk.	Celk. DV	6	10	12
Okop pro msdr	18	108	1,3	234	2,0	36	270	40		
Pozorovatelna vč	9	27	1,5	13,5			13,5	100 5 h.		
Pozorovatelna vr	3	9	1,7	5,1			5,1	100		
Okopy pro ptč	2	8	1	2,0	1,5	3	3	100		
Okop pro četú RM 130	2	12	1	2,0	6,5	13	15	100		
Prac. okop na PVS vel. p.	1	3	1,7	1,7			1,7	100		
Pohot. úkryt pro 8 osob	8	40	12	96			96			
Obvaziště	1	5	2	2	3,8	3,8	5,8	100		
Okop pro rdst	1	3			5,0	5,0	5,0	60		
Okop pro OT (mimo u msč)	3	12			5,0	15,0	15,0	100		
Okopy pro NA	9	27			5,5	49,5	49,5			
Nakryté pohot. okopy pro živ. síly	20 bm	10	0,5	10			10	100		

PRAPORNÍ RAJÓN OBRANY tpr

Opatření	Poč.	Buduje		Potřeba DV ruč.		Potřeba MH		Potřeba DV + TNT		Celkem DV			
		osob	str.	na 1	Celk.	na 1	Celk.	na 1	Celk.		6	10	12
Okop pro TA ve věžovém	31	3	3BTU			45	8,0				100		
Pozorovatelná vel. prap.	1		1BTU			120	2,0						
Pohotovost, úkryt	31	90		10	310					310	11	17	
Okop pro rdst.	1	3						5,0	5,0	5,0	63		
Okop pro NA (11) + 1 OT	12	36						5,0	66,0	66,0			
Obvaziště	1	5		2	2			3,8	3,8	5,8	100		
Nakryté poh. okopy pro živ. sílu	20 bm	10		0,5	10				10		100		

Tabulka 3

Opatření	Poč.	Buduje		Potřeba DV ručně		Potřeba DV + TNT		Časový průběh budování		
		Osob.	Tech.	na 1	Celk.	na 1	Celk.	Celkem DV	6	10
Okop pro H 122	18	90		32	576			576		15
Okopy pro děl. tahač	18	36				6,4	115,2	115,2		
Stanoviště vel. do	1	3		3	3			3,0	100	
Pozorovatelna vel. bater.	3	6		1,7	5,1			5,1	100	
Pozorovatelna vel. pal. čet	6	6		0,8	4,8			4,8	100	
PŮ pro 8 osob	6	30		12	72			72		
Obvaziště	1	3		2	2	3,8	3,8	5,8	50	
Okop pro OT (3 OT 65) (1 OT 810)	4	8				5,0	20	20	100	
Okopy pro NA	9	18				5,5	49,5	49,5	37	

Obsah úkolů ženijního zabezpečení ostatních druhů vojsk

V potřebném rozsahu musí plnit úkoly ženijního zabezpečení i ostatní druhy vojsk. Některé z nich jsou ve zvláště složité situaci zejména tím, že nemají ve své organizaci žádnou ženijní jednotku ani odborné funkcionáře. To se odráží ve zvýšených požadavcích na organické velitele i vojska.

Raketové jednotky mohou vzhledem k vysoké náročnosti své bojové činnosti plnit jen některé dílčí úkoly ženijního zabezpečení. Hlavní ženijní opatření v jejich prospěch uskutečňují přidělené nebo organické ženijní jednotky nebo je zabezpečuje v rámci ženijních opatření nadřazený stupeň. Úsilí raketových jednotek se zaměřuje zejména na:

- konečnou úpravu okopů pro odpalovací zařízení, vjezdových a výjezdových ramp,

- dokončení ženijní úpravy míst velení a prostředků navedení,

- komplexní maskovací opatření,

- udržování slyšitelnosti komunikací uvnitř prostoru rozmístění pro vnitřní manévry a rychlé opuštění.

K plnění uvedených úkolů mohou raketové jednotky vyčlenit 25–30 % sil ze svých počtů.

Dělostřelecké jednotky a jednotky protivzdušné obrany využívají pro pohyb a manévry os, které upravilo ženijní vojsko. V případě potřeby, na samostatném směru a v nepřítomném terénu, organizují pro průzkum a případnou úpravu os přesunu u oddílů komunikační skupiny s obdobným vybavením jako u motostřeleckého praporu.

Výlučně svými silami budují jednotky dělostřelectva a protivzdušné obrany palebná postavení. Jde o vybudování:

- okopů pro děla,

- ochranných okopů pro obsluhy,

- úkrytů pro pomocnou (měřicí

techniku,

- velitelských stanovišť,

- úkrytů pro tažná vozidla,

- záložní okopy pro děla.

Jednotky dělostřelectva a PVO vyko-

návají ženijní úpravu terénu ručně nebo s použitím trhavin.

K ochraně palebných postavení zřizují vlastními silami ochranná PT minová pole.

Časové možnosti budování palebného postavení dělostřeleckého oddílu H 122 m viz **tabulka 3.**

Týlové jednotky a zařízení se pohybují na bojišti systémem skoků. Toto je výhodné zejména z hlediska možností vytvořit relativně dobré podmínky k ochraně živé síly a materiálu. Na druhé straně někdy i delší časové období po přesunu bojových sledů může znamenat neočekávané překážky na komunikacích, způsobené v daném mezidobí činností nepřítelů.

Týlové jednotky musí zaměřit úsilí ženijního zabezpečení na:

- zabezpečení vlastního přesunu,

- ženijní opatření k ochraně živé síly a materiálu,

- obranu zaujatých prostorů proti výsadbám a diverzní činnosti.

K zabezpečení vlastního pohybu musí týlové jednotky vést ženijní průzkum os přesunu ke zjištění jejich skutečného stavu. Část vozidel je potřebné vybavit výpomocnými prostředky pro překonávání malých překážek, rozbahněných prostorů apod.

Nejdůležitějším úkolem týlových jednotek je uskutečňovat ženijní opatření k ochraně živé síly, techniky a materiálu. Vzhledem k malému počtu pracovníků musí v plnění tohoto úkolu položit hlavní důraz na využití takových terénních tvarů a staveb, které potřebnou míru obrany poskytují. Z ochranných i maskovacích důvodů je výhodné umísťovat týlové jednotky v osadách a používané objekty patřičně upravit.

Týlové jednotky musí zabezpečovat zaujaté prostory proti výsadbám nepřítelů a diverzi. Toto zabezpečují systémem nástražných osvětlovadel a v případě potřeby i položením ochranných protitankových minových polí ke krytí ohroženého směru.

Tendence vývoje posledních let stále ve větší míře přesouvá úkoly ženijního zabezpečení ze speciálních ženijních jednotek na jednotky druhů vojsk. Tento vývoj je zákonitý a lze předpokládat, že se bude dále prohlubovat. Úkoly ženijního zabezpečení jsou přímou součástí bojové činnosti motostřeleckých, tankových, raketových a dalších jednotek druhů vojsk a ve značné míře ovlivňují výsledek jejich bojové činnosti jako celku.

Abychom jim vytvářely podmínky pro úspěšné plnění úkolů ženijního zabezpečení, je potřebné zkvalitňovat jejich materiální a technické ženijní vybavení, jak tomu bylo v posledních letech u motostřeleckých a tankových jednotek. Druhým základním předpokladem je cílevědomé procvičování těchto otázek jak v základním výcviku, tak zejména při taktických zaměstnáních a cvičeních.

Ideově teoretické základy sovětské vojenské doktríny

Otázky upevňování obranyschopnosti země v podmínkách růstu agresivity reakčních imperialistických sil nabývají na zvláštní aktuálnosti. Z toho také vyplývá neodkladná potřeba jejich dalšího teoretického objasňování a všestranného rozpracování. K těmto problémům patří i otázky vojenské doktríny Sovětského svazu, které pramení především z leninského učení o obraně socialistické vlasti.

Velkou pozornost věnoval vojenským otázkám XXIV. sjezd KSSS. Zdůraznil agresivní podstatu imperialismu a ukázal důležitost neustálého upevňování mírové politiky SSSR nepřemohitelnou obrannou silou. V této spojitosti řekl ministr obrany maršál Sovětského svazu A. A. Grečko: „Neustálé upevňování ozbrojených sil je objektivní nezbytností pro úspěšnou výstavbu socialismu a komunismu, která vyplývá ze zákonitostí společenského rozvoje a zvláštností třídního boje mezi imperialismem a socialismem. Více než půlstoleté zkušenosti socialistické výstavby v SSSR plně potvrdily správnost vojenské poli-

tiky a praxe výstavby ozbrojených sil, které uskutečňovala komunistická strana. Právě díky péči a úsilí strany byly u nás vytvořeny vědecky zdůvodněné ideově teoretické a organizační principy výstavby ozbrojených sil, připraveny vysoce kvalifikované velitelské a politické kádry, vyrábí se soudobá vojenská technika a výzbroj. KSSS se dívá na obranu socialistické vlasti, upevňování obrany SSSR a síly Sovětských ozbrojených sil jako na nejvyšší povinnost strany, všeho sovětského lidu, jako na nejdůležitější funkci socialistického státu“.

Velký význam při řešení vojenských úkolů XXIV. sjezdu KSSS má studium ideově teoretických a metodologických základů sovětské vojenské doktríny v soudobé etapě. Cílem tohoto článku je objasnit některé historické, ideově teoretické a metodologické aspekty sovětské vojenské doktríny, dále faktory, které podmiňují její vědeckost a převahu nad vojenskými doktrínami imperialismu.

— ☆ —

Jednotlivé prvky vojenské doktríny, např. názory na způsoby vedení války, výstavbu vojenské organizace, formy a metody přípravy vojsk vznikly spolu s válkami třídní společnosti. V minulosti byly vojenskými doktrínami často nazývány ur-

čité vojenskopolitické koncepce jednotlivých vojenských a politických činitelů, teoretiků a vojevůdců. Vytváření státních vojenských doktrín začalo až v epoše monopolního kapitalismu na základě určitého rozvoje buržoazní vojenské vědy, kte-

rá vznikla a byla formulována v 18. století. Historicky je vojenská doktrína ve své rozvinuté formě produktem imperialismu, jeho expanzivní politiky, která má kořeny v ekonomice.

Aby monopol byl úplný, bylo nutné zničit a odstranit konkurenty z vnitřního i ze světového trhu a převážně ovládnout zdroje surovin a síry vývozu kapitálu na celém světě. Z monopolu v ekonomice nezbytně dochází ke snaze po monopolu v politice, vnitřní i zahraniční, ke snaze po omezené expanzi, potlačení osvobozovacího hnutí, světové nadvládě. Boj za světovou nadvládu ve stadiu imperialismu se stává obsahem imperialistické politiky. Prostředkem tohoto zápasu se stává i vojenská síla. Aby uchránila svoji nadvládu, monopolní buržoazie používá vojenské síly i k boji proti proletariátu a pracujícím masám.

Imperialistická politika vede ke změně sociálně politického charakteru válek ve srovnání s válkami předmonopolního kapitalismu. Války, které vedla buržoazie proti feudalismu v období vzniku kapitalismu byly vcelku vzhledem ke svému charakteru progresivní. Války, které rozpoutal monopolní kapitál, však se staly válkami imperialistickými, dobovačnými, reakčními, světovými.

Podstatné změny v politických cílech války epochy imperialismu, převratné změny v jejích rozsahu, růst technického vybavení armád, zvýšení závislosti ozbrojených sil na ekonomice země měly rozhodující vliv na souhrn opatření k přípravě státu na takovou válku. V nových podmínkách nemohl se imperialismus obejít bez stanovení určitých názorů na charakter takových válek, způsoby jejich vedení, formy a metody přípravy na ně v průběhu poměrně dlouhého časového období. To vše mělo za následek rozpracování a formulování různých vojenských doktrín imperialistických zemí ve státním měřítku.

Sovětská vojenská doktrína je protikladem všech vojenských doktrín imperialismu. Vznikala v průběhu urputných sražení starého a nového světa v období zahraniční vojenské intervence a občanské války v letech 1918—1920, v letech prvních pětiletek a dále se rozvinula v průběhu Velké vlastenecké války v letech 1941 až 1945 a konečně v poválečném období. Doktrína je podmínována samostatnými požadavky života a je výsledkem velmi složitěho procesu vzniku odpovídajících idejí, jejich rozvoje a uskutečnění v konkrétní činnosti.

Politika naší strany ve vojenské oblasti, vojenské doktrínální zaměření byly vy-

pracovány v principiálním boji proti trockismu a „vojenské opozici“. Trocký, který stál v čele vojenského resortu, odmítal nutnost teoretického zdůvodňování způsobů výstavby ozbrojených sil proletariátu a použití marxismu ve vojenství. V. I. Lenin a leninovi odrazili tendence trockistů a dosáhli potvrzení jednotlivých revolučních názorů na základě tvůrčího marxismu ve vojenské oblasti. Leninova strana vytvořila vzory dialektického přístupu k řešení vojenských problémů vítězné vojenské doktríny, realizaci jejich zásad v průběhu urputných bojů proti vnitřní i vnější kontrarevoluci.

Proletariát, který se změnil ve vládnoucí třídu, musel vytvořit svou vojenskou organizaci, vychovat své velitelské kádry, a jak říkal V. I. Lenin, „splnit úkol spojení nadšení, nového revolučního dila porobených národů s využitím toho bohatství buržoazní vědy a techniky militarismu v nejhorších jejích formách; bez toho nemůže ovládnout soudobou techniku a soudobé způsoby vedení války.“ Taková vojenská organizace vznikla na základě leninského učení o obraně socialistické vlasti.

Nejdůležitějším dokumentem, který odráží hlavní základy výstavby Sovětských ozbrojených sil a byl základem rozvoje sovětské vojenské doktríny, bylo usnesení naší strany „O politice vojenského resortu“ přijaté v prosinci 1918. Principiální závěry k dalšímu formulování a rozvoji sovětské vojenské vědy a doktríny obsahovaly výsledky VIII., X., XI. sjezdu RKS(b) a vojenská reforma v letech 1924—1925 a po Velké vlastenecké válce Program KSSS přijatý na XXII. sjezdu strany.

Velkou úlohu v rozvoji leninských zásad v oblasti vojenské doktríny a vědy, ve zkoumání vojenských jevů z pozic marxismu-leninismu sehrál M. V. Frunze. V práci „Vojenská doktrína a Rudá armáda“, publikované v červnu 1921, poprvé vyslovil základní zásadu, která jasně ukázala dvě stránky vojenské doktríny — politickou a vojenskotechnickou.

M. V. Frunze rozpracoval řadu důležitých doktrínálních zásad o charakteru budoucí války, o úloze vědy a techniky v ní, o nových bojových prostředcích. Systém obrany našeho státu, hovořil, musí se budovat na jasných a přesných představách o charakteru budoucí války, na správném a přesném hodnocení těch sil a prostředků, kterými bude disponovat pravděpodobný nepřítel, a konečně na zhodnocení našich vlastních možností.

Sovětská politická činnost se řídila marxismem-leninismem jako uceleným světovým názorem a logickou metodologií a

postupně rozpracovali konkrétní zásady doktríny socialistického státu.

Historické vítězství Sovětského svazu nad fašistickým Německem bylo jasným

svědectvím vědeckosti vojenské doktríny, její převahy nad doktrínami fašistického Německa a ostatních imperialistických států.

— ☆ —

Při objasňování podstaty a určení socialistické vojenské doktríny je důležité vzít v úvahu především leninský obecný přístup k doktríně. V. I. Lenin jako první používal termínu „doktrína“ k hodnocení teoretických zásad marxismu, organicky spojených s revolučním bojem dělnické třídy. Roku 1894 v knize „Kdo jsou přátelé lidu a jak bojují proti sociálním demokraciím“ psal, že nepřekonatelná a přitažlivá síla marxistické teorie tkví v tom, „že spojuje přísnou a vysokou vědeckost (je posledním slovem společenských věd) s revolučností a spojuje ne náhodou a jen proto, že zakladatel doktríny sám spojoval v sobě vlastnosti vědce a revolucionáře, ale spojuje v samé teorii vnitřně a nerozlučně“. V předmluvě k ruskému překladu dopisů K. Marxe L. Kugelmannovi zdůrazňuje V. I. Lenin: „Doktrína Marxe spojovala v jeden nerozlučný celek teorii a praxi třídního boje.“

Analogicky, na základě zásad leninského myšlení, můžeme udělat závěr, že sovětská vojenská doktrína je jednou ze součástí, které v určitém smyslu spojují v jeden celek vojenskou politiku, vojenskou teorii a praktickou činnost socialistického státu k zabezpečení své obranyschopnosti.

Funkce vojenské doktríny socialistického státu jako spojujícího prvku mezi teorií a praxí bude konkrétnější při objasňování základních zdrojů jejího formování a rozvoje.

V ideově teoretickém směru objasnili K. Marx a B. Engels nezbytnost, možnost a podmínky řešení vojenských problémů socialismu v jeho boji s kapitalismem. Zakladatelé komunismu ukázali, že vítězný proletariát musí být připraven se zbrání v ruce bránit výsledky socialistické revoluce. Došli k závěru o nezbytnosti rozbít buržoazní vojenské mašinérie a vytvoření nové socialistické revoluce. To byla ideově teoretická příprava proletariátu a jeho strany k řešení vojenských úkolů. V. I. Lenin při rozpracování teorie marxismu v nových podmínkách bezprostředně ji spojil s praktickou činností ve všech sférách včetně vojenské. V průběhu Velké říjnové socialistické revoluce vytvořila leninská strana organizaci nového typu, vytvořila základ sovětské vojenské vědy a vojenské doktríny.

V politickém směru formuluje se sovětská vojenská doktrína se vznikem prvního proletářského státu a vyjadřuje objektivní nutnost obrany socialistické vlasti před silami vnitřní kontrarevoluce a imperialistické agrese. Dějiny naší země i ostatních zemí socialismu svědčí o tom, že upevnění nové společnosti je v přímé závislosti na stupni její obranyschopnosti. Obrana vymožeností socialismu je jednou z obecných zákonitostí socialistické revoluce, socialistické a komunistické výstavby. Práce V. I. Lenina a dokumenty sjezdů strany objasňují nejen zásady nezbytnosti ozbrojené obrany socialismu, ale i odpoví na otázky, jak jej zabezpečit v národním a mezinárodním měřítku, jaká musí být vojenská organizace socialistického státu, jeho vojenská věda a doktrína.

Marxisticko-leninská analýza poměru sil mezi socialismem a kapitalismem vědecky hodnotí charakteristické rysy a zvláštnosti soudobé etapy světového vývoje, třídního boje na mezinárodním poli, které určují zásadní změny vojenskopolitické a strategické situace SSSR. Principální jsou v tomto směru závěry o

— rotocím vlivu světové soustavy socialismu na průběh společenského vývoje;

— imperialismu jako zdroji agresivních válek;

— charakteru a typech soudobých válek a vztahu socialistických zemí k nim;

— sociálně politickém třídním obsahu možné světové raketové jaderné války a rovněž o faktorech, které rozhodují o průběhu a výsledku války a nezbytném vítězství společenství socialistických zemí ve válce proti imperialistickému bloku;

— současných funkcích socialistického státu a jeho ozbrojených sil;

— revolučních změnách ve vojenství na základě sociálního a vědeckotechnického pokroku.

V ekonomickém směru se opírá sovětská vojenská doktrína o pokrokový charakter socialistických výrobních vztahů, o plánovanou ekonomiku, dosaženou úroveň rozvoje materiálně technické základny.

Ve vlastním vojenském směru využívá sovětská vojenská doktrína základní závěry marxisticko-leninské teorie ve vojenské oblasti, které jsou soustředěny v plně

ní politiky KSSS. To se vztahuje jak na oblast učení o válce a armádě, učení o obraně socialistické vlasti, tak i na vojenskou vědu.

Ministr obrany SSSR maršál A. A. Grečko hovoří o vojenské doktríně toto:

„Principiální základy sovětské vojenské výstavby nacházejí svůj výraz ve vojenské doktríně, v systému vědecky zdůvodňovaných a oficiálně schválených názorů na otázky přípravy a vítězného vedení války na obranu zájmů Sovětského svazu a zemí socialistického společenství.

Vojenskou doktrínu vypracovává politické vedení státu za účasti nejvyšších vojenských orgánů na základě zhodnocení mezinárodní situace a vojenských možností vlastní země a pravděpodobných nepřátel, rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu, zhodnocení geografických a ostatních činitelů. Vojenská doktrína zahrnuje stanovení charakteru budoucí války, úkoly státu v možném vojenském střetnutí, způsoby jejich řešení, zásady přípravy země a ozbrojených sil na válku. Vojenská doktrína vyjadřuje stupeň účasti ve válce nejen ozbrojených sil státu, ale všeho lidu. Vojenská doktrína je bezprostředně spjata se všemi sférami životaschopnosti státu. Nacházejí v ní ztělesnění všechny formy boje, které tvoří obsah války spolu s hlavní a rozhodující formou — ozbrojeným zápasem.“

Vojenská doktrína zabezpečuje jednotu názorů všech vojenských kádřů při řešení současných vojenských úkolů, je návodem vedení ve vojenské činnosti. Má organizující a mobilizující vliv na rozvoj vojenskoteoretického myšlení a praxe vojenské výstavby. Vojenská doktrína se vytváří a mění v závislosti na politice a společenském zřízení, na úrovni rozvoje výrobních sil, nových vědeckých výsledků a charakteru očekávané války.

V sovětské vojenské doktríně má důležitý význam těsná spolupráce Sovětských ozbrojených sil s armádami bratrských socialistických zemí při zabezpečení bezpečnosti celého socialistického společenství. Má výrazně progresivní charakter a je protikladem vojenským doktrínám imperialismu.

V obsahu vojenské doktríny obvykle rozlišujeme její politické a vojenskotechnické základy.

Politické základy zahrnují teze, které odhalují sociálně politickou podstatu války (kterou mohou rozpoutat imperialisté proti Sovětskému svazu), objasňují charakter politických cílů a strategických úkolů státu ve válce, jejich vliv na výstavbu armády, způsoby přípravy a vedení

války. Ideovým základem sovětské vojenské doktríny je leninské učení o obraně socialistické vlasti.

Politické základy doktríny vyjadřují postoj sovětského státu k zásadním aspektům jeho vojenské politiky, v souladu s ekonomickou a vojenskou situací naší země a zemí socialistického společenství, s přihlédnutím k politickému kursu kapitalistických států a jejich vojenské síle. Odráží přístup vojenské politiky k válce mezi socialismem a kapitalismem na obranu socialistické vlasti, k národně osvobozeneckým válkám, k válkám mezi kapitalistickými státy. Vojenská doktrína přitom vychází z obecně teoretických zásad marxismu-leninismu o úloze prostředků násilí při zabezpečení obrany sovětského státu a zemí socialistického společenství, při obraně míru a dosažení konečných cílů v boji s imperialismem.

Politické základy doktríny obsahují vědecké zásady organizace stranickopolitické a ideologické práce v armádě a rovněž hlavní směry morálně politické a morálně psychologické přípravy příslušníků ozbrojených sil i všeho lidu země na válku.

Vojenskotechnické základy doktríny zahrnují v sobě klasifikaci druhů válek podle hlavních prostředků ničení, analýzu jejich strategických charakteristických rysů (rozmach, možnou délku trvání, charakter počátečního a dalších období války atd.), předpoklad pravděpodobnosti rozpoutání každého druhu války možnými nepřáteli.

Charakteristické pro vojenskotechnické základy doktríny jsou i určení přehledné doby vojenskostategické situace země, zvláště stupně válečného nebezpečí a jeho rozsahu, zhodnocení hlavních a druhofadých nepřátel, jejich plánů a odpovídající zámysly v celku možných úkolů ozbrojených sil na různých válečistích a strategických směrech. Vzhledem k tomu, že současný stav i rozvoj prostředků války a způsobů jejího vedení jsou velmi dynamické, proto prvotním doktrinálním požadavkem je udržování ozbrojených sil v nepřetržitě vysoké mobilizační a bojové pohotovosti.

Podstatu vojenskotechnických základů doktríny tvoří možné způsoby a formy vedení války a bojové činnosti. V nich jsou také formovány hlavní principy organizace velení ozbrojených sil v míru a ve válce. Přitom základem je princip jednoty politického a vojenského řízení války, centralizovaného velení ozbrojeným silám s ponecháním široké iniciativy a samostatnosti všem orgánům velení na všech stupních v rámci celkového zámyslu.

Vojenskotechnické základy zahrnují i požadavky na ekonomickou a mobilizační přípravu země, na převedení národního hospodářství země z mírového na válečný stav. Na základě těchto zásad se vyvozují závěry: na jakou válku je nezbytné se připravovat a jakou mít strategii, jaké mít a v jakém množství ozbrojené síly a jak je připravovat, v jakém vztahu rozvíjet jednotlivé jejich druhy, jaký mít systém výzbroje, jaký druh ozbrojených sil pokládat za hlavní a jaké prostředky ozbrojeného zápasu hodnotit jako rozhodující v každém druhu války. Všechny tyto otázky jsou řešeny na základě reálných vojenskoeconomických a morálních možností země, existence lidských a ostatních zdrojů, všestranného strategického zhodnocení bojového složení ozbrojených sil pravděpodobného nepřítele a jeho strategických uskupení.

Vojenskotechnické základy doktríny krátce a v koncentrované podobě stanoví ministr obrany SSSR, maršál A. A. Grečko: „Zahrnují otázky výstavby, přípravy a využití ozbrojených sil ve válce, nejdůležitější způsoby bojového použití, technického vybavení, organizační struktury armády, rozvoje vojenského umění, požadavky na bojovou přípravu a jejich bojovou pohotovost. Tato stránka doktríny ukazuje cesty, prostředky a způsoby splnění úkolů stanovených ozbrojeným silám.“

Středem pozornosti vojenské doktríny je usměrněný, cílevědomý rozvoj vojenské vědy. Staví před ní úkoly k rozpracování nových otázek vojenské teorie vzhledem ke změnám v prostředcích a způsobech vedení války, bojové činnosti, k vytýčení operačně taktických požadavků na bojovou techniku a výzbroj.

Zásady sovětské vojenské doktríny ve všech těchto otázkách jsou těsně vzájemně spojeny s vojenskou strategií. Podstata tkví v tom, že vojenská doktrína stanoví generální linii při řešení těchto otázek a vojenská strategie bezprostředně rozpracovává způsoby a prostředky uskutečnění zámyslů doktríny, je přímým jejich vykonavatelem.

Sovětská vojenská doktrína svou sociální, třídní podstatou slouží osvoboditelským cílům tím, že brání zájmy neopokrokovějšího zřízení — socialismu. Jsou jí organicky vlastní rysy komunistické stranickosti.

Aktivní boj za ideovou čistotu marxisticko-leninské vojenské teorie a nesmiřitelnost s cizí ideologií jsou podstatné rysy naší vojenské doktríny.

V závěru této části jsou zdůrazněny hlavní faktory, které podmiňují vysokou vědeckost a působnost sovětské vojenské doktríny.

1. Určující význam metodologie marxismu-leninismu při řešení všech otázek vojenství. Zvláště věrnost marxismu-leninismu, důsledná obhajoba a uskutečňování jeho principů ve vojenské oblasti, rozhodný boj proti vojenské politice a ideologii imperialismu tvoří klíčové postavení vojenské doktríny socialistického státu při řešení vojenských úkolů, které před ním stojí. Je to reálný soulad politických a vojenských cílů států s jeho ekonomickými a morálními zdroji s jeho vojenskými možnostmi. Je to soulad způsobů řešení vojenských úkolů s požadavkem nejúspěšnějšího zosobnění morálně politického, ekonomického, vědeckotechnického a vojenského potenciálu v bojové síle ozbrojených sil.

2. Zabezpečení nejúčinnějšího využití všech faktorů k dosažení vítězství v soudobé válce na základě vědy je možné za předpokladu přísně dodržovaného souladu způsobů řešení vojenských úkolů s požadavky vojenské vědy; to je spojeno především se zvážením jejich objektivních zákonů. To ve své podstatě má za následek nutnost zabezpečení účelného rozdělení všech, zejména lidských zdrojů státu k neracionálnějšímu uspokojení potřeb fronty a tluče země.

3. Důkladné hodnocení morálně politických, ekonomických, vědeckotechnických, vojenských možností a strategické situace pravděpodobného nepřítele a společenství států. Sem patří všestranná analýza a zhodnocení způsobů, forem a prostředků vedení války, které má k dispozici pravděpodobný nepřítel.

4. Faktorem, bez jehož existence není možné opravdově působit ve vojenské oblasti, je jednota politické a vojenské strategie (za vedoucí úlohy politické), ovládnutí soudobých metod strategického plánování ve vedení ozbrojeným silám a jejich nepřetržitě zdokonalování v průběhu vědeckotechnického pokroku.

— ☆ —

V protikladu k dobrodružným doktrínám imperialismu, které slouží věci zachování kapitalismu i přes základní zájmy společenského vývoje, sovětská vojenská doktrína odráží objektivní požadavky rozvoje nejrevolučnějších sil současnosti. V tom tkví hluboká příčina její historické převahy nad vojenskou doktrínou imperialistické buržoazie. Určení naší vojenské doktríny, její cíle a úkoly jsou v souladu

s objektivními zákony společenského vývoje. Na druhé straně určení imperialistické vojenské doktríny, její cíle a úkoly jsou v zásadním rozporu s celým průběhem dějin, neodpovídají základním zájmům lidových mas.

Takový je např. charakter vojenské doktríny amerického imperialismu, která představuje typický vzor rozvoje kapitalistického militarismu od jeho prvočátku.

Zásady a závěry sovětské vojenské doktríny se liší skutečnou vědeckostí. Jsou rozpracovány na základě tvůrčího marxismu-leninismu, pokrokové vojenské vědy a vycházejí z objektivního hodnocení sociálně politického a vědeckotechnického pokroku. Naopak, světonázorová a metodologická východí stanoviska imperialistické doktríny jsou založena převážně na ideologických a metafyzických učeních a teoriích (např. teorie rozhodující úlohy násilí v dějinách, rasová teorie, geopolitika, buržoazní kosmopolitismus a šovinismus), pomocí nichž se snaží imperialismus zakrývat hluboké sociálně ekonomické kořeny společenských vztahů a spojitostí — v první řadě třídní zájmy monopolní buržoazie, které jsou v nesmířitelném rozporu se zájmy lidu na celém světě.

Na příkladech dějin a teorie vojenské doktríny USA zřetelně se projevuje agresivní podstata imperialismu, nebezpečí, které přináší všem lidem na světě. Přitom je nutné vidět její nevědeckost, která odráží neřestí a dobrodružnost imperialismu v podmínkách prohlubující se všeobecné krize kapitalismu.

Sovětská vojenská doktrína vyjadřuje myšlenku aktivní obrany socialismu před imperialistickým napadením.

„Sovětské lidi — zdůraznil na XXIV. sjezdu KSSS L. I. Brežněv — mohou být ubezpečeni, že naše slavné ozbrojené síly jsou v libovolné denní a noční době připraveny odrazit napadení nepřítelů, ať přijde odkudkoli. Každý možný agresor dobře ví, že v případě pokusu napadnout naši zemi raketovým jaderným úderem, bude napaden zničujícím odvetným úderem.“

Sovětská vojenská doktrína je prochnuta duchem skutečného humanismu, neboť chrání nejvyšší ideály lidstva. Naproti tomu hlavní myšlenka imperialistické vojenské politiky — vybudování světové nadvlády monopolního kapitálu s pomocí ozbrojeného násilí — je ve své podstatě hluboce antihumánní, šovinistická, proniknutá nenávistí ke svobodným lidem, ignorující jejich osudy a zájmy. Rostoucí antihumanismus, protilidový charakter posledního vykořisťovatelského zřízení je jedním z faktorů, které přispívají k jeho podkopávání.

Tak jako i v minulosti, američtí imperialisté až doposud pokračují ve spoléhání na rozhodující úlohu své vojenské síly. Tímto principem je prochnuta i současná politika „z pozice síly“, agresivní kurs diktátu v oblasti mezinárodních vztahů.

Sovětská vojenská doktrína má jasné vyjádření internacionálního charakteru. V ní se rozumně spojují národní zvláštnosti a obecné zájmy zemí socialistického společenství. V důsledku vzniku socialistické vojenské koalice, poprvé v dějinách mají armády kapitalistických států co dělat s takovou mohutnou protistojící ozbrojenou a kromě toho i politickou silou, která není odtržena od svého lidu, ale je jeho vlastní skutečně lidovou silou, třídně protikladná politické síle imperialismu. Rostoucí ekonomická a vojenská síla socialistických zemí znemožnila imperialistickému táboru vytvořit převahu ve vojenském poměru sil nad zeměmi socialistického společenství.

Upraveno ze sovětského tisku

Možnosti použití vojsk Pohraniční stráž v pohraničním pásmu

Součinnost vojsk s vojsky Pohraniční stráž v pohraničním území při ostraze a obraně státní hranice v průběhu nepřátelské agrese je základním předpokladem organizovaného a jednotného plnění úkolů. Tato součinnost může mít na jednotlivých úsecích a směrech činnosti rozdíly a zvláštnosti; musí však být organizována v různé situaci v krátkých lhůtách a neustále upřesňována během boje.

Součinnost ovlivňují hlavně tyto faktory:

- podmínky, za nichž zahajuje nepřítel agresi;
- stav a složení útočného uskupení nepřítel;
- situace ve vlastním pohraničním území;
- síly a prostředky, které jsou k dispozici na začátku bojové činnosti a stupeň jejich rozvinutí;
- geografické, meteorologické podmínky a roční doba v pohraničním území a jejich vliv na bojovou činnost.

Výhodné podmínky pro součinnost budeme mít především tehdy, jestliže svazky a útvary pozemních vojsk včas zaujmou výchozí prostory státní hranice a navážou brzy spojení se štáby vojsk Pohraniční stráž. Za těchto předpokladů může být součinnost organizována velmi brzy a může být všestranně zajištěna na základě úkolů, které byly jak vojskům Pohraniční stráž, tak i pozemním vojskům stanoveny.

Článek obsahuje některé názory na tuto problematiku.

Úkoly vojsk Pohraniční stráž

Vojska Pohraniční stráž řeší při bojové ostraze hranic speciální úkoly. Spočívají ve spolehlivém zajištění státní hranice a v zajištění plynulého a organizovaného vyvedení předsumutých odřadů nebo krycích jednotek pozemních vojsk na státní hranici.

Bojová činnost vojsk Pohraniční stráž musí být podřízena zásadně činnosti pozemních vojsk a musí být určována zámyslem vševojskového velitele. Z toho vyplývá nezbytně úzká součinnost mezi vojsky Pohraniční stráž a pozemními vojsky, a to zejména pro boj v pohraničním území. Podřízenost bojové činnosti vojsk Pohraniční stráž vyplývá také z jejich specifických úkolů při ostraze hranic nebo aktivně podporují hlavně předsumuté odřady a krycí jednotky pozemních vojsk při plnění jejich úkolů.

Další úkoly vojsk Pohraniční stráž během bojové ostrahy hranic jsou pokračování průzkumu v pohraničním úseku, zahájení již v míru a boj za zničení diverzních sil nepřítel, které pronikly přes hranice.

Jestliže jsou předsumuté odřady nebo vojska překrytí vyvedeny včas na státní hranici, přejímají jednotky Pohraniční stráž, zasazené na směru činnosti předsumutých odřadů, jejich přímé zajištění. Úkoly plní z opěrných bodů, zaujatých pro bojovou ostrahu hranic. V závislosti na vzdálenosti opěrných bodů od výchozích prostorů sil překrytí, připravených k obraně,

působí vojska Pohraniční stráže jako postavení přední stráže nebo jako předsunuté postavení. K tomu potřebují podporu dělostřelectva u protitankových prostředků, neboť složení a výzbroj vojsk Pohraniční stráže jsou oproti pozemním vojskům rozdílné.

Zálohy vojsk Pohraniční stráže

Zálohy vojsk Pohraniční stráže působí za těchto podmínek společně se zálohami pozemních vojsk. Proto podléhá jejich použití zámyslu velitele pozemních vojsk, např. při protizvětečích ke zničení vniklých nepřátelských sil v prostoru příkrytí.

Možnosti použití jednotek Pohraniční stráže jsou různé v případě, že předsunuté odřady pozemních vojsk překračují státní hranici z chodu, aby zabezpečily rozvinutí hlavních sil svazku z nepřátelského území.

Přitom mohou být zasazeny především v součinnosti s jednotkami předsunutého odřadu s úkolem:

- ničit zjištěné zaměřovací stanice a jiné technické průzkumné prostředky a zařízení, které rozvinul nepřítel poblíž hranic na svém území;

- zúčastnit se činnosti úderných skupin přes hranice s cílem přepadem nebo jinými akcemi obsadit důležité objekty na státní hranici a bránit je až do příchodu hlavních sil svazku;

- zajistit nařízené vedení odřadu bezprostředně na státní hranici.

Útok jednotek Pohraniční stráže přes státní hranici nařizuje velitel armády. Proto nesmí pohraniční jednotky hranici nikdy bez jeho svolení překročit. Všichni velitelé jak pozemních vojsk, tak i vojsk Pohraniční stráže musí na to dávat při organizování útoku pozor.

Vzhledem k výzbroji vojsk Pohraniční stráže může být činnost proti nepřátelským objektům vedena jen v omezené hloubce. Abychom dosáhli toho, že jednotky Pohraniční stráže budou s to plnit své úkoly samostatně až do příchodu pozemních vojsk, je žádoucí, aby nebyly objekty jejich útoku nebo přepadu vzdáleny více než 5 km od státní hranice.

Na vlastním území mohou být jednotky Pohraniční stráže použity:

- samostatně nebo v součinnosti se silami vojsk civilní obrany k zajištění a obraně pohraničních úseků na vedlejších směrech nebo k zajištění boků pochodových proudů předsunutých odřadů nebo hlavních sil armády;

- k blokování a ke zničení diverzních a výsadekových sil nepřítel, působících v pohraničním území;

- k vytvoření průchodů v systému železničního vybudování na státní hranici a k podpoře ženijních sil pozemních vojsk při zabezpečování pohybu hlavních sil v pohraničním území;

- k zajištění pochodových os k úkolům regulace.

Pohraniční jednotky plní na rozkaz velitele armády i další úkoly:

- zajištění sil hloubkového průzkumu a průzkumných skupin pozemních vojsk při překračování státní hranice;

- zajištění rekognoskačních skupin pozemních vojsk v pohraničním území;

- zajištění ženijních prací v pohraničním území;

- klamnou činnost s cílem maskovat průzkumnou a zamýšlenou bojovou činnost v pohraničním území.

Dále se používají síly rot Pohraniční stráže k zajištění plynulého pohybu pozemních vojsk při překračování státní hranice. Stává se to zvláště ve složitých podmínkách, jako omezené viditelnosti, při zničených nebo neprůchodných silnicích a cestách a v těžkých úsecích terénu i v jiných situacích. Jednotky prvního sledu armády k tomu dostanou dočasně podřízené síly rot Pohraniční stráže, které mají především dobré znalosti terénu.

Z těchto úkolů je zřejmé, že vojska Pohraniční stráže mohou poskytovat v rozmanité formě pomoc a podporu pozemním vojskům při překonávání pohraničního území a při překračování státní hranice, stejně jako při bojové činnosti v pohraničním území.

Pro použití vojsk Pohraniční stráže k podpoře pozemních vojsk v pohraničním území je třeba vzít v úvahu jejich bojové možnosti. Jsou dány jejich složením, výzbrojí a vybavením, i jejich speciálním výcvikem pro průzkumné a zajišťovací úkoly.

Proto je třeba dbát na to, že vojska Pohraniční stráže:

- vedou bojovou činnost především ze zajišťovacích úseků a opěrných bodů, které zaujala k bojové ostraze hranic;

- mohou vést manévry silami jen v malém rozsahu a se značnou potřebou času;

- musí být při bojové činnosti k samostatné obraně na vedlejších směrech nebo k bočnímu zajištění podporovány silami vojsk civilní obrany nebo palbou dělostřelectva a protitankových prostředků pozemních vojsk;

- mohou dostat regulační úkoly a úkoly při vedení pochodových proudů jen v pohraničním území (nejvýše 5 km oboustranně státní hranice).

Úkoly vojsk Pohraniční stráže při podpoře vojsk po překročení státní hranice

Nepřetržitým zajištěním státní hranice a prosazováním přísného pořádku v pohraničním území přispívají vojska Pohraniční stráže, jakmile svazky prvního sledu armády překročily státní hranici, k udržování zajištění a pořádku v týlovém prostoru pozemních vojsk.

Také zde řeší vojska Pohraniční stráže speciální úkoly, které jsou:

- obnovení narušeného systému ostrahy hranic na státní hranici;

- zajištění hladkého přísunu a odsunu pozemních vojsk přes státní hranici a kontrola pořádkovou službou v součinnosti s vojenskou dopravou a s vojsky civilní obrany;

- krátkodobá příprava a předání útvarů a jednotek do podřízenosti velitelství pozemních vojsk.

Obnovení systému ostrahy hranic

Jednotky Pohraniční stráže nadále plní úkoly ostrahy hranic, i když svazky pozemních vojsk jsou za státní hranicí. Plní své úkoly z kasáren nebo opěrných bodů. Zda jsou jednotky v kasárnách nebo v opěrných bodech, závisí na situaci a bude jim nařízeno.

Jestliže byly jednotky Pohraniční stráže během pohraničního sražení dočasně začleněny do bojové sestavy útvarů pozemních vojsk, pak je jim třeba dávat úkoly s omezeným cílem až ke státní hranici, aby převzaly znovu další ostrahu hranic. Současně je výhodné, aby v pohraničním území byla včas plánována shromaždiště tak, aby se vytlačené síly vojsk Pohraniční stráže mohly samostatně soustředit. Shromaždiště musí zabezpečovat, že z nich může být navázáno i rádiovými stanicemi o malém výkonu spojení s objekty štábu a se sousedními shromaždišti.

S přihlédnutím ke vzniklé situaci, ke ztrátám sil a prostředků a ke stupni zničení objektů a zařízení pro ostrahu hranic v pohraničním území mají vojska Pohraniční stráže obnovit systém ostrahy hranic zaručit, že:

- včas zjistí překročení státní hranice diverzními a průzkumnými silami stejně jako rozprášenými bojovými jednotkami nepřítelů a že jim v tom zabrání;

- zjistí i jiné síly nepřítelů působící v pohraničním území a že je budou s použitím pátracích skupin stíhat a ničit;

- budou nepřetržitě zajišťovat pochodovalé osy v pohraničním území k zabezpečení hladkého přísunu a odsunu přes státní hranici v zájmu útočících vojsk;

- přispějí k zachování státní bezpečnosti stejně jako veřejného pořádku a bezpečnosti v součinnosti se silami civilní obrany.

Obnova systému ostrahy hranic může začínat na jednotlivých úsecích hranic časově v různou dobu a závisí především na průběhu boje pozemních vojsk. Vojska Pohraniční stráže přecházejí k ostraze hranic všeobecně tehdy, když útvary prvního sledu v plném počtu překročily státní hranici a rozvíjejí útok do hloubky nepřátelského území.

K obnově systému ostrahy hranic by měly být pohraniční jednotky, podřízené svazkům prvního sledu armády, uvolněny z podřízenosti.

Nicméně podporují vojska Pohraniční stráže i nadále druhý sled a týlové služby armády. K tomu dostane operační skupina vojsk Pohraniční stráže (styční důstojníci pluků Pohraniční stráže) úkoly ve štábu armády (svazků) a předá je dále do svých štábů.

Takovými úkoly jsou:

- bojová činnost, kterou vedou vojska Pohraniční stráže samostatně nebo v součinnosti s částí sil druhého sledu při průzkumu, pronásledování a ničení diverzních, výsadekových nebo rozprášených sil nepřítelů v pohraničním území (přitom je možné dočasné operační podřízení jednotlivých jednotek Pohraniční stráže);

- zajištění úseků pochodových os pro přesun druhých sledů a týlových služeb v pohraničním území;

- zjišťování nepřátelských sil, zajištění prostorů bojového rozmístění pro raketové útvary a jednotky stejně jako prostorů pro velitelská stanoviště a jiné prvky bojové sestavy, pokud se předpokládá jejich rozmístění v pohraničním území.

K nepřetržitému průzkumu v pohraničním území používají vojska Pohraniční stráže nepravdělně a dočasně pozorovací stanoviště a průzkumné hlídky. Hlavní síly naproti tomu jsou rozmístěny převážně soustředěně po rotách. Jsou neustále v pohotovosti k rychlému použití pro bojové i zajišťovací úkoly.

K obnově systému ostrahy hranic může být dočasně stanovena čára ostrahy, která se liší od skutečného průběhu hranic. Na této čáře se zasazují síly a prostředky vojsk Pohraniční stráže a plní úkoly ostrahy hranic.

Čára ostrahy skýtá některé výhody, jako například:

- spolehlivou ostrahu hranic v podmínkách aktivity na velké ploše v pohraničním území;

- zkrácení hraniční čáry pro její ostrahu při zmenšeném počtu jednotek;

— použití sil ve výhodných terénních podmínkách

Vzdálenost čáry ostrahy od státní hranice závisí na terénu a na situaci v úseku hranic; může probíhat jak na území nepřítel, tak i na vlastním území. V každém případě se při stanovení čáry ostrahy musí vycházet z toho, aby mezi čarou ostrahy a státní hranicí neležely žádné obydlené osady. Taktéž zařízení a objekty, které používá pohraniční obyvatelstvo k zásobování, ztěžují boj na čáře ostrahy.

Jednotky zaujímají čáru ostrahy jen dočasně a sice na dobu splnění úkolů. Zeníjní vybudování se tudíž neuskutečňuje. Síly a prostředky, které zaujímají čáru ostrahy, se zásadně používají čelem k vlastním vojskům.

Zajištění vojenských transportů

Zajištění a kontrola vojenských transportů při přechodu státní hranice je další součástí bojové ostrahy hranic. Vojska Pohraniční stráže plní tento úkol po obnovení ostrahy hranic. K tomu se zřizují na frontových a armádních osách a na železničních tratích v okruhu státní hranice kontrolní propouštěcí místa. To ovšem nevylučuje vedení vojenských transportů za zvláštní situace oklikou jinými silnicemi nebo tratěmi.

Rychlé zřízení kontrolního propouštěcího místa vyžaduje, aby operační skupina předávala včas velitelské Pohraniční strážě průběh pochodových os v pohraničním území. Teprve pak mohou štáby organizovat zajištění a kontrolu transportů na státní hranici. Současně stanoví štáby opatření k rychlému a dočasnému zřízení záložních kontrolních propouštěcích míst. Přesné stanoviště kontrolních propouštěcích míst závisí na průběhu čar ostrahy. Kontrolní propouštěcí místo zaujímá velitel, kterého dají k dispozici vojska Pohraniční stráže. Jemu jsou podřízeny zajišťovací jednotky tohoto kontrolního propouštěcího místa. Koordinuje součinnost všech sil, např. pořádkové služby a vojenské dopravy k účinné kontrole vojenských transportů a používá zajišťovací jednotky, aby zajistil kontrolní propouštěcí místo před útoky nepřítel. Velitel má v tomto ohledu oprávnění vydávat rozkazy všem silám.

Příprava jednotek na změnu podřízenosti

Vojska Pohraniční stráže mají být ve smyslu svých úkolů a zásad použiti připravena vyčlenit ze svého počtu útvary a jednotky a připravit je — i v krátkých lhůtách — na změnu podřízenosti k pozemním vojskům. Změnu podřízenosti nařizuje zásadně ministr národní obrany.

Většinou přitom jde o jednotky připravené k boji. Pevně se k tomu přibírají zálohy svazků Pohraniční stráže. Navíc mohou být z bojové sestavy sil použitých k bojové ostraze hranic vyčleněny jednotlivé jednotky, z nichž se vytvoří prapory.

Útvary a jednotky Pohraniční stráže, určené ke změně podřízenosti, se staví v objektech nebo shromaždištích do doby než dosáhnou pohotovosti k přesunu a k boji. Odpovědnost za úplný dovoz zásob podle norem vojsk Pohraniční stráže patří velitelům a štábům Pohraniční stráže.

Tyto jednotky mohou na základě svého stavu výcviku, svého složení a výzbroje dostat především tyto úkoly:

— zajištění velitelských stanovišť a jiných prvků bojové nebo operační sestavy;

— zaujetí a zajištění důležitých prostorů a objektů v týlovém prostoru vojsk na nepřátelském území;

— zajištění přísunových a odsunových cest, ústředních skladů a týlových základů a zařízení;

— doplnění svazků, jejichž bojové počty byly následkem předcházející bojové činnosti silně zeslabeny.

Organizace součinnosti

Jak již bylo uvedeno, jsou za organizaci a udržování součinnosti mezi svazky pozemních vojsk a mezi silami vojsk Pohraniční stráže, působícími v pásnu svazku, odpovědní velitelé divizí.

K udržování stálého spojení a k zabezpečení nepřetržité součinnosti mezi prvními sledy armády a mezi vojsky Pohraniční stráže vytvářejí štáby Pohraniční stráže operační skupiny, nebo používají styčné důstojníky, kteří se mohou ihned na vyžádání dostavit na velitelské stanoviště armády (popřípadě svazků a útvarů) k převzetí rozkazů. Informují velitele o situaci v pohraničním úseku a o použití jednotek Pohraniční stráže při bojové ostraze hranic. Pak předloží návrhy na začlenění příslušných vojsk Pohraniční stráže do bojové sestavy útvarů přikrytí a na jejich použití v pásnu ostrahy.

Abyste bylo umožněno včasné vydání úkolů svazkům prvního sledu a plukům Pohraniční stráže, měl by být navázán styk mezi armádou a velitelským Pohraniční strážě co možná nejdříve. Je výhodné, když velitel vyžádá operační skupinu velitelské Pohraniční stráže ihned po obdržení svého úkolu a pak ji nechá rozvinout jako samostatný prvek u velitelského stanoviště armády. Tím jsou vytvořeny předpoklady, aby úkoly a součinnost

pluků Pohraniční stráže a útvarů přikrytí byly stanoveny již během přibližování sil přikrytí k státní hranici a byly také předány.

Návrh náčelníka operační skupiny velitelství Pohraniční stráže na použití obsahuje všeobecné a obecně používané údaje. V žádném případě nesmějí se vyskytnout rozpory v návrzích na použití mezi náčelníkem operační skupiny a mezi styčnými důstojníky.

Je třeba rozhodnout tyto otázky:

- které jednotky nebo útvary Pohraniční stráže budou podřízeny svazkům prvního sledu armády;

- jak budou použity zálohy velitelství Pohraniční stráže v zájmu sil přikrytí a k přikrytí hlavních sil v pásmu ostražky;

- které směry mohou vojska Pohraniční stráže zajistit samostatně a kde je možné a účelné uskupení sil vojsk Pohraniční stráže v praporečích rajónech obrany;

- která opatření k podpoře vojsk Pohraniční stráže dělostřeleckými a protitankovými prostředky by měly zabezpečit svazky a na kterých úsecích.

Na základě toho, co je stanoveno, vydávají velitel armády a velitel Pohraniční stráže rozkazy svazkům Pohraniční stráže; tím je umožněno včas navázání styku mezi svazky prvního sledu a pluky Pohraniční stráže.

Není účelné, aby operační skupiny pluků Pohraniční stráže byly použity stále u svazků, které zaujaly své výchozí prostory 50 km i více od státní hranice. Měli bychom usilovat o to, aby velitel svazku ze své strany včas navázal prostřednictvím styčného důstojníka styk se štábem pluku Pohraniční stráže.

Použití operační skupiny u velitelského stanoviště svazku je žádoucí jen k podání návrhu, k převzetí úkolů a k účasti na organizaci součinnosti. Potom udržuje styk styčný důstojník. Za těchto podmínek se počítá s operačním podřízením jednotek Pohraniční stráže útvarům pozemních

vojsk jen v těch prostorech, v nichž jsou jednotky útvarů přikrytí rozvinuty v pohraničním území.

Poněvadž jsou vojska Pohraniční stráže v této době rozvinuta před útvary přikrytí nebo jejich bocích, je použití operační skupiny pluku Pohraniční stráže u velitelského stanoviště útvaru přikrytí výhodnější.

Na rozdíl od manévru na použití náčelníka operační skupiny velitelství Pohraniční stráže obsahuje návrh na použití velitel svazku již podrobnější údaje, které musí zabezpečit nepřetržitou a cílevědomou součinnost mezi vojsky Pohraniční stráže a silami svazku.

Zvláště je třeba upřesnit:

- způsob použití sil vojskového průzkumu na státní hranici s ohledem na průzkumný systém vojsk Pohraniční stráže;

- druh a způsob okamžitého předávání získaných průzkumných údajů a stálé výměny informací;

- zajištění rekognoskačních skupin v pohraničním území;

- činnost spojenou s klamáním nepřítelů;

- společnou činnost při obraně a ničení nepřátelských průzkumných sil a předsunutých jednotek v pohraničním území;

- plánování dělostřelecké palby a úseky rozvinutí protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího k podpoře vojsk Pohraniční stráže;

- překonávání pohraničního území a překračování státní hranice průzkumnými silami, předsunutými odřady a hlavními silami a z toho vyplývající úkoly pro vojska Pohraniční stráže;

- použití ženijních sil a prostředků k rychlému překonání ženijních zařízení na státní hranici a těžkých terénních úseků v pohraničním území;

- zabezpečení spojení po dobu trvání operačního podřízení;

- výměnu hesel a signálů pro velení, součinnost a výstrahu.

Bojová ostraha státní hranice je složitý úkol, který musí být řešen v každé situaci. Dobře organizovaná součinnost mezi vojsky Pohraniční stráže a svazky pozemních sil na straně jedné a mezi silami civilní obrany na straně druhé předpokládá zvláště vysoké organizační schopnosti.

Upraveno z tisku NDR

K řízení zdravotnické služby na operačním stupni

Se zvýšením ničivé síly na bojišti se zvyšuje počet raněných. Roste proto význam zdravotnické služby. Jsou stále větší nároky na kvalifikovanou a odbornou pomoc raněným a nemocným.

Zůstává stále hlavní problém, a to co nejdříve poskytnout pomoc raněnému. Za druhé světové války se snažili vyřešit tento problém tím, že síly a prostředky zdravotnické služby přisunovali co nejbližší k vojskům. Přiblížením léčebných prvků zdravotnické služby na bojiště zkrátí se čas přisunu raněného na jednotlivé zdravotnické stupně. K tomu byly organizovány odpovídající jednotky — sběrači raněných, jednotky pro odsun raněných a jednotky zdravotnické pomoci.

Tento systém byl založen na předpokladech, že vojska budou postupovat poměrně pomalu a zdravotnické etapy budou moci poskytovat pomoc delší dobu na jednom místě. Přijmout tento systém i v příští možné válce by bylo jistě chybné. Nový způsob řešení je třeba hledat. Určitý podklad k řešení mohou poskytnout zkušenosti z lokálních válek (Korea, Vietnam, Blízký východ), i když zde bylo použito jen konvenčních prostředků ničení. Manévrová válka charakterizovaná značnými údery a rychlými přesuny nám může dát představu, jaké požadavky budou kladeny na zdravotnickou službu. Její úkoly budou ještě nesrovnatelně vyšší, než v těchto válkách.

Vzhledem k současným možnostem zdravotnické služby předpokládáme, že raněný přijde na divizní obvazště průměrně za 4–8 hodin.

Tento čas je však z lékařského hlediska dlouhý. A co více — tento čas není kratší

jako koncem druhé světové války, kdy v Sovětské armádě 62,8 % raněných dosáhlo divizního obvazště za 1 až 9 hodin. V některých případech bude tento čas ještě delší. Může to mimo jiné způsobit stále snižování počtů zdravotnické služby. Např. v druhé světové válce zdravotnická služba polské armády měla na stupni pluku 95 pracovníků. Přitom obsluhovala prostor okolo 10 km² a na jednoho pracovníka připadalo 153 raněných. Současně je u pluku 36 pracovníků, kteří mají obsluhovat prostor okolo 150 km² a na jednoho pracovníka připadá statisticky 7 raněných (podobně je tomu u divize). Jak je vidět, podmínky zdravotnické služby se zhoršily. Z toho vyplývá i delší čas pro přisun raněného na zdravotnické etapy.

Zásady činnosti zdravotnické služby na operačním stupni se utvářely analogicky jako koncem druhé světové války s tím rozdílem, že nemocnice přešly z kompetence náčelníka zdravotnické služby armády na front. Nemocniční základny frontu, které mají 30 různých druhů nemocnic a možnost rozvinout 88 až 10 tisíc nemocničních lůžek každá, jsou značně vzdáleny od linie frontu (40–50 km). Front disponuje různým počtem nemocničních základen — průměrně 6–8. Má možnost rozvinout 70–90 tisíc lůžek. Takový počet raněných předpokládáme ošetřit během frontové operace.

Frontové základny budou zahajovat činnost s určitým zpožděním, které vyplývá z času na přesun na nové místo a samotné rozvinutí. NZ obsazuje velký prostor 400–600 km². Z toho vyplývají určité potíže při přesunu nemocných a vydělení

k tomu sil a prostředků dopravy. Léčení raněných a nemocných ve FNZ počítáme po dobu 2—3 měsíců. Přitom bude probíhat odsun na teritorium. Počítáme, že vlaky, auty a částečně letectvy bude odsunuto 40—45 % raněných, tj. okolo 35 tisíc. Ostatní mají se léčit ve FNZ. To může budít určité výhrady. Může se to týkat celkové možnosti zdravotnické služby, zásad rozvinování ve válce a nutnosti udržování značných sil a prostředků zdravotnické služby pro civilní obyvatelstvo na teritoriu.

K rozvinutí jedné FNZ je třeba značného množství kádrů — 400 lékařů, 1200 ošetrovatelek a okolo 3500 zdravotnického personálu. K rozvinutí 6—8 základů je třeba 2500—3500 lékařů, od 7 do 10 000 ošetrovatelek a 21 000 až 28 000 přeškoleného personálu.

Dodržování zásady „léčit“ na FNZ zhoršuje podmínky činnosti zdravotnické služby. K léčení jsou optimální stacionární podmínky umístění. Ty můžeme získat na teritoriu rozšířením stálých nemocnic a rozvinutím nových v sanatorijích, školách atd. Předvídáme, že na teritoriu se počet nemocničních lůžek ze 180 tisíc zvýší až na 360 tisíc. Budou samozřejmě pracovat v omezenějších podmínkách, ale budou to jistě lepší podmínky než v polních nemocnicích.

Při ponechání současného stavu je třeba značného úsilí při mobilizaci sil a prostředků na teritoriu a překonávat ztížené podmínky v polních základnách.

Na rozhrání při cvičení vidíme zesílenou tendenci zkrátit čas od zranění vojáka do poskytnutí jemu nejprve lékařské a pak ostatní pomoci. Ve Vietnamu docílili Američané zorganizovat zdravotnickou službu tak, že v některých případech zkrátili dobu od zranění k poskytnutí pomoci do 25 minut. Upustili od vytváření stálých základů poblíž bojujících vojsk. Organizovali lehké nemocniční základny s širokými možnostmi samostatného působení. Každá nemocnice měla jen 60 lůžek, spojením pak mohla dosáhnout až do 400 lůžek. Zmenšení nemocnic mělo výhodu v manévru a možnosti zasahovat v nejpotebnějších místech. Podobně i ostatní armády NATO počítají s nemocnicemi o menším se počtu lůžek, které však nepřekročí počet 100.

Jak řeší tyto armády obsluhu většího počtu raněných a nemocných?

Je známo, že na operačním stupni řeší tento problém rychlým a hromadným odsunem. Ve Vietnamu měli vybudovaný celý systém zdravotnických odsunů. Raněný po poskytnutí pomoci v lehkých nemocnicích byl odsunut na velkou vzdálenost od

fronty. První odsunová základna byla na Filipínách nebo Okinávě. Zdravotnická letadla v pravidelných letech odvážela raněné. Ranění, kteří neměli naději se vyléčit během 2—3 měsíců, byli odváženi do USA do nemocnic, které byly nejbližší jejich stálého bydliště.

Zkušenosti ukazují, že je možné snižovat stavy a prostředky zdravotnické služby udržovaných v prostoru bojové činnosti. Přitom můžeme zabezpečit raněným a nemocným kvalifikovanou pomoc a léčení, které se blíží mírovým podmínkám.

Je otázka, do jaké míry můžeme použít tyto zkušenosti v našich podmínkách (šlo o lokální válku s použitím konvenčních prostředků). To musíme důkladně zvážit.

Zejména je třeba zvážit též ekonomické důsledky nového řešení. Tak např. během frontové operace přijde do FNZ okolo 90 000 raněných. Z toho předpokládáme odsunout na teritorium do 45 %, tj. okolo 30—35 tisíc.

Teritoriální základna disponuje značným počtem dopravního letectva.

Možnosti odsunu raněných jednotlivými typy letadel ukazuje **tabulka 1**.

Jednoduchý výpočet podle údajů v tabulce 1 ukazuje na objem odsunu u typů letadel na vzdálenost 400—800 km

AN-2	180 X 3 =	324 osob
IL-14	306 X 3 =	918 osob
AN-12	120 X 2 =	240 osob
AN-24	432 X 3 =	1296 osob
IL-18	720 X 3 =	2160 osob
TU-134	225 X 3 =	675 osob
IL-62	240 X 2 =	480 osob

Celkem 6093 osoby

Samozřejmě, že tento výpočet je jen orientační. Ke snížení může dojít různými způsoby — např. nesprávné využití typu letadel, špatné podmínky přistání některých typů letadel na letištích atd.

I při využití letectva na 40 % bude schopno zajistit odsun 3000 raněných a nemocných denně. Jestliže přijmeme, že z celkového počtu raněných nebude mít naději na odsun okolo 10 %, pak můžeme počítat, že 60—70 % raněných a nemocných schopných odsunu budeme moci denně odsunout letadly. Pak můžeme počítat, že po skončení frontové operace, která trvala 10—12 dní, by odsun z FNZ mohl skončit do dvou týdnů.

Kdybychom přijali zásadu ihned odsunout raněné a nemocné z FNZ, důsledek by se projevil v mnoha směrech. Především by se mohl zmenšit počet nemocničních lůžek v FNZ. Také počet FNZ by

Tabulka 1

Typ letadla	Počet letadel	Rychlost přeletu km/h	Dolet	Počet raněných v jednom letadle a celkově	Počet možných letů
AN-2	18	180	1 200 km	6/108	3
IL-14	17	320	1 800 km	18/306	3
AN-12	2	520	12 000 km	60/120	2
AN-24	16	540	3 000 km	27/432	3
IL-18	10	650	5 000 km	72/720	3
TU-134	5	900	2 000 km	45/225	3
IL-62	2	870	10 000 km	20/240	2
Celkem	70			2 151	

se mohl snížit o 1/3, tzn. místo 6—8 by bylo 4—6. V nemocnicích bychom ponechávali jen raněné, které nemůžeme odsunout a uvolněné nemocnice můžeme použít v nových prostorech.

Náklad na odsun raněného nepřevyšuje 200—600 zlotých. Tento náklad je samozřejmě vyšší, než při použití jiného dopravního prostředku. Avšak při použití jiného dopravního prostředku musíme počítat s rozvinutím nemocnic na cestách odsunu a se stravováním raněných během odsunu.

Při přijetí nového způsobu odsunu bylo by třeba učinit opatření na teritoriu pro příjem raněných a nemocných. Jde zejména o vykládací prostory a odsun do teritoriálních zařízení. Přizpůsobení dopravních prostředků by nedělalo větší potíže. Některá letadla již mají možnost

adaptace — viz IL-14, AN-2 a IL-18. U ostatních letadel je třeba připravit záchytky k zavěšení nosítek a k nakládání raněných připravit vhodná zařízení. Strmé schody rozhodně neodpovídají těmto požadavkům. Ukazuje se, že nejvíce času bychom ztráceli při nakládání a vykládání. Vyřešení těchto problémů by přispělo i v míru k odstranění namáhavých prací v dopravním letectvu.

Zjednodušila by se spolupráce s ministerstvem zdravotnictví. Podle konkrétních podmínek je třeba si učinit závěr, zda přijat zásadu maximálního odsunu raněných z frontu na teritorium a jakým způsobem. Zvážit náklady na odsun v konkrétních podmínkách, zda jsou převažující nad časem odsunu raněných, přičemž je třeba brát v úvahu i morální hledisko.

Upraveno z polského tisku

z kapitalistických armád

**PŘESUN
A STŘETNÝ BOJ
MECHANIZOVANÉ
DIVIZE
BUNDESWEHRU**

Orgány velení Bundeswehru věnují v souladu se základní koncepcí NATO velkou pozornost zvýšení mobilnosti pozemních vojsk, jejich úderné síly a vybavení mechanizovaných a tankových jednotek terénními bojovými a dopravními vozidly. Schopnost rychlého přesunu, rozvinutí a zahájení boje považují za jeden ze základních požadavků, kladených na pozemní vojska v soudobých podmínkách.

V západoněmeckém vojenském odborném tisku a především v knize generála Middeldorfa „Velení a boj“ se zdůrazňuje, že přesuny jsou nejdůležitější součástí bojové činnosti vojsk, protože ve většině případů bude střetný boj zahájen právě z pohybu. Soudobá bojová činnost vyžaduje časté přemísťování vojsk, jejich rychlé rozvinutí z hloubky a vedení rozhodných úderů z chodu. V tomto světle představují přesuny pozemních sil Bundeswehru jednu z hlavních otázek bojové přípravy vojsk v míru. O tom svědčí i skutečnost, že procvičování různých způsobů přesunu je součástí skoro všech taktických i velitelsko-štabních cvičení, která bývají zpravidla zahajována přesunem z míst stálé dislokace do prostorů cvičení.

Cílem přesunu je včasné a skryté vyvedení vojsk do stanoveného prostoru anebo na určenou čáru při respektování požadavku plné bojové pohotovosti. Hlavním způsobem přesunu v soudobých podmínkách je přesun vojsk na organických bojových a dopravních vozidlech. Nevylučuje se však ani převoz po železnici a přesun pěším pochodem. V září 1971 v průběhu dvoustranného divizního taktického cvičení řízeného štábem 2. armádního sboru pod krycím názvem „Gutes Omen“ uskutečnily 4. motorizovaná a 1. horská divize přesun z míst stálé dislokace do stanovených prostorů po šesti osách na organických kolových bojových a dopravních vozidlech. Pásová bojová a dopravní vozidla byla z úsporných důvodů a z důvodů šetření bojové techniky přesunuta do výchozích prostorů po železnici. Pro tento druh dopravy bylo vyčleněno více než 80 železničních transportů.

Velký počet dopravních prostředků u útvarů a svazků Bundeswehru, jejich

různá rychlost a schopnost překonávání terénu, jakož i složitost materiálně technického zabezpečení vyžadují při přípravě a provedení přesunů značný rozsah organizačních, taktických a technických opatření.

Organizace a samotný přesun závisí ve značné míře na podmínkách. Za přesunu jsou vojska vždy vystavena nepřátelskému napadení. Polní řád pozemních vojsk podle interpretace generála Middeldorfa vyžaduje, aby každý přesun byl organizován s předvídáním střetného boje nezávisle na tom, v jaké vzdálenosti je nepřítel. Polní řád zdůrazňuje, že největším nebezpečím pro vojska na přesunu je nepřátelské letectvo. Proto i při převaze vlastního letectva je třeba přesunovat vojska po několika osách, v rozčleněných proudcích, převážně v noci, nebo za omezené viditelnosti.

Největší pozornost je věnována maximálnímu využití kapacity silnic, přípravě os přesunu a jejich vytyčení, jakož i účinné regulaci pohybu. Má-li nepřítel převahu ve vzduchu, přesunují se vojska zpravidla v noci s přísným zachováváním světelného maskování. V západoněmecké armádě existují čtyři stupně světelného maskování bojových a dopravních vozidel za přesunu: „O“ — osvětlení plně vypnuto; „T 1“ — zapnuta pouze zadní světla; „T 2“ — zapnuta pouze přední světla a „T 3“ — zapnuta přední i zadní světla.

Počítá se s tím, že za nočního přesunu budou vojska méně než ve dne ohrožena činností letectva a jadernými úderů. Ve dne však mají větší pohyblivost, mohou rychleji hodnotit situaci a uskutečnit radikálnější opatření k zmenšení následků nepřátelských úderů.

Vojska na přesunu mohou být kromě toho napadena úderem raket a dělostřeleckými s použitím jaderné, chemické i klasické munice. Budou též nucena překonávat úseky radioaktivního i chemického napadení a různé překážky a zátarasy. V soudobých podmínkách je mohou překvapivě napadnout nepřátelské výsadky a diverzní skupiny. Proto se doporučuje za každé situace věnovat pozornost v první řadě organizaci průzkumu všeho druhu, správnému členění pochodových proudů, zabezpečujícímu rychlé rozvinutí jednotek do bojových sestav, účelnému rozdělení posilových prostředků v proudcích a stálému udržování kázně za přesunu.

Mechanizovaná divize Bundeswehru se přesunuje zpravidla samostatně ve stanoveném pásmu po několika osách. Přesun divize po jedné ose se připouští jen v krajním případě, není-li jiná možnost. Brigáda se přesunuje po 1—2, ve výjimečných pří-

padech po třech osách v pásmu stanoveném velitelem divize. Právo volby jednotlivých os má velitel brigády. Přitom se doporučuje použít maximálního počtu komunikací, probíhajících v daném pásmu. Vzdálenost jednotlivých os má být nejmenší 5 km.

Brigády a ostatní útvary divize se přesunují v sestavách pochodových proudů. Jejich sestavu stanoví velitel divize podle situace tak, aby bylo možné kdykoliv zahájit bojovou činnost z chodu. Zvláštní důraz se klade na rozdělení jaderných prostředků po proudcích nezávisle na tom, zda se předpokládá jejich použití či nikoli.

Pochodový proud pozůstává z útvarů a jednotek přesunujících se po jedné ose. Může zahrnovat jednu nebo několik skupin pod jedním velitelem. Sestava skupiny je co do velikosti ve většině případů rovna zesílenému praporu, může však být i větší. Do sestavy čelní skupiny patří zpravidla jeden zesílený mechanizovaný (tankový) prapor. Jednotlivé skupiny se tvoří tak, aby při střetnutí s nepřítelem mohly samostatně bojovat.

Při organizaci přesunu se klade důraz na správnou volbu formy přesunu a na pečlivou organizaci opatření bojového zabezpečení. Ve většině případů se dává přednost přesunu v pochodových proudcích, i když se doporučuje použít této formy pouze v noci nebo za omezené viditelnosti. Ve dne, zvláště za silné letecké činnosti nepřítele, se doporučuje vést přesun po jednotlivých skupinách, i když se počítá se snížením rychlosti přesunu a prodloužením doby trvání průchodu útvarů a jednotek divize.

Průzkum vede zpravidla organizační průzkumný prapor divize a průzkumné čtyři brigád. Průzkumný prapor vede průzkum v celém pásmu divize (50—60 km) zesílenými hlídkami do vzdálenosti 100 km od čela proudu hlavních sil. Průzkumné čtyři brigády vedou průzkum v pásmu brigády na vzdálenost do 30 km.

S cílem čelního zajištění jednotlivých brigád divize se na každé pochodové ose vyčleňuje čelní skupina (předvoj) v sestavě zesíleného mechanizovaného nebo tankového praporu, který zase vysílá pochodovou záštitu do vzdálenosti 5—8 km od čela proudu předvoje (na 15 min. pohyb).

Do sestavy pochodového zajištění se zpravidla vyčleňuje zesílená mechanizovaná rota na obrněných transportérech, která se stává tzv. čelní rotou. Vysílá na vzdálenost do 1700—2000 km čelní četu, která může být zesílena tanky, ženisty a dělostřeleckými pozorovateli. Čelní četa postupuje od jedné čáry ke druhé a vy-

užívá přitom výhodných terénních podmínek. Podává veliteli čelní rotu zprávy o nepříteli a překážkách na ose přesunu.

K zajištění pochodových proudů z nekritického křídla a z týlu se vytváří boční a týlová pochodová záštita. Podle situace může být do jejich sestavy vyčleňována četa až rota mechanizované pěchoty, zesílená podle potřeby tanky.

Za čelními skupinami (předvojem) se přesunují ve vzdálenosti 10–15 km po stanovených osách proudy hlavních sil divize. Hlavní síly mají být stále připraveny organizovaně zahájit boj při setkání s nepřítelem, přičemž každý proud i skupina musí být s to působit samostatně.

Do sestavy hlavních sil divize patří zpravidla mechanizovaná brigáda a tanková brigáda s výjimkou jednotek, vyčleňovaných pro předvoj a záštitu, dále smíšený dělostřelecký pluk, štáb divize, jednotky a útvary týlového zabezpečení, jakož i posilové a podpůrné prostředky. Protiletadlový dělostřelecký oddíl se zpravidla přiděluje po bateriích jednotlivým pochodovým proudům.

Mechanizovaná (tanková) brigáda se přesunuje zpravidla po jedné až dvou osách. Vzdálenosti mezi vozidly mohou být podle rychlosti pohybu a podmínek přesunu 25, 50 až 100 m. Vzdálenosti mezi četami nemají přesahovat 100 m, mezi rotami 500 až 1000 m a mezi skupinami (prapory) 3–5 km.

Při přesunu pod úhrozou nepřátelského napadení, zvláště s použitím jaderných zbraní se doporučuje vzdálenosti zvětšit. V tomto případě mohou dosahovat těchto hodnot: mezi rotami 1000 až 2000 m (tj. 3–5 minut pohybu); mezi prapory — 30 minut pohybu. V noci a za omezené viditelnosti se vzdálenosti zmenšují. Na dálnicích se předpokládá udržovat vzdálenosti mezi vozidly do 100 m nezávisle na rychlosti přesunu.

Rychlost přesunu (střední rychlost pohybu z výchozí čáry do místa určení bez zápočtu času pro oddechy) stanoví svým rozkazem velitel divize. Předpokládá se, že při přesunu po silnicích I. třídy bez narušení činnosti nepříteli nebo komplikací, způsobených jiným druhem dopravy, může rychlost přesunu dosáhnout hodnoty do 30 km/hod. ve dne a do 20 km/hod. v noci u pásových vozidel a do 40 km/hod. ve dne, resp. do 35 km/hod. v noci u vozidel kolových. Na jednotlivých malých úsecích a na dálnicích může být za stejných podmínek dosaženo i vyšší rychlosti přesunu.

Oddechy za přesunu se určují v trvání do 30 minut po technickou prohlídku vozidel po každých dvou hodinách pohy-

bu (za přesunu, trvajícím méně než 3 hodiny se oddech nestanoví). Odpočinek, spojený s vydáním stravy a doplněním pohonných hmot vozidel na místech stanovených rozkazem pro přesun má trvat nejméně 2 hodiny. Za přesunu, jehož celková délka trvání nepřesahuje 6 hodin, se takový odpočinek nestanoví.

Denní výkon proudů, v jehož sestavě jsou pásová vozidla, dosahuje podle západoněmeckých vojenských odborníků asi 200 km. Jednotky, přesunující se pouze na kolových vozidlech, mohou překonávat vzdálenost 250–300 km za den.

Na základě těchto norem můžeme pak posoudit způsob výpočtu hloubky pochodových proudů mechanizované divize Bundeswehru za přesunu.

Soudobá mechanizovaná divize Bundeswehru se skládá z velitelství, štábu, štábní rot, dvou mechanizovaných a jedné tankové brigády, smíšeného dělostřeleckého pluku, protiletadlového dělostřeleckého oddílu, pěti samostatných praporů (průzkumného, spojovacího, ženijního, zásobovacího a zdravotnického), spojovací a průzkumné letky a rot vojenské policie.

Považujeme-li za základ kritéria, uvedená pro výpočet hloubky proudů, můžeme určit hloubku pochodové sestavy mechanizované divize za přesunu po třech nebo dvou osách.

V sestavě jednoho pochodového proudů mechanizované divize, přesunující se po třech osách, bude zpravidla jedna zesílená mechanizovaná (tanková) brigáda, mající 6–7 skupin. Celkově bude mít divize 18–21 těchto skupin. Hloubka proudu jedné skupiny je přibližně 12 km. Celková hloubka jednoho proudu (6 až 7×12 km) dosahuje tedy 84 km. K tomu je nutné připočítat vzdálenost mezi jednotlivými skupinami (5 až 6×3 až 5 km), která bude dosahovat průměrné hodnoty 22 km. V daném případě bude hloubka jednoho pochodového proudu rovna hloubce pochodové sestavy divize, přesunující se po třech osách a dosáhne průměrné hodnoty 100 km (72 až 84 km + 22 km = 94 až 106 km).

Při přesunu divize po dvou osách se bude v sestavě proudů přesunovat na každé ose 9–10 skupin. V takovém případě dosáhne celková hloubka pochodové sestavy divize hodnoty 132 – 165 km (9 až 10×12 km = 108 až 120 km + 8 až 9×3 až 5 km = 24 až 45 km).

Úspěšný přesun velkých svazků závisí na jeho organizaci. Velitel divize musí po vydání předběžných nařízení pro přípravu přesunu rozhodnout situaci a vydat rozhodnutí pro přesun. Štáb divize organizuje

pak na základě nařízení velitele průzkum, zajištění, regulaci pohybu na stanovených osách a zpracuje rozkaz pro přesun a plánovou tabulku přesunu.

V rozkaze pro přesun se uvádějí zprávy o nepříteli a vlastních jednotkách, posilové prostředky, úkoly pro průzkum nepříteli a os přesunu a opatření bojového zabezpečení, členění pochodové sestavy a podřízenost v průběhu přesunu, pásma přesunu divize a brigád, výchozí čára a regulační čáry, doba průchodu průchodištěm, rychlost přesunu, vzdálenosti, místa odpočinku, doba ukončení přesunu, opatření pro regulaci přesunu a organizace spojení.

Na základě rozkazu velitele divize a nařízení štábu zpracovávají velitelé a štáby brigád vlastní rozkazy pro přesun a tabulky přesunu, které jsou jeho přílohou.

Velká pozornost je věnována organizaci regulační služby a kontrole dodržování doby průchodu proudů regulačními čarami. Tyto úkoly plní divizní rota vojskové policie, do jejíž podřízenosti se předávají i regulační orgány přesunujících se jednotek. Kromě regulace pohybu vojskové policie vytyčuje osy přesunu, zabezpečuje průchod vojsk městy a osadami v úzké součinnosti s místní policií a vojskou policií teritoriálních vojsk.

Spojení za přesunu organizují štáby divize a brigád. K tomu využívají spojovací a průzkumné letky, která má ve své sestavě 12 vrtulníků „Alouette 2“, jakož i motospojky. Na osách přesunu mohou být zřizovány a vybaveny střediska sběru zpráv a přistávací plochy pro vrtulníky. V nutných případech se používá rádiového spojení a stacionárního linkového spojení mezi osadami.

Za nejvýhodnější pohyblivé místo vedení svazků za přesunu se považuje vrtulník. Velitel divize a velitelé proudů mají z vrtulníků možnost osobně sledovat průběh přesunu i situaci v pásmu vlastního svazku a účinněji i operativněji velet.

Přesun mechanizované divize končí dosažením stanovených prostorů nebo čar rozvinutí pro střetný boj.

Vedení střetného boje je ovlivněno názorem, že ke střetnému boji v soudobé válce může dojít v pásmu divize v průběhu přesunu směrem k nepříteli nebo během útoku při vyřazení s cílem odrazit jeho protiúder (protizteče).

V obraně může dojít ke střetnému boji při vedení protizteče silami mechanizované divize (ze zálohy sboru nebo polní armády) nebo silami jejich brigád proti nepříteli, který se vklíní do bojových sestav bránících se vojsk nebo rozvíjí úspěch svého útoku v hloubce obrany. Střetný

boj může být rovněž veden v rámci boje se vzdušnými výsady nepřítele.

Střetný boj je charakterizován nejasností situace, vysokou manévrovostí vojsk a rychlým průběhem. Předchází mu zpravidla vyřazení obou stran v pochodových nebo předbojových sestavách. Proto se veliteli divize doporučuje za přesunu stále sledovat a hodnotit situaci a promýšlet varianty bojové činnosti v prostorech možného střetnutí s nepřítelem.

V předpisech se zdůrazňuje, že na tom, jak operativně jsou veliteli divize a jeho štáb s to připravit a vydat rozhodnutí pro střetný boj a zabezpečit předání bojových úkolů vojskům, bude záviset i rychlost rozvinutí hlavních sil divize. Úspěchu ve střetném boji se dosahuje především nepříteli v rozvinutí na výhodných čarách a vedení rozhodného úderu do boku s cílem zničit jeho hlavní uskupení. Za začátek střetného boje se považuje palebný úder raket, dělostřelectva a letectva na pochodové proudy nepříteli s cílem zdržet jeho vyřazení, způsobit mu maximální ztráty a zabezpečit tak rozvinutí svých hlavních sil.

Jako první se dostávají do dotyku s nepřítelem zpravidla průzkumné jednotky divize, které získávají zprávy, jež velitel potřebuje pro správné zhodnocení nepříteli a rozhodnutí pro střetný boj.

Účinná palba a rozhodná zteč na nepříteli silami čelních skupin (předvojů) na samém začátku střetného boje mají rozhodující význam pro jeho další průběh. Proto se doporučuje rozvinout čelní skupiny brigád ke zteči přímo z pochodového proudu. Jejich zteč je účelné podporovat palbou organického dělostřelectva a minometů brigád, v nutných případech i palebnými prostředky velitele divize.

V případech, že nepřítel předešel vlastní čelní skupiny v rozvinutí, musí tyto poukázat nepříteli na široké frontě, napadnout ho palbou všech prostředků a zabezpečit co nejvýhodnější podmínky pro rozvinutí hlavních sil.

Boj čelních skupin řídí přímo velitel divize nebo velitelé brigád. V průběhu tohoto boje upřesňuje velitel divize na základě získaných zpráv o nepříteli svá rozhodnutí pro rozvinutí a zasažení hlavních sil a vydává nutná nařízení, která se v prvním pořadí předávají čelním jednotkám.

Útvary a jednotky divize z chodu přecházejí z pochodových proudů do předbojových a bojových sestav. Formy rozvinutí hlavních sil se doporučuje volit podle charakteru terénu, podmínek přesunu a bojové sestavy pochodových proudů. Hlav-

ní síly je možné zasazovat do boje přímo z pochodu nebo po rozvinutí.

Přímo z pochodu zahajuje divize boj předvojovými skupinami bez předběžné zastávky. Západoněmecké řady stanoví, že pro střetný boj je charakteristická rychlost bojové činnosti a postupné zasazování hlavních sil. Dojde-li ke střetnutí s velkými silami nepřítele, musí mechanizovaná divize zahájit útok až po přisunutí a rozvinutí hlavních sil, tedy po předběžné přípravě. V tomto případě jsou brigády prvního sledu divize zasazovány současně. Při střetnutí s nepřítelem, který je v převaze, se připouští přechod do obrany částí sil, např. jednou mechanizovanou (tankovou) brigádou s cílem způsobit útočícímu nepříteli maximální ztráty a pak jej zničit úderem do boku.

Pro vedení střetného boje s předchozím rozvinutím hlavních sil se doporučuje činit bojovou sestavu divize na dva sledy. První sled může tvořit uskupení, jehož úkolem bude vedení hlavního nebo pomocného úderu. V jeho sestavě budou působit dvě brigády, ve druhém sledu pak jedna brigáda. Tankové brigády bude ve většině případů použito v prvním sledu na směr hlavního úderu. Mechanizovaná brigáda, vyčleněná do druhého sledu, má být v pohotovosti k zasazení s cílem rozvinutí úspěchu brigád prvního sledu nebo odrazení útoku nepřítele, který má převahu sil, dále s cílem poutat ho na široké frontě a tím zabezpečit přechod hlavních sil divize k boji na zdrženou za předpokladu, že to situace vyžaduje.

Rozvinutí a zasazení hlavních sil divize má být podporováno palbou raketových prostředků a hlavního dělostřelectva divize a brigád. V nutných případech se předpokládá využití k plnění úkolu palebné podpory prostředků armádního sboru a letectva. Považuje se však za málo pravděpodobné a prakticky sotva

možné oboustranné použití jaderných zbraní při zahájení střetného boje z důvodu nejasnosti situace a poměrně dlouhé doby, potřebné k přípravě jaderného úderu.

Po palebném úderu přecházejí do útoku hlavní síly divize. Mechanizované jednotky na obrněných transportérech spolu s tanky vstupují do boje z chodu a úder z křidel usilují o rozdrobení a ničení nepřítele.

Podpůrné letectvo a dělostřelectvo vedou úderu na přisunované zálohy, palebná postavení raket a dělostřelectva a jiné nepřátelské objekty, rozmístěné v prostoru bojové činnosti. V průběhu střetného boje mohou být s cílem ovládnutí důležitých terénních úseků, přeprav, mostů a zabránění přísunu záloh vysazeny z rozhodnutí velitele sboru vzdušné výsadky v síle do mechanizovaného praporu. Např. v průběhu výše uvedeného cvičení „Gutes Omen“ byly vzdušné výsadky vysazeny s cílem ovládnutí a udržení přeprav na řece Dunaj.

Ve střetném boji je kladen značný důraz na protitankovou obranu. Protitankové jednotky se doporučuje přemísťovat v sestavě proudů tak, aby mohly v každém okamžiku zabezpečit obranu pěchoty, dělostřelectva i orgánů velení v průběhu jejich rozvinutí z pochodových proudů do bojových sestav. Zvláštní pozornost v průběhu rozvinutí vojsk a při zahájení střetného boje je věnována ochraně křidel. Za všech okolností však musí velitel divize i velitelé brigád předvídat možnost rychlého soustředění všech protitankových prostředků na směrech pravděpodobných úderů nepřátelských tanků.

V případě úspěšného vývoje střetného boje dokončuje mechanizovaná divize zničení hlavního uskupení nepřítele a podle nařízení velitele armádního sboru přechází k jeho pronásledování.

SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP PŘI ZAVÁDĚNÍ SAMOČINNÝCH POČÍTAČŮ

Současné období v ČSLA můžeme charakterizovat jako přípravnou etapu cílevědomého vytváření a zavádění automatizovaných systémů řízení a velení. V oblasti mechanizace a automatizace polního velení tvůrčí úsilí směřuje v souladu s koaličními záměry armád států Varšavské smlouvy na vševojskový podsystem jako rozhodující a integrující složku a podsystemy druhů vojsk. Maximálně se snažíme dosáhnout jednoty technických prostředků mechanizace a automatizace ve všech armádách zemí Varšavské smlouvy.

Jedním ze základních prvků automatizovaných systémů velení (ASV) i zbraňových systémů jsou samočinné počítače. Charakteristickým rysem ASV s počítači (ať již jde o relativně izolovaný systém nebo velký integrovaný systém velení) je potřeba souhry všech prvků systému. Všechny technické prvky musí být v celém svém souhrnu a vzájemných vazbách zvoleny adekvátně potřebám ASV. Jinými slovy — v reálných systémech velení jde o zajištění příslušných potřebných reakcí v reálném čase (např. doba od zjištění vzdušných nepřátelských cílů do vydání rozkazu k jejich zničení). Nevhodně zvolené technické i programové prostředky mohou podstatně snížit efektivitu systému.

Výstavba ASV a integrovaných komplexních informačních systémů vyžaduje činnost počítačů v režimu přímého spojení s uživatelem (on-line) a reálném čase (měřítka reálného času přirozeně může být různé — od tisíců vteřiny až třeba po několik hodin). Volba potřebné konfigurace počítače je proto jednou z kritických záležitostí návrhu a výstavby ASV*).

Základní problémy návrhu ASV

Zkušenosti z výstavby automatizovaných systémů s počítači ukazují, že především návrh systémů pracujících v reálném čase (operativním režimu) je poměrně komplikovanou záležitostí. Z teorie informačních (řídících) systémů je znám princip neuzavřenosti výstavby systémů, který vyúsťuje v postupný iterační proces; přitom několik fází může probíhat souběžně a zpětnovazebně se ovlivňovat — viz schéma.

*) Poznámka: Dělení na systémy pracující v tzv. reálném čase a naopak není zcela realistické, neboť vsměš dochází k integraci různých funkcí a činností, které lze podle zvoleného měřítka považovat za probíhající v „reálném“ nebo „nereálném“ čase. Zavedení tohoto pojmu však podtrhuje a ozřejmuje potřebu systémového přístupu při volbě konfigurace počítačů. Potřeba velmi krátkých reakčních časů se též někdy vyjadřuje pojmem — operativní režim.

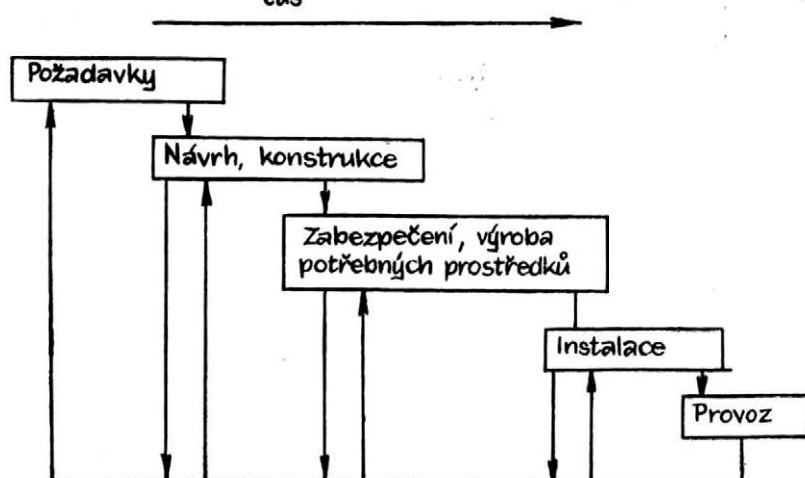

Schéma vývojového procesu informačních (řídících) systémů

Ve fázi návrhu a konstruování jde přirozeně o řešení vzájemně podmíněných otázek programového vybavení a technických prostředků.

Nepředpokládáme, že v době zahájení výstavby systému budeme mít odpovědi na všechny otázky, které je třeba klást již před zahájením bezprostředního určování parametrů potřebné výpočetní techniky. Při konkretizaci problémů, které mají být výsledkem a východiskem pro návrh techniky, jde především o specifikaci:

- typů informací, jež se budou v systému zpracovávat;
- funkcí, které bude zpracování příslušné zprávy vyžadovat;
- informačního masívu;
- intenzit a ostatních charakteristik toků požadavků; základních statistických charakteristik zpráv;
- charakteristik odpovědí — výstupů;
- požadavků na spolehlivost zpráv.

Východiskem bude postupné budování systémů od zjednodušené varianty (modelu) sloužící k zjišťování odpovědí na otázky, které nebylo možné zodpovědně nalézt ve stádiu prvotní analýzy. Celý systém se pak bude budovat metodou postupných iterací.

Je však nutné vážně se zabývat metodikou odhadů parametrů a konfigurace prostředků výpočetní techniky potřebné pro fungování systému, neboť tak lze získat důležité údaje pro výchozí budování

systému. Hrubé nepřesnosti při určením takových údajů mohou v systémech pracujících v operativním režimu způsobit velké potřeby, jelikož toky vnějších požadavků do počítačů jsou do značné míry na vlastnostech počítačů nezávislé. Nemá-li pak počítač dostatečnou výpočetní kapacitu [složitá funkce rychlosti procesoru, kapacity a rychlosti operační paměti i paměti vnější, parametrů kanálů atd.], může nastat situace, kdy systém není schopen vykonávat úkoly na něj kladené. Příkladem může být případ palubního počítače kosmické lodi Apollo při jednom z prvních letů lidí na Měsíc. V posledním stádiu přistávání lunárního modulu Orel byl tok vstupních údajů tak intenzivní, že došlo k „zahlcení“ počítače: fronty vstupních počítačů narůstaly nad kritickou mez, doby odpovědi [reakce] začaly podstatně narůstat, systém degeneroval a prakticky přestal fungovat. Nebýt pohotového zásahu z řídicího centra na Zemi, mohla expedice dopadnout katastrofálně.

Složitý je problém při zástavbě výpočetní techniky do mobilních prostředků, což je nezbytný předpoklad výstavby polního automatizovaného systému velení vojskům. Nebezpečné je především podhodnocení nároků. V pracovištích tohoto typu jsou velmi obtížné další úpravy a přebudování a to vzhledem k omezenému prostoru i v přípravě použití počítačů modulárního typu s možnostmi rozšiřování.

Odhady potřebné výpočetní techniky

Při odhadech potřeby výpočetní techniky pro systémy s přímým spojením pracujících v reálném čase je nutné soustředit pozornost na parametry, jež jsem již uvedl při specifikaci výpočetní kapacity počítače, rozšířené o parametry charakterizující okolí počítače.

Využití spojovacích kanálů, koncových zařízení, schopnosti těchto koncových zařízení apod. Cílem je postihnout proces zpracování informace (zprávy) v celém komplexu.

Jaká je podstata zkoumaného jevu? Praktické zkušenosti z provozu počítačů a zkoumání vztahu mezi zatížením systému, dobami reakce, počty nezpracovaných úloh (požadavků) čekajících ve frontách, na modelech různého typu uvažujících nahodilost probíhajících procesů, ukazuje na určitý práh nasycení systému. Chápeme-li zatížení (ρ) jako poměr mezi průměrným počtem požadavků vyžadujících obsluhu a průměrným (možným) počtem obslužených požadavků, pak musí ρ ležet v intervalu $\rho \in (0,1)$, nechceme-li pracovat vědomě v režimu, kdy systém odmítá obsluhu velké části vstupních požadavků. Analýza tohoto problému ukazuje, že systém začíná degenerovat (tj. doby reakce a délky front stoupají nad úměrnou mez), je-li zatížení při nahodilém charakteru toků požadavků i obsluhy vyšší než 70 %.

Tato skutečnost na jedné straně signalizuje obtíže spojené se snahou o 100% využití kapacity počítače a spojovacích linek v systémech při současném požadavku zpracování všech zpráv (požadavků) v určitém limitovaném čase (z hlediska ekonomiky je snaha o maximální využití). Na druhé straně naznačuje nutnost seriózně se zabývat otázkou objektivního určení jednotlivých parametrů a jejich vztahy.

Pomocnými prostředky, které umožňují určit hodnotu parametrů jednotlivých technických zařízení systému a zjistit, jak se navzájem ovlivňují, jsou analytické (výpočtové) metody nebo statistické modelování (simulace).

To, že v systémech tohoto typu zákonitě vznikají fronty požadavků, ukazuje

na možnost zkoumání systémů anebo jejich částí pomocí teorie hromadné obsluhy s využitím odpovídajících analytických řešení. Řada autorů používá známé i méně známé výsledky ke zkoumání různých aspektů takových systémů. Je známo, že relativně prostých použitelných vztahů bylo dosaženo pro nahodilé jednoduché vstupní toky charakterizované exponenciálním zákonem rozdělení pravděpodobnosti doby mezi výskytem požadavku a poněkud méně strohým omezením na zákon rozdělení pravděpodobnosti do obsluhy. V ostatních případech jsou vztahy značně těžkopádné a bez vhodných numerických metod často neřešitelné.

Přes omezující podmínky má použití těchto metod opodstatnění z těchto důvodů:

- jednoduché toky jsou z hlediska dob reakce i front nejnáročnější (ve velkém souboru prakticky se vyskytujících situací), takže nepřesnost vede ke zvýšení koeficientu bezpečnosti;

- použití je nejvhodnější v počátečních fázích projektování, kdy znalosti o systému stejně nejsou tak přesné a hluboké, aby zdůvodnily použití přesnějších, avšak též pracnějších a nákladnějších metod.

Statistické modelování (simulace) je naproti tomu univerzálnější metoda zkoumání systémů a jejich dynamiky v podmínkách měnící se intenzity a charakteru toků požadavků. Stejně jako předchozí metody lze je použít ke zjišťování stability systému a k odhalování kritických míst. Jde však o metodu nákladnou (vyžaduje použití výpočetní techniky) i pracnou. Nejvhodnější je zde použít simulačních jazyků počítačů. Simulace je vhodné použít v těch případech, kdy

- jde o pokročilejší fázi projektování,
- předpokládáme práce obslužných částí systému v režimu velkého zatížení,
- zkoumáme náhlé změny režimů provozu,

- obecně tehdy, když nemůžeme použít jednodušší analytické metody.

Někdy nemůžeme simulaci pro složitost systému v globálu použít vůbec. V tom případě testujeme určité bloky po částech.

VYUŽITÍ »GOLIÁŠ-I« V OPERAČNÍ PŘÍPRAVĚ

Uplynulé období automatizace velení se vyznačovalo zpracováním samostatných úloh, pro kterou bylo třeba zavádět vstupní informace. Při řešení sběru těchto informací docházelo k řadě duplicit, tj. pro různé úlohy jsme několikrát získávali stejné informace. Kromě toho nebyla zjištěna návaznost některých úloh, jako např. predikce ztrát po jaderných úderech a vyhodnocení stavu vlastních vojsk.

Proto ve VZÚ 401 řešíme automatizovanou soustavu GOLIÁŠ-1, do které je zahrnuto 16 úloh. Tyto úlohy získávají základní informace z jednotného informačního masívu, jehož naplnění je organizováno centrálně. Hlavní použití předpokládáme v polním automatizovaném systému velení na velitelsko-štábních cvičeních. Většina úloh je však použitelná i v dalších metodách operační přípravy, proto v článku chci informovat o možnostech této soustavy.

Upozorňuji, že jde o experimentální soustavu programů, které lze vyřešit jen ve spolupráci vědeckovýzkumné základny s praxí. Tuto soustavu jsme zkoušeli v roce 1972 a 1974 na operačních velitelsko-štábních cvičeních a štábních nácvicích a předpokládáme, že bude ještě tento rok předána uživatelům.

Přehled a charakteristika jednotlivých úloh

GF 101 Skutečné počty vlastních pozemních vojsk:

zpracovává přehled počtů osob a materiálu ve formě úplné tabulky nebo generalizované tabulky podle hlavních druhů bojové techniky s vypočítaným % naplněnosti.

GF 102 Přehled ztrát a jejich návratnost: vypočítává a tiskne přehled ztrát osob a materiálu a v závislosti na opravárenských kapacitách jejich návratnost.

GF 103 Přehled vlastních jaderných zbraní:

podle organických celků sestavuje a tiskne celkové počty odpalovacích zařízení, počty jednotlivých typů raket, údaje o jejich pohotovosti a počty prostředků zabezpečujících jejich použití.

GF 104 Výpočet naplněnosti pozemních vojsk:

vypočítává a naplňuje počty v informačním masívu z tabulkových 100% počtů na základě zadaného % naplněnosti.

GF 105 Klasifikované a parametrizované objekty protivníka:

tiskne přehledy o objektech protivníka a dává informační podklady pro výpočet možností JZ a pro plán JÜ.

GF 106 Počty a ztráty sil a prostředků protivníka:

na základě zadaného % nebo konkrétních počtů vytváří informační masív o protivníkovi a tiskne potřebné přehledy.

GF 107 Výpočet palebných možností raketového vojska:

na základě počtů jaderné munice a odpalovacích zařízení podle cílů nepřítele vypočte palebné možnosti a vyčíslí jejich přebytek nebo nedostatek.

GF 108 Výpočet palebných možností hlavního dělostřelectva:

vypočte a srovnává potřebu a vlastní možnosti hlavního dělostřelectva.

GF 109 Možnosti JZ frontu:

pro vybrané objekty nepřítele vypočítává optimální ráži JZ a vytiskne přehled o nedostatků či přebytku jaderné munice.

GF 110 Výpočet bojeschopnosti vševoj-
skových sestav:

vypočítává index bojové hodnoty na základě skutečných stavů a možností osob a zbraní, porovnaných se svazkem na 100% počtech, s předepsanými zásobami a úplnou schopností vojsk.

GF 111 Výpočet tabulkového poměru sil a operačních hustot:

provádí výpočet na základě tabulkových, skutečných nebo predikčních počtů a vytiskne jej v zvolené formě tabulky.

GF 112 Časový přehled plánování výsadku:

optimalizuje činnost funkcionářů a složek štábu frontu při plánování výsadkové operace s využitím teorie grafů.

GF 113 Plánování silničních operačních přesunů:

provádí časové kalkulace, řeší křížení proudů a zastávky, zabezpečuje plynulost přesunů.

GF 114 Předpověď vlastních ztrát ŽS a BT v oblasti epicentra JÜ:

provádí výpočet ztrát, tiskne jejich přehled a opravuje predikční stavy v informačním masívu.

GF 115 Předpověď radioaktivního zamoření terénu podle středního výškového větru:

vypočítává radioaktivní stopu v úrovních radiace k určitému času nebo v dávkách radiace v požadovaném časovém intervalu nebo do úplného rozpadu.

GF 116 Program výpočtu radioaktivního stopy:

vypočítává úroveň a dávky radioaktivního zamoření v zadaných bodech terénu.

Možné využití úloh informační soustavy GOLIÁŠ-1

Při dosavadním způsobu cvičení a le-
tůček, při nedostatku pracovníků a času,
nerozpracováváme podrobnosti situací (po-
čty, možnosti, ztráty apod.) a potřebné
podklady dáváme často odhadem. Rovněž
již při cvičeních nerozhodáváme dílčí si-
tuace do potřebných detailů a často i ne-
odpovídají rozhodnutím cvičících. Tento
stav můžeme zlepšit využitím uvedené
automatizované soustavy.

Jak můžeme využít jednotlivé úlohy,
uvádí **tabulka 1**.

Způsob využití GOLIÁŠ-1

V současné době mají všechny štáby
možnost využít výpočetních středisek, kde
je SP ZPA-600. Pro přípravu a řízení cvičení
mohou informační soustavu GOLIÁŠ-1
využít v plné míře složky MNO a GŠ, ve-
líteľství ZVO a VVO a příslušné katedry
VAAZ, v omezené míře štáby armád.

K využití jsou rozhodující tyto etapy:

- výběr úloh,
- sestavení postupu výpočtu jednotlivých úloh a využití výsledných sestav,

- naplnění informačního masívu,
- pořízení vstupních dat pro jednotlivé úlohy,
- výpočet na SP.

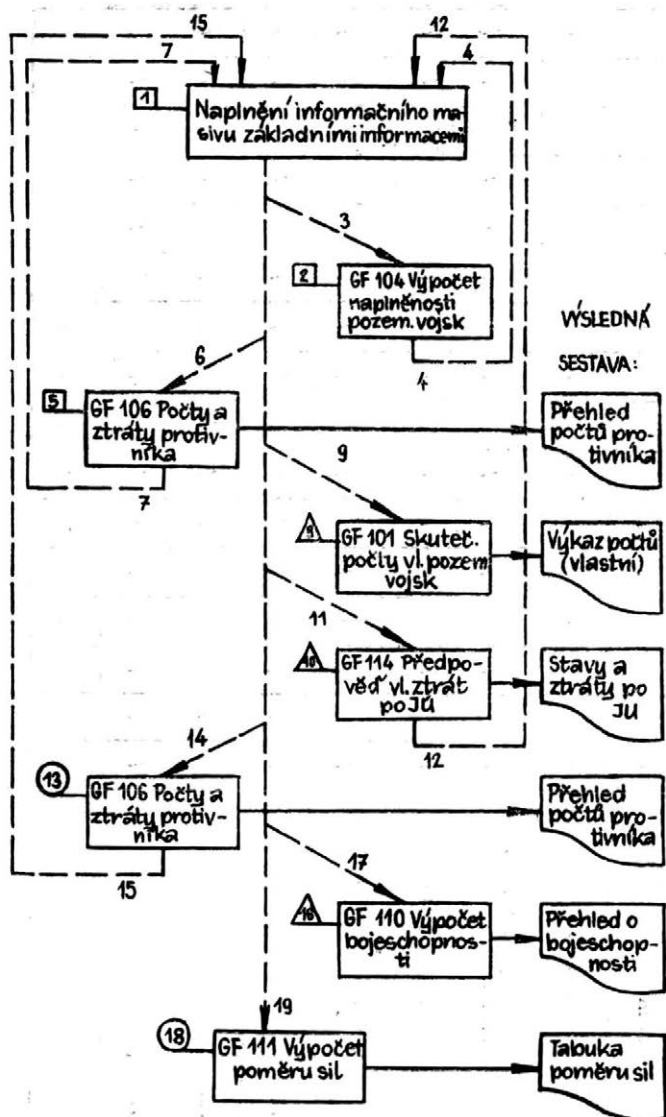
Při výběru úloh bereme v úvahu pře-
devším to, co chceme dosáhnout, např.
snížení pracnosti, zvýšení kvality podkla-
dů pro rozhodování, praktické procvičení
štábu ve využívání automatizační tech-
niky apod. Zároveň je třeba respektovat
vzájemnou vazbu jednotlivých úloh, kdy
vybraná úloha vyžaduje výpočet od jiné
úlohy. Na základě výběru sestavíme po-
stup výpočtu. Příklad tohoto postupu uvá-
dí **schéma 1**.

Naplnění informačního masívu je po-
měrně nejpracnější etapa ve využití GO-
LIÁŠE. Pokud se však využije všech mož-
ností, které tato soustava poskytuje, lze je
podstatně zjednodušit. Zejména je třeba
dodržet tyto zásady:

- naplňovat jen údaje potřebné pro
vybrané úlohy,
- mít v informačním masívu trvale
naplněny nebo alespoň připraveny relativ-
ně stálé informace, jako např. cvičná or-

Tabulka 1

Úloha GOLIÁŠE			GF															
			101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116
Druh operační přípravy																		
Vel. št. cvičení, Štábní cvičení, Válečné hry	Příprava	Zámysl			/	/		/			/		/			/	/	/
		Námět	/		/	/	/	/				/						
		Plán proved	/			/	/	/	/	/	/	/	/			/	/	/
	Provedení	Cvičení pro rozh. neb plánování	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
		RC pro analýzu situace	/		/			/	/		/	/	/			/	/	/
		RC pro rozehru dílčí situace	/		/	/	/	/	/		/	/	/			/	/	/
Letůčky	Příprava		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/	/
	Provedení			/				/	/	/	/	/	/		/	/	/	/
Skupinová cvičení	Příprava		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
	Provedení		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

Využití pro				
zpracovatele		čtečící		
pro zámysl	pro námět	pro plán, provedení	pro přípravu rozhodnutí	
	/			
	/			
/		/	/	
		/	/	
/		/	/	
/		/	/	

ganizace, tabulkové počty, předepsaná výše pohyblivých zásob apod.,

— plně využít možností úloh GF 104 a GF 106, které automatizovaně naplňují počty konkrétních svazků podle stanoveného % naplněnosti.

Efektivnost využití soustavy GOLIÁŠ-1

Hodnotit efektivnost soustavy vyžaduje posoudit tento experiment z hlediska jeho celkového dopadu na rozvoj automatizace velení.

Pro uživatele přináší užitek v kvalitnějším hodnocení situace a v získání objektivnějších podkladů k rozhodování nebo sestavení a řízení cvičení. Umožňuje též úsporu kvalifikovanější práce tím, že rutinní práci štábních pracovníků přenáší na výpočetní středisko a tím umožňuje promyšleněji řešit úkoly, které za ně nemůže řešit stroj. V nemalé míře též přispívá k úspoře času, neboť výpočet většiny úloh na počítači (jejichž zadání má průměrný rozsah) trvá 2–10 minut a při dokonalé organizaci ostatních prací spojených s výpočtem lze výsledky obdržet do 30–60 minut od zadání úlohy. V praxi v polních podmínkách se tato doba prodlužuje v důsledku nakupení požadavků a čekání na pořadí.

Využití této soustavy přispěje k tomu, že důstojníci štábu se budou postupně seznamovat s možnostmi využití automatizačních prostředků, budou vnikat do problematiky automatizace a mechanizace velení. To jim umožní aktivněji ovlivňovat zadávání úloh pro výzkum a ve větší míře

Pořízení vstupních dat pro jednotlivé úlohy je velmi jednoduché, je-li naplněn informační masív. U řady úloh stačí pro výpočet dokonce pouhý pokyn. Ostatní úlohy vyžadují jen jednoduché vyplnění formulářů pro zadání.

je využívat. Pracovníkům vědeckovýzkumné oblasti to umožňuje ověřit si v praxi výsledky své činnosti a zabezpečujícím složkám získat praxi v obsluze automatizační a přenosové techniky.

Přínos tohoto experimentu spatřujeme i v tom, že se vyzkouší část perspektivního polního automatizovaného systému velení, čímž přispíváme ke společnému koaličnímu úsilí.

Závěrem chci dodat, že k úspěšnému využití soustavy GOLIÁŠ musíme vytvořit potřebné organizační předpoklady. Především je nutné seznámit důstojníky štábů na praktických příkladech s možnostmi soustavy a zabezpečit, aby výpočetní střediska zvládla základní zásady jejího používání.

K podrobnějšímu seznámení se s možnostmi využívání soustavy GOLIÁŠ v operační přípravě jsme ve VZÚ 401 zpracovali studii, kterou můžeme uživatelským složkám předat.

Nakonec chci připomenout, že využití této soustavy je jen jednou částí racionalizace práce štábů. Nemůžeme opomíjet i širší využívání malé mechanizace, kterou mohou vojska v poli využívat již dnes.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Мирослав Новак	
Закон М 73	3
Автор объясняет основные положения закона о начальной военной подготовке и некоторые обстоятельства, которые привели к принятию этого закона или являются тесно связанными с его дальнейшей реализацией.	
Кандидат исторических наук, доцент-подполковник Йиржи Малер	
Военная политика коммунистической партии	12
Автор стремится объяснить содержание понятия „военная политика партии“ и других связанных с ней категорий. Исходит из дискуссии, развившейся среди военно-исторических специалистов в соответствии с подготовкой курса истории военной партии.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Полковник Милослав Бузек полковник Франтишек Павелка	
Подготовка наступательной операции	19
Авторы занимаются подготовкой наступательной операции фронта (армии), а в частности „Планом наступательной операции“, занятием исходного района и прикрытием государственной границы. По указанным проблемам приводят свои собственные взгляды.	
Кандидат военных наук, доцент – подполковник Карел Новотны	
Организация взаимодействия	26
Автор занимается актуальной темой организации взаимодействия в наступательной операции в звене армия. На основе уставов Опер-1-1 и Опер-2-1 анализирует основные принципы организации взаимодействия. В статье также анализируется формальная сторона „Плана организации взаимодействия“.	
Кандидат военных наук, полковник Мирослав Недвед	
Восстановление боеспособности войск после ядерных ударов противника	34
Автор в первой части обсуждает некоторые вопросы планирования и осуществления мероприятий по восстановлению боеспособности войск после нанесения ядерных ударов противника. Во второй части анализирует общие принципы создания и боевого применения сводных отрядов.	
Кандидат военных наук, полковник Отакар Влаха	
Обеспечение авиации дальнего действия	40
Автор занимается обеспечением авиации дальнего действия на маршруте полета в районах боевых действий и на обратном маршруте полета. Анализирует организацию взаимодействия между авиацией дальнего действия и средствами фронта. Приводит также возможную таблицу взаимодействия.	
Подполковник Пржемысль Гладки	
Артиллерийское обеспечение прорыва подготовленной обороны противника	47
Автор занимается вопросами артиллерийского обеспечения прорыва подготовленной обороны противника, с точки зрения выбора и категоризации целей и возможности их уничтожения.	

Полковник Франтишек Паленик	
Инженерное обеспечение родов войск	53
Автор анализирует задачи инженерного обеспечения мотострелковых и танковых частей и подразделений в основных видах боевых действий. Во второй части обсуждает содержание задач инженерного обеспечения остальных родов войск. В таблицах приводит расчет времени для строительства обороны.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Идейно-теоретические основы советской военной доктрины	61
В статье объясняются некоторые исторические идейно-теоретические и методологические аспекты советской военной доктрины и факторы, обуславливающие ее научный характер и превосходство над военными доктринами империалистических государств.	
Возможности применения пограничных войск в приграничной полосе	67
Статья содержит некоторые взгляды относительно взаимодействия наземных войск с пограничными войсками на приграничной территории в ходе охраны и обороны государственной границы при возможной агрессии противника.	
Вопросу совершенствования работы медицинской службы оперативного звена	72

ИНФОРМАЦИЯ

Марш и встречный бой мотопехотной дивизии Бундесвера	75
Статья содержит основные принципы марша и встречного боя мотопехотной дивизии Бундесвера. Основное внимание обращается на быстрое перемещение, развертывание и вступление в бой.	
Капитан Владимир Крейчи	
Системный подход при внедрении автоматических вычислительных машин	80
Статья является введением в обсуждение вопросов внедрения вычислительных систем 3-го поколения.	
Подполковник Бржетислав Шнобл	
Использование системы „ГОЛИАШ“-1 в оперативной подготовке	83
Автор кратко описывает информационную систему „ГОЛИАШ-1“, приводит возможности ее использования и перечень и характерные черты отдельных задач включительно эффективности использования всей системы.	

Генеральный В. Зверков
кандидат упр. дел ст. 34-41⁹¹
(упр. дел 33 (2001) 39
39 (3001)
40 (2001) 1-7 ст. 41